

**TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ŞIRNAK VALİLİĞİ
ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ İL MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞIRNAK İLİ 2023 YILI ÇEVRE DURUM RAPORU

**HAZIRLAYAN:
ÇED VE ÇEVRE İZİNLERİNDEN SORUMLU ŞUBE MÜDÜRLÜĞÜ**

ŞIRNAK - 2024

İÇİNDEKİLER

Sayfa

GİRİŞ.....	8
A. HAVA	11
A.1. HAVA KALİTESİ.....	11
A.2. HAVA KALİTESİ ÜZERİNE ETKİ EDEN KİRLLETİCİLER	15
A.3. HAVA KALİTESİNİN KONTROLÜ KONUSUNDAKİ ÇALIŞMALAR.....	18
A.3.1. <i>Temiz Hava Eylem Planları</i>	19
A.4. ÖLÇÜM İSTASYONLARI.....	21
A.5. ÇEVRESEL GÜRÜLTÜ	23
A.6. İKLİM DEĞİŞİKLİĞİ EYLEM PLANI ÇERÇEVESİNDE YAPILAN ÇALIŞMALAR.....	24
A.7. ULAŞIM VE HAREKETLİLİK	25
A.8 SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	26
B. SU VE SU KAYNAKLARI	27
B.1. İLİN SU KAYNAKLARI VE POTANSİYELİ.....	27
B.1.1. <i>Yüzeysel Sular</i>	27
B.1.1.1. Akarsular.....	27
B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar	27
B.1.2. <i>Yeraltı Suları</i>	27
B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri	28
B.2. SU KAYNAKLARININ KALİTESİ.....	29
B.3. SU KAYNAKLARININ KİRLİLİK DURUMU.....	30
B.3.1. <i>Noktasal kaynaklar</i>	30
B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar	30
B.3.1.2. Eysel Kaynaklar	30
B.3.2. <i>Yayıllı Kaynaklar</i>	30
B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar	30
B.3.2.2. Diğer.....	30
B.4. DENİZLER	31
B.4.1. <i>Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu</i>	31
B.4.2. <i>Plajların Su Kalitesi ve Mavi Bayrak Durumu</i>	31
B.4.3. <i>Acil Müdahale Planları</i>	31
B.4.4. <i>Atık Kabul Tesisleri ve Atık Alma Gemileri</i>	31
B.4.5. <i>Denizdeki Balık Çiftlikleri</i>	31
B.4.6. <i>Deniz Çöpleri</i>	31
B.5. SEKTÖREL SU KULLANIMLARI VE YAPILAN SU TAHSİSLERİ.....	31
B.5.1. <i>İçme ve Kullanma Suyu</i>	31
B.5.1.1. Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti.....	31
B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti.....	34
B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.	34
B.5.2. <i>Sulama</i>	34
B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	34
B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı	34
B.5.3. <i>Endüstriyel Su Temini</i>	34
B.5.4. <i>Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı</i>	35
B.5.5. <i>Rekreasyonel Su Kullanımı</i>	35
B.6. ÇEVRESEL ALTYAPI	36
B.6.1. <i>Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri</i>	36
B.6.2. <i>Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri</i>	38

<i>B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi</i>	38
<i>B.6.4. Artırılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı</i>	38
B.7. TOPRAK KİRLİLİĞİ VE KONTROLÜ	39
<i>B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar</i>	39
<i>B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi</i>	39
<i>B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar</i>	39
<i>B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği</i>	40
B.8. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	41
C. ATIK	42
C.1. BELEDİYE ATIKLARI	42
C.2. HAFRİYAT TOprağI, İNŞAAT VE YIKINTI ATIKLARI	43
C.3. SIFIR ATIK YÖNETİMİ	44
C.3.1. Eğitimler	44
C.3.2. Atık Getirme Merkezleri	44
C.3.3. Temel seviye Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı	45
C.4. AMBALAJ ATIKLARI	46
C.5. TEHLİKELİ ATIKLAR.....	48
C.6. ATIK YAĞLAR.....	49
C.7. ATIK PİL VE AKÜMÜLATÖRLER	49
C.8. BİTKİSEL ATIK YAĞLAR	50
C.9. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER	50
C.10. ATIK ELEKTRİKLİ VE ELEKTRONİK EŞYALAR	51
C.11. ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ ARAÇLAR	52
C.12. TEHLİKESİZ ATIKLAR	53
C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları	54
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül	54
C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları	56
C.13. TIBBİ ATIKLAR.....	56
C.14. MADEN ATIKLARI	58
C.15. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	58
Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI	60
Ç.1. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALAR	60
Ç.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	60
D. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ ÇALIŞMALARI	61
D.1. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ (PGD)	61
D.2. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	61
E. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK	62
E.1. FLORA	62
E.2. FAUNA	64
E.3. ORMANLAR, MİLLİ PARKLAR VE TABİAT PARKLARI.....	70
E.4. ÇAYIR VE MERA	70
E.5. SULAK ALANLAR	70
E.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI.....	70
D.6.1. Tabiat Anıtları.....	70
D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları.....	70
D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri.....	71
D.6.5. Doğal Sit Alanları.....	71

D.7. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	72
<i>E.3.1. Ormanlar</i>	72
<i>E.3.2. Milli Parklar</i>	72
<i>E.3.3. Tabiat Parkları</i>	73
E.4. ÇAYIR VE MERA	73
E.5. SULAK ALANLAR	73
E.6. TABİAT VARLIKLARINI KORUMA ÇALIŞMALARI	73
<i>E.6.1. Tabiat Anıtları</i>	73
<i>E.6.2. Tabiatı Koruma Alanları</i>	73
<i>E.6.3. Anıt Ağaçlar</i>	73
<i>E.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri</i>	73
<i>E.6.5. Doğal Sit Alanları</i>	73
F. ARAZİ KULLANIMI	74
F.1. ARAZİ KULLANIM VERİLERİ	74
E.2. MEKÂNSAL PLANLAMA	75
<i>E.2.1. Çevre Düzeni Planı</i>	75
E.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	79
G. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	80
G.1. ÇEVRESEL ETKİ DEĞERLENDİRMESİ İŞLEMLERİ	80
G.2. ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ	81
G.3. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	82
H. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI	84
H.1. ÇEVRE DENETİMLERİ	84
H.2. ŞİKÂyetLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ	84
H.3. İDARİ YAPTIRIMLAR	85
H.4. ÇEVRE KANUNU UYARINCA DURDURMA CEZASI UYGULAMALARI	87
H.5. SONUÇ VE DEĞERLENDİRME	87
I. ÇEVRE EĞİTİMLERİ	88

ÇİZELGELER DİZİNİ

	Sayfa
Çizelge 1 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri..	13
Çizelge 2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları.....	14
Çizelge 3 - Ulusal hava kalitesi indeksi	14
Çizelge 4 –2023 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri	15
Çizelge 5 – 2023 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları	17
Çizelge 7 - 2023 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aşdığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3)	23
Çizelge 8 – Tamamlanan Gürültü Bariyerleri.....	23
Çizelge 9- 2023 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı	25
Çizelge 10– Tamamlanan Bisiklet Yolları.....	25
Çizelge 11– Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları.....	25
Çizelge 12– Tamamlanan Çevre Dostu Sokak.....	25
Çizelge 13 –İlin akarsuları.....	27
Çizelge 14 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar	27
Çizelge 15 – Yeraltı suyu potansiyeli	28
Çizelge 16 - 2023 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları.....	30
Çizelge 19 –2023 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu*	37
Çizelge 20 –2023 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu	38
Çizelge 21 –2023 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı.....	38
Çizelge 22 –2023 yılı itibariyle yeniden kullanılan veya bertaraf edilen artılmış atıksu durumu.....	39
Çizelge 23 – 2023 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları	40
Çizelge 24 - 2023 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb).....	40
Çizelge 25 - 2023 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları.....	41
Çizelge 26 – 2023 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri.....	43
Çizelge 27–2023 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi.....	43
Çizelge 28–2023 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri/ Mobil Atık Getirme Merkezleri	44
Çizelge 29 –2023 yılı itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina/yerleşkelerin sayısı.....	45
Çizelge 30 – 2023 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları.....	46
Çizelge 31 - Kayıtlı ekonomik işletme sayısı.....	47
Çizelge 32 – 2023 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı	47
Çizelge 33 - 2023 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	47
Çizelge 34 – 2022 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*	48
Çizelge 35 –2022 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları	49

Çizelge 36 – Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*	50
Çizelge 37 –2022 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler.....	50
Çizelge 38 –2022 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler.....	50
Çizelge 39 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)	50
Çizelge 40– 2023 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar	52
Çizelge 41 –Şırnak İlinde yer alan ÖTA Tesis sayısı (Adet).....	52
Çizelge 42– Yıllar itibariyle teslim alınan ÖTA miktarı (adet)	52
Çizelge 43 –2022 yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri.....	54
Çizelge 44 –2023 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri, cüruf ve bertaraf yöntemi	54
Çizelge 45- 2023 Yılı Silopi Termik Santrali'nde Kullanılan Kömür, Oluşan Cüruf ve Uçucu Kül Miktarı (Silopi Termik Santrali, 2024)	54
Çizelge 46 –2023 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı.....	57
Çizelge 47 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı.....	58
Çizelge 48 –2023 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı.....	58
Çizelge 49 –2023 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı*	59
Çizelge 50 –2023 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı.....	60
Çizelge 51 –2023 yılında BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayısı.....	60
Çizelge 52–2023 yılında Katı Yakıtlara Ait Piyasa Gözetimi ve Denetimi	61
Çizelge 53 – Arazi kullanım sınıflandırması	74
Çizelge 54 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2023 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı*	80
Çizelge 55 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2023 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı	81
Çizelge 56 – 2014-2023 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı	81
Çizelge 57–2023 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları	82
Çizelge 58 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı	84
Çizelge 59 –2023 yılında ÇŞİDİM'e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları.....	85
Çizelge 60 –2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı.....	85

GRAFİKLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Grafik 1- 2023 yılında Şırnak Hava Kalitesi İzleme istasyonu PM ₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	22
Grafik 2- 2023 yılında Şırnak Hava Kalitesi İzleme istasyonu SO ₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*	22
Grafik 3 – 2023 yılında gürültü konusunda yapılan şikayetlerin dağılımı	23
Grafik 10 – Yıllar itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan bina/yerleşke sayısı	46
Grafik 11 – Yıl bazında bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı	47
Grafik 12 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*	48
Grafik 13 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları &	49
Grafik 14 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)	51
Grafik 15 - Yıllar itibariyle beyan edilen atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)	52
Grafik 21 –2023 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı	82
Grafik 22 – ÇŞİDİM tarafından 2023 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı	84
Grafik 23 –2023 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı	85

HARİTALAR DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Harita 1- HEY Portalı Ulusal PM Emisyonları Dağılım Haritası; (ton/yıl)	12
Harita 2-Şırnak ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri	21
Harita 3- Şırnak İli Silopi Termik Santrali	55
Harita 4 - Şırnak İli Endemik Flora Türlerini Gösterir Harita.	64
Harita 5- Cizre Dicle Nehri Mahalli Öneme haiz sulak alan.	68
Harita 6- Şırnak ilinin Çevre Düzeni Planı	78

RESİMLER DİZİNİ

	<u>Sayfa</u>
Resim 1- Şırnak ili Hava Kalitesi İzleme İstasyonu	21
Resim 2-Silopi Termik Santrali	56
Resim 3-Şırnak Taşnanesi- Clinopodium serpyllifolium subsp sharnakense	62
Resim 4--Şırnak Yavşanı- Teucrium sirnakense	63
Resim 5-Yaban Keçisi- Capra aegagrus	65
Resim 6-Ceylan- Gazella subgutturosa	65
Resim 7-Mısır Akbabası- Neophron percnopterus	66
Resim 8-Kasrik Boğazı	67
Resim 9-Cizre-Girikova	68
Resim 10- Cizre Dicle Nehri Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı-1	69
Resim 11- Cizre Dicle Nehri Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı-2	69
Resim 12-Şırnak, İdil Dut Anıt Ağacı	71
Resim 13- Şırnak, Kasrik Boğazı- 1	72

GİRİŞ

Tarihçe

Nuh Peygamber ve Tufanı ile anılan ve adına Nuh Nebi kenti denilen Şırnak; topraklarının bir kısmını Güneydoğu Anadolu'da diğer kısmını ise Doğu Anadolu'da barındırmaktadır. İlin yer aldığı topraklar tarihsel olarak çok eskilere dayanmasına rağmen, Namaz Dağı'nın yamaçlarına kurulan il merkezinin tarihsel geçmişi ve merkez olması çok eski değildir. Şırnak 1990 yılında il olduğunda ön plana çıkmıştır. Önceleri Siirt iline bağlı bir ilçe iken; Siirt, Mardin ve Hakkâri'den alınan topraklarla il olmuştur. İlçelerinden Cizre, İdil ve Silopi Mardin'den; Merkez İlçe ve Güçlükönak Siirt'ten; Beytüşşebap ve Uludere Hakkâri'den dâhil edilmiştir. Bu şekilde ilin sınırları oluşturulmuştur.

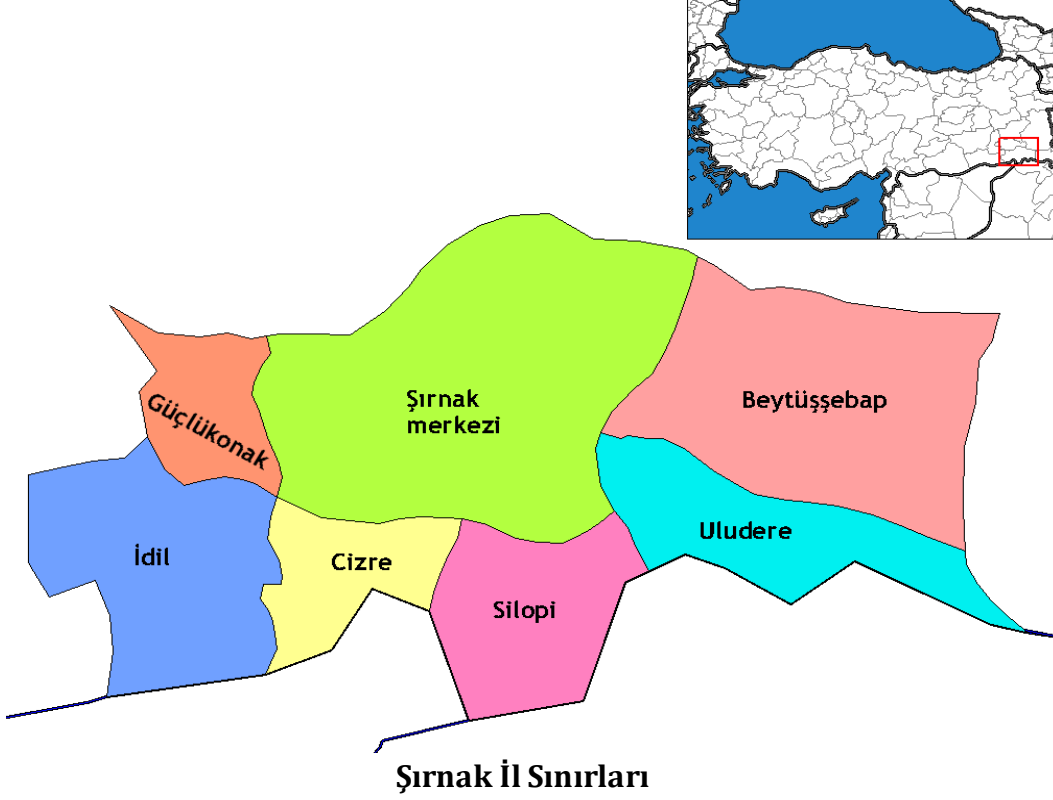
Şırnak toprakları geçmişte birçok medeniyeti üzerinde barındırmakla beraber, bunlar bir süreklilik teşkil etmemektedir. Tarih öncesi dönemlerden itibaren gerek Mezopotamya, gerek İran ve gerekse Anadolu'da kurulan devlet ve hanedanların egemenliğinde kalmıştır. Bunlar sırasıyla Asur, Babil, Hitit, Pers, Büyük İskender, Roma, Bizans, Sasani devletleri olup, bölge Hz. Ömer döneminde İslam topraklarına katılmıştır. Bundan sonra Emevi, Abbasi, Büyük Selçuklu, Artuklu, Musul Atabekleri ve Eyyubi hâkimiyetinde kalmıştır. Bir ara Akkoyunlu idaresine geçen yöre, XVI. yüzyıl başlarından itibaren Cizre merkezli Cizre (Botan) Beyleri'nin idaresine geçmiş ve Osmanlı Devleti döneminde de bu beyliğin yönetimi devam etmiştir. Osmanlı Devleti 1627 yılında Cizre Beyleri'nin yönetimine son vererek kendi hâkimiyetini tesis etmiştir. Osmanlı son döneminde 1875-1885 yılları arasında Şırnak, Diyarbakır Eyaleti, Mardin Livasına bağlı kaza olarak geçmektedir. Cumhuriyet devrinde Siirt iline bağlı ilçe iken, 1990 yılında il olmuş ve halen ilin merkezi konumundadır.

Coğrafya

Şırnak ili 37°31 kuzey enlemleri ve 42°28 doğu boylamları arasında yer almaktadır. Yüzölçümü 7.172 km², ortalama 1.400 metre rakımı ile deniz seviyesinden oldukça yüksek olan Şırnak ili topraklarının batı kesimi Güneydoğu Anadolu Bölgesinin Dicle bölümünde, diğer yarısı da Doğu Anadolu Bölgesi içerisinde kalmaktadır. İl batıda Mardin, kuzeyde Siirt, kuzeydoğuda Hakkâri illeri, güneyde Irak ve Suriye toprakları ile çevrilidir.

Dağlar ve Akarsular

Şırnak ili dağlarının tamamına yakını Güneydoğu Toros sistemine bağlı yüksek kitlelerden oluşmaktadır. Yörenin en önemli dağı Cudi Dağı'dır. Küpeli Dağı, Kelmehmet Dağı, Gabar Dağı, Namaz Dağı ve Altın Dağları ilin diğer önemli dağlarını teşkil etmektedir. İl topraklarını Dicle Havzası içinde sayılmaktadır. Dicle Nehri başta olmak üzere Kızılsu Çayı, Habur Çayı ve Hezil Çayı diğer önemli sulardır.

Şırnak İl Sınırları

Vadiler

Dicle Vadisi: Koçtepe yöresinde il sınırları içine giren vadi Habur Vadisi ile birleştikten sonra Suriye topraklarına geçer. Etrafında verimli toprakları barındır. Bazen derinleşen vadi bazı yerlerde genişler ve düzleşir.

Kızılsu Vadisi: Yassı Dağı'nın güney eteklerinde başlar. Vadi daha sonra güneyde Kasrik Boğazını geçtikten sonra Dicle vadisi ile birleşir. Genellikle dar ve dik olup orta kesimleri genişler.

Habur Vadisi: Nerdüş Platosu'nun güneyinden başlayan bu vadi çok derindir. Beytüşşebap'tan sonra güney yönde uzanır ve buradan Irak topraklarına girer.

İklim

Doğu Anadolu ve Güneydoğu Anadolu bölgelerinde toprakları bulunan ilde birbirinden farklı iki hava kütlesi etkili olmaktadır. Bunlardan birisi, bölgeyi özellikle kış aylarında etkisi altına alan soğuk karakterli karasal hava kütlesi; diğeri ise yaz aylarında etkili olan sıcak karakterli tropikal hava kütlesidir. Doğu Anadolu bölgesinde kalan kısmında kışlar sert ve soğuk geçmektedir. Güneydoğu Anadolu bölgesi içinde kalan kısmında kışlar daha ılık fakat yaz aylarında aşırı sıcak hava görülmektedir.

Bitki Örtüsü

İklimin karasal olması doğal bitki örtüsü üzerinde etkili olmuştur. Mevsim içindeki twhların az olması nedeniyle doğal bitki örtüsünün bozkır olmasına neden olmuştur. Stepler ilkbahar yağışlarıyla ortaya çıkar, yaz sıcaklıkları ile kaybolmaktadır. Bozkırlar küçükbaş hayvancılık için önemlidir. Yükseklerde özellikle Beytüşşebap ve Uludere civarında bulunan dağların yüksek yerlerinde Alpin

çayırıları bulunur. Faraşın Yaylası bu açıdan önemlidir. Dağların yüksek yamaçlarında yer yer bozuk karakterli meşelikleri görmek mümkündür. Meşe ağaçlarının dışında yükseklerde ardıç ağaç toplulukları bulunmaktadır. Ardıçlar dayanıklı ve düz yapılı olduğundan evlerin tavanlarında kullanılmıştır. İli saran dağların yamaçlarında bittim denilen yabancı fıstıkları görmek mümkündür. Akdeniz ikliminin görüldüğü sınırlı alanda akarsu kenarlarında zakkum ve zeytin yetişmektedir. İlin orman kuşağına giren dağlık kesimleri yabancı hayvanları için elverişli alanlar oluşturmaktadır. En çok rastlanan yabancı hayvanları tilki, tavşan, çulluk, keklik, ördek, kaz, turna ve bildircindir.

Sanayi

Şırnak ilinde Merkez ve Cizre İlçesi olmak üzere 2 Organize Sanayi Bölgesi bulunmaktadır. Şırnak Merkez OSB altyapı, üstyapı, parsestasyon vb. sorunlardan dolayı bakanlıktan kredi talebinde bulunmuş olup, kredi başvurusu onaylanmıştır. Süreç içinde faal hale getirilecek olup 59 parsel olarak planlanmıştır. Cizre İlçesinde ise bulunan OSB'de 55 parselden meydana gelmektedir. Şırnak Merkez 76 Ha ve Cizre 100 Ha olmak üzere toplamda 176 hektarlık alan üzerinde kurulmuştur. Ayrıca Şırnak Merkez ve Cizre İlçesinde kurulmuş Küçük Sanayi Siteleri bulunmaktadır. Şırnak Merkez 10 Ha ve Cizre 10,7 olmak üzere 20,7 hektarlık alan üzerinde kurulmuşlardır. Bunun yanında 450 hektarı planlı sanayi alanları dışında olmak üzere toplam 646,7 hektar sanayi alanı vardır.

İlimizde Sanayi alanında faaliyet gösterip Sanayi Sicil Belgesi almış firma sayısı 218'dir. Sanayi Sicil Bilgi Sistemi (SSBS) kayıtlarına göre Şırnak ilinde 22'i OSB'lerde, 4'ü Küçük Sanayi Sitelerinde ve 192'si planlı sanayi bölgeleri dışında yer almaktadır. Dolayısıyla OSB ve diğer sanayi alanlarında yer alan sanayi kuruluşlarının sayısının İlimizdeki tüm sanayi kuruluşları sayısına oranı %11 civarındadır.

Müdürlüğümüz Çevre Personel Durumu

İl Müdürlüğümüzde "Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü ile ÇED ve Çevre İzinleri Şube Müdürlüğü" adıyla iki çevre şubesi olup; 2023 yılı Şubat ayı itibarıyla şubelerimizde 2 Şube Müdürü bulunmakta, Habur Sınır kapısı ve İl Müdürlüğümüzde toplam 19 Çevre Mühendisi görev yapmaktadır.

A. HAVA

A.1. Hava Kalitesi

Modern yaşamın getirdiği şehirleşmenin bir sonucu olan hava kirliliği, yerel ve bölgesel olduğu kadar küresel ölçekte de etki alanına sahiptir. Hava kirliliğinin insan sağlığına önemli etkileri olması sebebiyle, hava kalitesi konusuna tüm dünyada büyük önem verilmektedir. Hava kirliliği problemlerini çözmek ve strateji belirlemek için, bilimsel topluluk ve ilgili otoritenin her ikisi de atmosferik kirlenici konsantrasyonlarını izlemek ve analiz etmek konusuna odaklanmışlardır (Kyrkilis vd, 2007). Otoritelerin hava kalitesinin korunması ve iyileştirilmesi konusunda sorumluluklarının yanı sıra, halk sağlığını doğrudan etki eden bir konu olması sebebiyle, kamuoyuna iletişim araçları vasıtasıyla hava kirliliği güncel bilgilerini sunması da sorumlulukları arasındadır.

Ülkemizde dış ortam hava kalitesine ilişkin parametrelerin yönetimi Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği gereğince gerçekleştirilmektedir. Bu kapsamda, 2022 yılı itibarıyla geçerli olan hava kalitesi limit değerlerine ilişkin bilgi Çizelge A.1'te verilmektedir.

Hava kalitesi limit değerlerinin sağlanması amacıyla hava kalitesi yönetiminin bileşenleri; emisyon envanteri, hava kalitesi modelleme ve hava kalitesi ölçümleri olarak çalışılmaktadır. Son yıllarda gelişen bilgi teknolojileri hava yönetimi alanında kullanılmaya başlanmış web tabanlı coğrafi bilgi teknolojilerini kullanan "Hava Emisyon Yönetim (HEY) Portalı" Bakanlığımız sunucularında devreye alınmıştır. Bu portalda tüm kirlenici kaynakların coğrafi lokasyonları ve bilgileri kayıt altına alınmakta ve hava kirliliğine katkıları ortaya konulmaktadır. Meteorolojik/topoğrafik etmenler ve sınır ötesi kirlilik taşınımı, şehirlerimizin kirliliğe katkıları bütüncül olarak değerlendirilmekte ve hava kalitesi haritaları hazırlanmaktadır. HEY Portalı aracılığıyla hava kalitesini iyileştirmek üzere Bakanlığımız önderliğinde yerel politikalar geliştirilmektedir.

Ancak farklı kirlenicilere ait ölçümleri anlamak bu konuda çalışan bir bilim insanı için mümkün olsa bile genel halk ve yerel otoriteler için oldukça zor olmaktadır. Bu sebeple, hava kirliliğinin/hava kalitesinin durumunu kamuoyuna açıklarken halkın kolayca anlayabileceği bir sınıflama sistemi kullanılmaktadır. Tüm dünyada yaygın olarak kullanılan, Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) denilen bu sınıflama sistemi ile havadaki kirlenicilerin konsantrasyonlarına göre hava kalitesi için iyi, orta, kötü, tehlikeli vb şeklinde derecelendirme yapılmaktadır. Dünyanın pek çok ülkesinde indeks hesaplanmasında kullanılan yöntem ve kriterler, kendi ülkelerinde uygulanan hava kalitesi standartlarına uygun şekilde oluşturulmuştur.

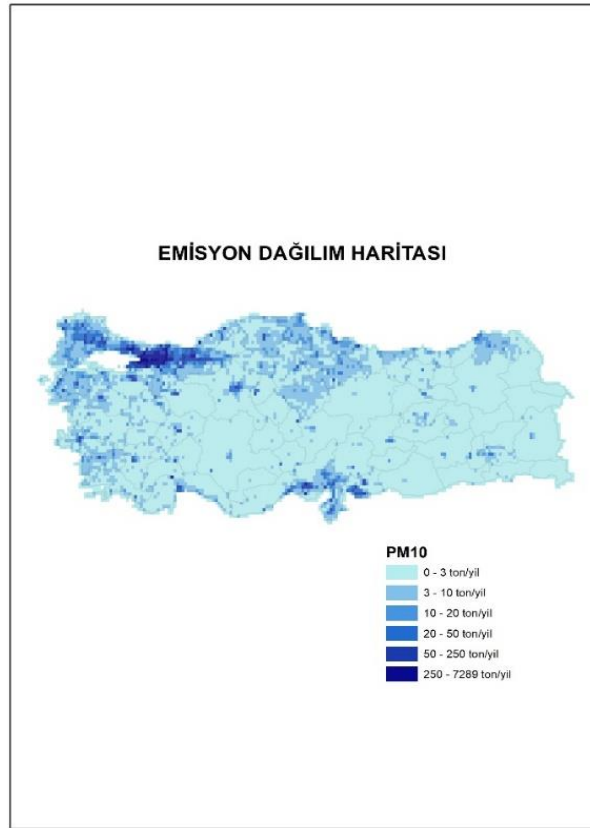
Bir ulusun hava kalitesinin iyileştirilmesi konusundaki başarısı, yerel ve ulusal hava kirliliği sorunları ve kirlilik azaltmadaki gelişmeler konusunda doğru ve iyi bilgilendirilmiş vatandaşların desteğine bağlıdır (Sharma vd, 2003a). Bir bölgedeki kirlenici seviyelerini anlamak için uygun bir aracın geliştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Bu araç, vatandaşın hava kirliliği seviyesi hakkında doğru ve anlaşılabilir şekilde bilgi sağlarken, aynı zamanda ilgili otoritelerin toplum sağlığını korumak için önlem almaları konusunda kullanılabilir olmalıdır (Kyrkilis vd, 2007).

Bu amaçla, geliştirilen standart değerler, gerek uyarıcı ve anlaşılabilir olması gerekse de kullanımı açısından yaygın olarak bir indekse çevrilerek sunulabilmektedir. Belli bir bölgedeki hava kalitesinin karakterize edilmesi için ülkelerin kendi sınır değerlerine göre dönüştürdükleri ve kirlilik sınıflandırılmasının yapıldığı bu indekse Hava Kalitesi İndeksi (HKİ) (Air Quality Index/AQI) adı

verilmektedir. İndeks belirli kategorilerde farklı tanım ve renkler kullanılarak ifade edilmekte ve ölçümü yapılan her kirletici için ayrı ayrı düzenlenmektedir (Yavuz, 2010).

Ulusal Hava Kalitesi İndeksi, ulusal mevzuatımız ve sınır değerlerimize uygun olarak oluşturulmuştur. 5 temel kirletici için hava kalitesi indeksi hesaplanmaktadır. Bunlar; partikül maddeler (PM₁₀), karbon monoksit (CO), kükürt dioksit (SO₂), azot dioksit (NO₂) ve ozon (O₃) dur.

Hava kalitesi yönetimine esas değerlendirme ve politika üretme amaçlı çalışmalar için sadece ölçüm sonuçları yeterli olmamaktadır. Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği çerçevesinde hava kalitesi modelleme araçları ile ulusal ölçekli bütüncül değerlendirmeye altlık oluşturacak hava kalitesi haritaları elde edilmektedir. HEY Portalı aracılığıyla hava yönetimi alanında bilgi işlem teknolojilerinin etkin olarak kullanımıyla, vatandaşlarımızın soludukları ve yarımlayacakları hava kalitesi hakkında yüksek çözünürlüklü harita bilgisi edinebilmeleri amaçlanmaktadır.

Harita 1- HEY Portalı Ulusal PM Emisyonları Dağılım Haritası; (ton/yıl)

Hava kalitesi yönetimi bileşeni olan modelleme çalışmaları Bakanlığımızca hem ulusal/bölgesel /yerel ölçekte yürütülmekte; hem de geliştirilen yerli ve milli NEFES yazılımıyla sokak seviyesinde hava kalitesi değerlerinin 3 Boyutlu ortamda tespit edilmesi için kullanılmaktadır.

Çizelge 1 – Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği limit değerleri ve uyarı eşikleri

KİRLLETİCİ	ORTALAMA SÜRE	LİMİT DEĞER	UYARI EŞİĞİ
		($\mu\text{g}/\text{m}^3$)	
SO ₂	saatlik -insan sağlığının korunması için-	350	500 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² 'de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	125	
	yıllık ve kış dönemi (Ekosistemin korunması) -insan sağlığının korunması için-	20	
NO ₂	aatlik-insan sağlığının korunması için- (2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	220	400 $\mu\text{g}/\text{m}^3$ (hava kalitesinin temsili bölgelerinde bütün bir “bölge” veya “alt bölge”de veya en azından 100 km ² 'de –hangisi küçükse- üç ardışık saatte ölçülür)
	yıllık -insan sağlığının korunması için-(2024 yılı itibarıyla hedeflenen sınır değer mevcuttur)	40	
NO _x	yıllık -vegetasyonun korunması için-	30	----
PM ₁₀	24 saatlik -insan sağlığının korunması için-	50	----
	yıllık -insan sağlığının korunması için-	40	
Pb	yıllık -insan sağlığının korunması için-	0,5	----
Benzen	yıllık -insan sağlığının korunması için-	5	----
CO	maksimum günlük 8 saatlik ortalama (mg/m^3)-insan sağlığının korunması için-	10	----

Çizelge 2 - Ulusal hava kalite indeksi kesme noktaları

İndeks	HKİ	SO ₂ [µg/m ³]	NO ₂ [µg/m ³]	CO [µg/m ³]	O ₃ [µg/m ³]	PM10 [µg/m ³]
		1 Sa. Ort.	1 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	8 Sa. Ort.	24 Sa. Ort.
İyi	0 – 50	0-100	0-100	0-5.500	0-120 ^L	0-50
Orta	51 – 100	101-250	101-200	5.501-10.000	121-160	51-100
Hassas	101 – 150	251-500	201-500	10.001-16.000 ^L	161-180 ^B	101-260
Sağlıksız	151 – 200	501-850	501-1.000	16.001-24.000	181-240 ^U	261-400
Kötü	201 – 300	851-1.100	1.001-2.000	24.001-32.000	241-700	401-520
Tehlikeli	301 – 500	>1.101	>2.001	>32.001	>701	>521

L: Limit Değer

B: Bilgi Eşiği

U: Uyarı Eşiği

Çizelge 3 - Ulusal hava kalitesi indeksi

Hava Kalitesi İndeksi (AQI) Değerler	Sağlık Endişe Seviyeleri	Renkler	Anlamı
Hava Kalitesi İndeksi bu aralıkta olduğunda..	..hava kalitesi koşulları..	..bu renkler ile sembolize edilir..	..ve renkler bu anlama gelir.
0 - 50	İyi	Yeşil	Hava kalitesi iyi seviyededir.
51 - 100	Orta	Sarı	Hava kalitesi uygun olup, hava kirliliğine hassas gruplar orta düzeyde etkilenebilir.
101- 150	Hassas	Turuncu	Hassas gruplar için sağlık etkileri oluşabilir. Genel halkın etkilenmesi beklenmemektedir
151 - 200	Sağlıksız	Kırmızı	Hassas gruplar ciddi sağlık sorunları yaşayabilir. Genel halkın bazı sağlık etkileri yaşaması muhtemeldir.
201 - 300	Kötü	Mor	Nüfusun tamamının hava kirliliğinden etkilenme olasılığı yüksek olup, hassas gruplar açık hava etkinliklerini kısıtlamalıdır.
301 - 500	Tehlikeli	Kahverengi	Herkes, ciddi sağlık etkileri yaşayabilir. Açık hava etkinliklerinden kaçınılmalıdır.

Çizelge 4 –2023 yılı itibariyle sürekli emisyon ölçüm sistemleri
(ÇŞİDİM, 2024)

SEKTÖR	TESİS SAYISI	BACA SAYISI
Ağaç İşleme	-	-
Atık Yakma	-	-
Cam	-	-
Çimento	-	-
Enerji	1	-
Gıda	-	-
Gübre	-	-
Kağıt	-	-
Kimya	-	-
Kireç	-	-
Lastik	-	-
Maden	-	-
Metalurji	-	-
Otomotiv	-	-
Rafineri	-	-
Şeker	-	-
Tekstil	-	-
Jeotermal Enerji (JES)	-	-
TOPLAM	1	-

Bu bilgiler Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüklerimiz tarafından ÇED, İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü Laboratuvar, Ölçüm ve İzleme Dairesi Başkanlığı'nca oluşturulan Sürekli İzleme Merkezinden – (<https://sim.csb.gov.tr/>) elde edilebilir.

A.2. Hava Kalitesi Üzerine Etki Eden Kirleticiler

Hava kirliliği, doğrudan veya dolaylı olarak insan sağlığını etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir. Günümüzde hava kirliliği nedeniyle yerel, bölgesel ve küresel sorunlar yaygın olarak yaşanmaktadır.

Yoğun şehirleşme, şehirlerin yanlış yerleşmesi, motorlu taşıt sayısının artması, düzensiz sanayileşme, kalitesiz yakıt kullanımı, topoğrafik ve meteorolojik şartlar gibi nedenlerden dolayı büyük şehirlerimizde özellikle kış mevsiminde hava kirliliği yaşanabilmektedir.

Bir bölgede hava kalitesini ölçmek, o bölgede yaşayan insanların nasıl bir hava teneffüs ettiğinin bilinmesi açısından çok büyük önem taşımaktadır. Ayrıca, önemli bir nokta da, bir bölgede meydana

gelen hava kirliliğinin sadece o bölgede görülmeyip meteorolojik olaylara bağlı olarak yayılım göstermesi ve küresel problemlere de (küresel ısınma, asit yağmurları, vb) sebep olmasıdır.

Renksiz bir gaz olan kükürdioksit (SO₂), atmosfere ulaştıktan sonra sülfat ve sülfirik asit olarak oksitlenir. Diğer kirlenmeler ile birlikte büyük mesafeler üzerinden taşınabilecek damlacıklar veya katı partiküller oluşturur. SO₂ ve oksidasyon ürünleri kuru ve nemli depozisyonlar (asitli yağmur) sayesinde atmosfere uzaklaştırılır.

Azot Oksitler (NO_x), Azot monoksit (NO) ve azot dioksit (NO₂), toplamı azot oksitleri (NO_x) oluşturur. Azot oksitler genellikle (%90 durumda) NO olarak dışarı verilir. NO ve NO₂'nin ozon veya radikallerle (OH veya HO₂ gibi) reaksiyonu sonucunda oluşur. İnsan sağlığını en çok etkileyen azot oksit türü olması itibariyle NO₂ kentsel bölgelerdeki en önemli hava kirlenmelerinden biridir. Azot oksit (NO_x) emisyonları insanların yarattığı kaynaklardan oluşmaktadır. Ana kaynakların başında kara, hava ve deniz trafiğindeki araçlar ve endüstriyel tesislerdeki yakma kazanları gelmektedir.

İnsan sağlığına etkileri açısından, sağlıklı insanların çok yüksek NO₂ derişimlerine kısa süre dahi maruz kalmaları, şiddetli akciğer tahribatlarına yol açabilir. Kronik akciğer rahatsızlığı olan kişilerin ise bu derişimlere maruz kalmaları, akciğerde kısa vadede fonksiyon bozukluklarına yol açabilir. NO₂ derişimine uzun süre maruz kalınması durumunda ise buna bağlı olarak solunum yolu rahatsızlıklarının ciddi oranda arttığı gözlenmektedir.

Toz Partikül Madde (PM₁₀), partikül madde terimi, havada bulunan katı partikülleri ifade eder. Bu partiküllerin tek tip bir kimyasal bileşimi yoktur. Katı partiküller insan faaliyetleri sonucu ve doğal kaynaklardan, doğrudan atmosfere karışır. Atmosferde diğer kirlenmeler ile reaksiyona girerek PM'yi oluştururlar ve atmosfere verilirler. (PM₁₀ -10 µm'nin altında bir aerodinamik çapa sahiptir) 2,5 µm'ye kadar olan partikülleri kapsayacak yasal düzenlemeler konusunda çalışmalar devam etmektedir. PM₁₀ için gösterilebilecek en büyük doğal kaynak yollardan kalkan tozlardır. Diğer önemli kaynaklar ise trafik, kömür ve maden ocakları, inşaat alanları ve taş ocaklarıdır. Sağlık etkileri açısından, PM₁₀ solunum sisteminde birikebilir ve çeşitli sağlık etkilerine sebep olabilir. Astım gibi solunum rahatsızlıklarını kötüleştirir, erken ölümü de içeren çeşitli ciddi sağlık etkilerine sebep olur. Astım, kronik tkayıcı akciğer ve kalp hastalığı gibi kalp veya akciğer hastalığı olan kişiler PM₁₀'a maruz kaldığında sağlık durumları kötüleşebilir. Yaşlılar ve çocuklar, PM₁₀ maruziyetine karşı hassastır. PM₁₀ yardımıyla toz içerisindeki mevcut diğer kirlenmeler akciğerlerin derinlerine kadar inebilir. İnce partiküllerin büyük bir kısmı akciğerlerdeki alveollere kadar ulaşabilir. Buradan da kurşun gibi zehirli maddeler %100 olarak kana geçebilir.

Karbonmonoksit (CO), kokusuz ve renksiz bir gazdır. Yakıtların yapısındaki karbonun tam yanmaması sonucu oluşur. CO derişimleri, tipik olarak soğuk mevsimlerde en yüksek değere ulaşır. Soğuk mevsimlerde çok yüksek değerlere ulaşılmasının bir sebebi de enverziyon durumudur. CO'nin global arka plan konsantrasyonu 0.06 ve 0.17 mg/m³ arasında bulunur. 2000/69/EC sayılı AB direktifinde CO ile ilgili sınır değerler tespit edilmiştir.

Enverziyon, sıcak havanın soğuk havanın üzerinde bulunarak, havanın dikey olarak birbiriyle karışmasının engellenmesi durumudur. Kirlilik böylece yer seviyesine yakın soğuk hava tabakasının içerisinde toplanır.

CO'nin ana kaynağı trafik ve trafikteki sıkışıklıktır. Sağlık etkileri, akciğer yolu ile kan dolaşımına girerek, kimyasal olarak hemoglobinle bağlanır. Kandaki bu madde, oksijeni hücrelere taşır. Bu yolla,

CO organ ve dokulara ulaşan oksijen miktarını azaltır. Sağlıklı kişilerde, daha yüksek seviyelerdeki CO'ye maruz kalmak, algılama ve gözün görme gücünü etkileyebilir. Hafif ve daha ağır kalp ve solunum sistemi hastalığı olan kişiler ve henüz doğmamış ve yeni doğmuş bebekler, CO kirliliğine karşı en riskli grubu oluşturur.

Kurşun (Pb), doğada metal olarak bulunmaz. Kurşun gürültü, ışın ve vibrasyonlara karşı iyi bir koruyucudur ve hava yoluyla taşınır. Kurşun, maden ocakları ve bakır ve tunç (Cu+Sn) alaşımı işlenmesi, kurşun içeren ürünlerin geriye dönüştürülmesi ve kurşunlu petrolün yakılmasıyla çevreye yayılır. Kurşun içeren benzin ilavesi ürünlerinin de kullanılması, atmosferdeki kurşun oranını yükseltir.

Ozon (O₃), kokusuz renksiz ve 3 oksijen atomundan oluşan bir gazdır. Ozon kirliliği, özellikle yaz mevsiminde güneşli havalarda ve yüksek sıcaklıkta oluşur (NO₂+ güneş ışınları = NO+ O => O+ O₂ = O₃). Ozon üretimi uçucu organik bileşikler (VOC) ve karbon monoksit sayesinde hızlandırılır veya güçlendirilir. Ozonun oluşması için en önemli öncü bileşimler NO_x (Azot oksitler) ve VOC'dır. Yüksek güneş ışınlarının etkisiyle ozon derişimi Akdeniz ülkelerinde Kuzey-Avrupa ülkelerinden daha yüksektir. Sebebi ise güneş ışınlarının ozon'un fotokimyasal oluşumundaki fonksiyonundan kaynaklanmasıdır.

Diğer kirleticilere kıyasla ozon doğrudan ortam havasına karışmaz. Yeryüzüne yakın seviyede ozon karmaşık kimyasal reaksiyonlar yoluyla oluşur. Bu reaksiyonlara NO_x, metan, CO ve VOC'ler (etan (C₂H₆), etilen (C₂H₄), propan (C₃H₈), benzen (C₆H₆), toluen (C₆H₅), xilen (C₆H₄) gibi kimyasal maddelerde eklenir. Ozon çok güçlü bir oksidasyon maddesidir. Birçok biyolojik madde ile etkileşimde bulunur. Tüm solunum sistemine zarar verebilir. Ozonun zararlı etkisi derişim oranına ve ozona maruziyet süresine bağlıdır. Çocuklar büyük bir risk grubunu oluşturur. Diğer gruplar arasında öğlen saatlerinde dışarıda fiziksel aktivitede bulunanlar, astım hastaları, akciğer hastaları ve yaşlılar bulunur.

Çizelge 5 – 2023 yılında kullanılan yakıt türleri ve miktarları
(Akmercan Hakkari Şırnak Doğalgaz, 2024)

	Katı Yakıt			Doğalgaz		Fuel Oil	
	Kullanım Yeri	Cinsi	Tüketim Miktarı (ton)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (sm ³)	Kullanım Yeri	Tüketim Miktarı (kg)
Sanayi							
	Tüketim Miktarı (ton)			Tüketim Miktarı (sm ³)		Tüketim Miktarı (m ³)	
Konut				14.781.248,05			

A.3. Hava Kalitesinin Kontrolü Konusundaki Çalışmalar

İlimizde sanayi tesisleri olmadığından yazın hava kirliliğine rastlanılmamaktadır. Bunun haricinde egzoz gazlarından hava kirliliği olmaması için (içelerde dahil olmak üzere) gerekli denetimler yapılmaktadır. İlimizde, hava kirliliği kışın yakılan yakıtlardan kaynaklanmaktadır. İlimizde hava kirliliğinin önlenmesi için yakıtlardan kaynaklanan hava kirliliğine neden olan yakıtların ilimizin girişinde sıkı denetim yapılarak mer'î mevzuatta belirtilen özellikte kömürün girmesine müsaade edilerek, kalitesiz yakıtın girmesi engellenmektedir.

Şehrimizde hava kirliliği kontrolü, kirlilik önleme ve hava kalitesinin iyileştirilmesi çalışmalarını yürürlükte bulunan mevzuatlar ve ilimiz Mahalli Çevre Kurulu'nca oluşturulan Temiz Hava Programları doğrultusunda Şırnak Belediyesi ile Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün koordinasyonu ve işbirliğinde yürütülmektedir.

A.3.1. Temiz Hava Eylem Planları

Yapılması Planlanan Eylem Proje-Faaliyet	Uygulama Dönemi	Eylemi Yapılacak Kurum/Kuruluş	İşbirliği Yapılacak Kurum/Kuruluş
Hava Yönetimi ile ilgili denetim programının oluşturularak ısınma,sanayi ve motorlu taşıt bazında denetim ve kontrollerin yapılması	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Şırnak Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) Şırnak Belediye Başkanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Belediyeler Sağlık İl Müdürlüğü İl Jandarma Komutanlığı İl Emniyet Müdürlüğü Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
Hava Kalitesi Ön Değerlendirme çalışmalarının tamamlanması (Bölgesel Ağ Merkezlerinin Kurulması ile Paralel)	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Çevre ve Şehircilik Bakanlığı(Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü) Şırnak Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) 	<ul style="list-style-type: none"> Belediyeler
Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun İşletimi	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Çevre ve Şehircilik Bakanlığı(Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü) Şırnak Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) 	
Emisyon Konulu Çevre İzni Alan Tesis Sayısının Belirlenerek Denetlenmesi	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Şırnak Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) 	
Hava Kalitesi Değerlendirme ve Yönetimi Yönetmeliği EK-1A Bölümünde tanımlanan sınır değerlerin uygulanması	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Çevre ve Şehircilik Bakanlığı(Çevre Yönetimi Genel Müdürlüğü) Şırnak Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) 	<ul style="list-style-type: none"> Belediyeler Sağlık İl Müdürlüğü
Organize Sanayi Bölgeleri ve sanayi tesisleri yer seçiminde yerleşim alanlarının hava kirliliğinden etkilenme durumunun dikkate alınması	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Şırnak İl Özel İdaresi Şırnak Belediye Başkanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> Bilim Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü
ÇED Raporlarının incelenmesinde ve değerlendirilmesinde hava kalitesi sınır	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> Çevre ve Şehircilik Bakanlığı (ÇED İzin ve Denetim Genel Müdürlüğü) 	<ul style="list-style-type: none"> Özel Sektör Kuruluşları

değerlerinin göz önünde bulundurulması		<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak Valiliği (Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) 	
Eğitim Programları Düzenleme ve Halkın Bilgilendirilmesi	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak Valiliği(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) • Şırnak Belediye Başkanlığı 	<ul style="list-style-type: none"> • Belediyeler • Meslek Odaları • Ulusal/Yerel Medya
Kalorifercilere eğitim verilmesi	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> • Halk Eğitim Merkezi 	<ul style="list-style-type: none"> • İl Millî Eğitim Müdürlüğü
Katı Yakıt Tercihleri ve izinli yakıtların seçilmesinde halkın Bilgilendirilmesi	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak Valiliği(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) • Batman Belediye Başkanlığı 	
Çevre Düzeni Planları ve İmar Planlarında Hava Kirliliğinin Dikkate Alınmasının Sağlanması	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak İl Özel İdaresi • Şırnak Belediye Başkanlığı • İlçe Belediyeleri 	<ul style="list-style-type: none"> • Şırnak Valiliği(Çevre ve Şehircilik İl Müdürlüğü) • İlgili Kamu Kurum ve Kuruluşları
Ağaçlandırma Programlarının Belirlenmesi	2020-2024	<ul style="list-style-type: none"> • Tarım ve Orman Bakanlığı(Ağaçlandırma ve Erozyon Kontrolü Genel Müdürlüğü) • Orman İşletme İl Müdürlüğü 	<ul style="list-style-type: none"> • Belediyeler • Sivil Toplum Kuruluşları

3.1 Uzun Vadede Araştırılan veya Planlanan Projeler ve Alınacak Önlemlerin Detayları

- Vatandaşlara ısınma amaçlı dağıtılan kömürlerin kaliteli olması ve piyasada satılan kömürlerin denetlenmesi,
- Şehir içi yolların mutlak suretle trafik akışını rahatlatarak önlemlerin alınması,
- Kalorifer kazanlarının periyodik olarak bakımlarının yaptırılması ve denetimi,
- Soba yakma teknikleri konusunda halkın eğitilmesi,
- Emisyon ölçümleri düzenli şekilde yapılarak hava kirliliğine neden olan her türlü araç, işyeri,fabrika vb. yerlerde gerekli tedbirlerin alınması,
- İl genelindeki sinyalizasyon sürelerinin kısa olması nedeniyle motorlu taşıtların dur-kalk yaparken emisyon salınımını artırması nedeniyle sinyalizasyon sürelerinin artırılması veya trafik ışıkları yerine akıllı kavşak kullanılması ve akıllı kavşak sayısının artırılması.
- Toplu taşımanın yaygınlaştırılması ve teşviki,
- Araçsız gün – bir gün boyunca araçsız gün ilan edilmesi ve sokaklarda şenliklerin düzenlenmesi,
- Her yıl bacalar ve soba boruları temizlenmeli, pencere, kapı ve çatı izolasyonlarına ve bina mantolamasına önem verilmesi,

A.4. Ölçüm İstasyonları

Şırnak İlinde bir adet Hava Kalitesi Ölçüm Cihazı mevcut olup, Şırnak İl Milli Eğitim Müdürlüğü bahçesinde bulunmaktadır. Kurulan hava kirliliği ölçüm istasyonunda Kükürdioksit (SO₂) ve Partikül Madde (PM₁₀) parametreleri ölçülmektedir. Ölçüm istasyonunda toplanan ölçüm verileri Bakanlığımıza ait özel bir ağ (VPN) üzerinden GSM Modemler aracılığıyla Bakanlığımız Çevre Referans Laboratuvarı Veri İşletim Merkezine aktarılarak izlenmekte ve www.havaizleme.gov.tr adresinde eşzamanlı olarak yayınlanmaktadır.

Saatlik ortalamalar şeklinde istasyonlardan alınan veriler incelenerek doğrulama çalışmaları yapılmakta olup söz konusu verilerle aylık ve yıllık raporlar hazırlanarak yayınlanmaktadır. Hava Kalitesi Ölçüm İstasyonunun yeri Harita 2'de gösterilmiştir.

Resim 1- Şırnak ili Hava Kalitesi İzleme İstasyonu

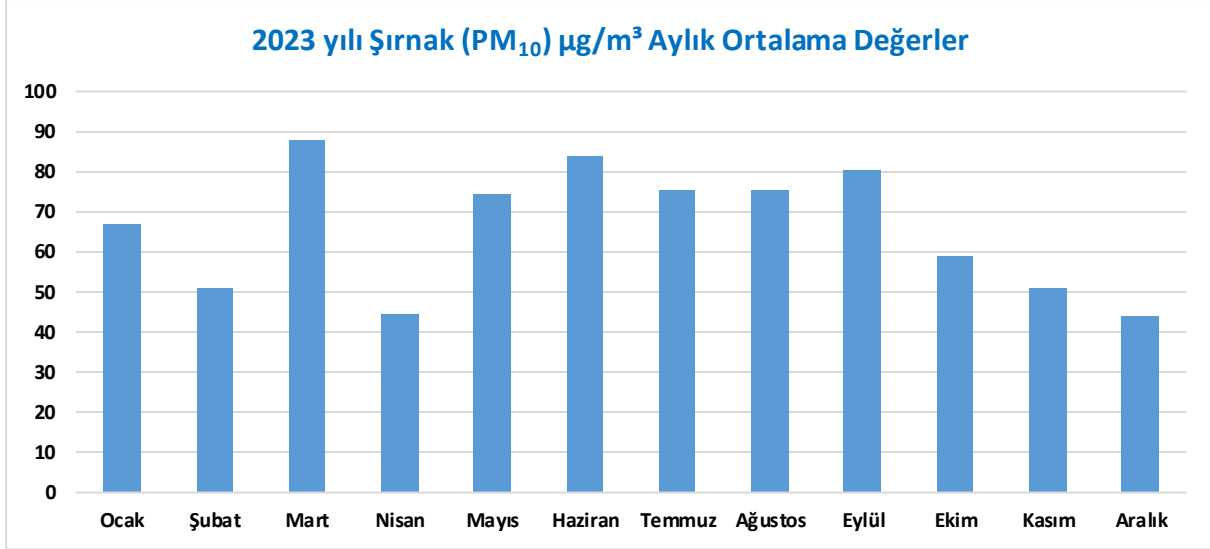

Harita 2-Şırnak ilinde bulunan hava kirliliği ölçüm cihazlarının yerleri

Çizelge 6 – Şırnak ilinde Hava Kalitesi Ölçüm İstasyon Yerleri ve Ölçülen Parametreler

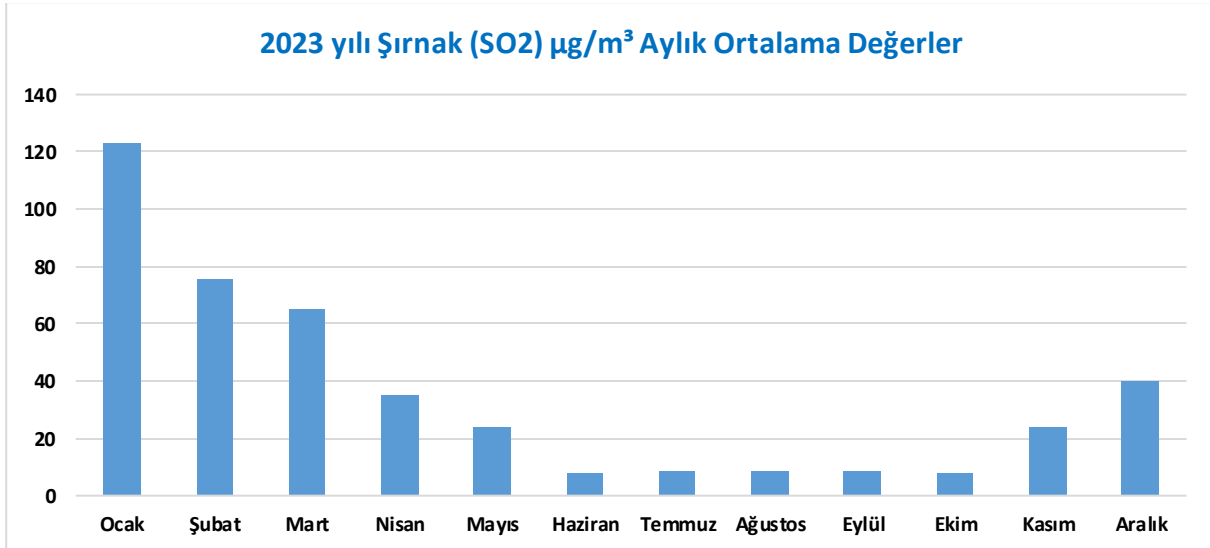
İSTASYON YERLERİ	KOORDİNATLARI (Enlem,Boylam)	HAVA KİRLETİCİLERİ					
		SO ₂	NO _x	CO	O ₂	HC	PM
Merkez İlçe	Y:275101 X:4155893	X	-	-	-	-	X

(havaizleme.gov.tr, 2024)

Grafik 1- 2023 yılında Şırnak Hava Kalitesi İzleme istasyonu PM₁₀ parametresi günlük ortalama değer grafiği*

(havaizleme.gov.tr, 2024)

Grafik 2- 2023 yılında Şırnak Hava Kalitesi İzleme istasyonu SO₂ parametresi günlük ortalama değer grafiği*

(havaizleme.gov.tr, 2024)

Çizelge 6 - 2023 yılı hava kalitesi parametreleri aylık ortalama değerleri ve sınır değerini aşıldığı gün sayıları ($\mu\text{g}/\text{m}^3$; CO : mg/m^3)

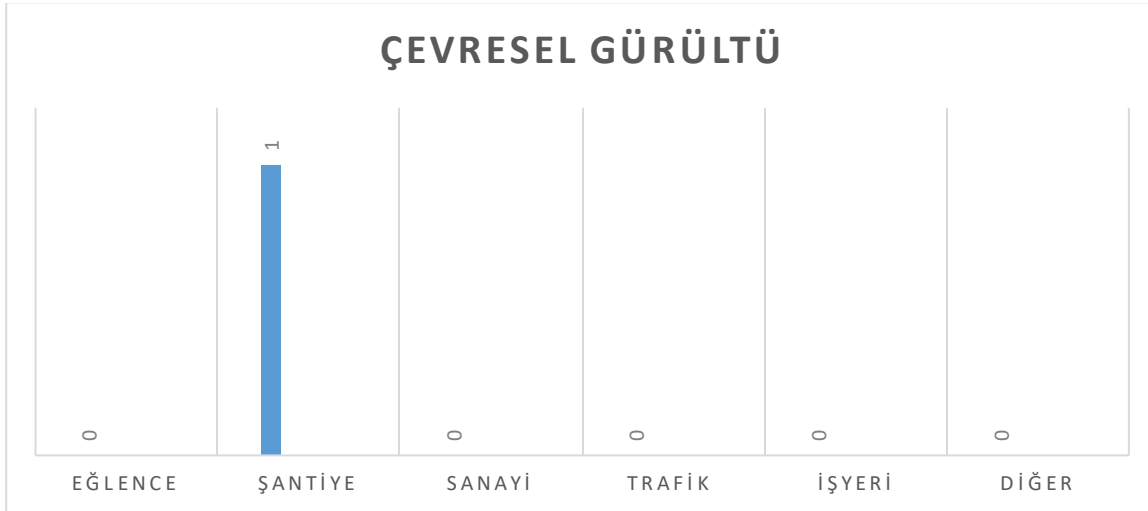
(havaizleme.gov.tr, 2024)

İSTASYON ADI	SO ₂	AGS*	PM10	AGS*	CO	AGS*	NO	AGS*	NO ₂	AGS*	NO _x	AGS*	OZON	AGS*
Ocak	122,79		66,81											
Şubat	75,56		51,24											
Mart	64,93		87,84											
Nisan	35,13		44,64											
Mayıs	24,06		74,43											
Haziran	8,01		83,70											
Temmuz	8,82		75,55											
Ağustos	8,75		75,62											
Eylül	8,35		80,45											
Ekim	7,57		59,22											
Kasım	24,29		50,95											
Aralık	39,98		44,03											

*AGS: Sınır değerin aşıldığı gün sayısı

A.5. Çevresel Gürültü

Müdürlüğümüze 2023 yılı için gürültü ile ilgili 1 adet şikâyet ulaşmıştır. IV. Grup maden ocağında yapılan patlatma sonucu oluşan gürültü ile alakalı Alo 181 Çağrı Merkezi aracılığıyla şikâyet İl Müdürlüğümüze ulaşmıştır. Şikâyet incelenerek firmadan gürültü ölçüm raporlarının hazırlanması istenmiştir.

Grafik 3 – 2023 yılında gürültü konusunda yapılan şikâyetlerin dağılımı (ÇŞİDİM,2024)

Çizelge 7 – Tamamlanan Gürültü Bariyerleri

İli/İlçesi	Konumu	Tamamlandığı Yıl	Bariyer Alanı (m ²)	Bariyer Tipi
-	-	-	-	-

A.6. İklim Değişikliği Eylem Planı Çerçevesinde Yapılan Çalışmalar

Ülkemizde, emisyonların tesis seviyesinde takibine yönelik mevzuat çalışmaları 2010 yılında başlamış, Bakanlığımız ve ilgili kurumlar ile kuruluşlar arasında oluşturulan teknik bir çalışma grubu Sera gazı emisyonlarının takibine ilişkin yasal çerçevenin temelleri “Sera Gazı Emisyonlarının Takibi Hakkında Yönetmelik” in 25 Nisan 2012 Tarihli ve 28274 Sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmesiyle atılmıştır. Yönetmelik, Doğrulayıcı Kuruluşlar için TÜRKAK tarafından yapılması gereken akreditasyon yükümlülüğünü 2017 yılına ertelemek üzere revize edilerek 17 Mayıs 2014 tarih ve 29003 Sayılı Resmi Gazete’ de tekrar yayımlanmıştır. Yönetmeliğimiz ihtiyaçlar doğrultusunda bir kez daha revize edilmiş, 31 Mayıs 2017 tarihli ve 30082 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanmıştır.

Söz konusu yönetmelik, 2003/87/EC sayılı AB Emisyon Ticareti Direktifinin, sera gazı emisyonlarının izlenmesi, raporlanması ve doğrulanması konularını uyumlaştıracak şekilde hazırlanmış olup, AB Çevre Müktesebatına uyum çerçevesinde önemli bir adım atılmıştır.

Ulusal mevzuat kapsamında, elektrik, çimento, demir-çelik, rafineri, seramik, kireç, kâğıt ve cam üretimi gibi sektörlerden kaynaklanan ve ulusal sera gazı emisyonlarının yaklaşık yarısını teşkil eden sera gazı emisyonları tesis seviyesinde izlenmektedir.

Yönetmelik kapsamında yürütülecek izleme ve raporlama iş ve işlemlerinin detaylandırılmasına yönelik “Sera Gazı Emisyonlarının İzlenmesi ve Raporlanması Hakkında Tebliğ” 22 Temmuz 2014 tarih ve 29068 sayılı Resmi Gazete’ de, tesis bazında hazırlanacak emisyon raporlarının Bakanlığa gönderilmeden önce yetkili bağımsız kuruluşlarca doğrulanması ile ilgili hususlar ve bahse konu doğrulayıcıların yetkilendirilmesine ilişkin şartlara yönelik “Sera Gazı Emisyon Raporlarının Doğrulanması ve Doğrulayıcı Kuruluşların Yetkilendirilmesi Tebliği” ise 02 Nisan 2015 tarihli ve 29314 sayılı Resmi Gazete’ de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik kapsamındaki tesisler öncelikle sera gazı izleme planlarını hazırlayarak sera gazı emisyonlarının ilk izlenmeye başlanacağı tarihten en az 6 ay önce Bakanlığa onay için göndermekle yükümlüdür. İzleme planı onaylandıktan sonra tesis, sera gazı emisyonlarını bu plan çerçevesinde her takvim yılı (1 Ocak -31 Aralık) için izlemek ve her yılın 30 Nisan tarihine kadar bir önceki yılın sera gazı emisyon raporunu Bakanlıktan tarafından yetkilendirilmiş doğrulayıcı kuruluşlara doğrularak Bakanlığa raporlamakla yükümlüdür.

Çevre, Şehircilik ve Değişikliği İl Müdürlükleri tarafından elde edilecek bilgilerin kapsamı; Bakanlığımızın Stratejik Planıyla ve Planda belirtilen iklim değişikliği ile ilişkili Üst politika belgeleriyle uyumlu olma bazında değerlendirilerek; Eksen 1: Çevre başlığı altındaki “Hedef 1.2. Hava Kalitesi ve Gürültü Kontrolü, İklim Değişikliği ve Ozon Tabakasının Korunması” na paralel unsurlar içermelidir.

Stratejik Planda yer alan söz konusu hedef kapsamında özellikle; “sera gazı emisyonlarının azaltılması ve iklim değişikliğine uyum ile ilgili ulusal ölçekte plan, proje ve mevzuat çalışmaları devam etmekte olduğu” ifade edilmiştir. Bu doğrultuda iklim değişikliğine uyum, sera gazı azaltımı ve ozon tabakasının korunması bağlamında yürütülen çalışmalar da mevcuttur.

Bakanlığımız 2019-2023 Stratejik Planı kapsamında, 30 Büyükşehir Belediyesinde Yerel İklim Değişikliği Eylem Planının (YİDEP) hazırlanabilmesi için mevzuat çalışmaları yapılacağı belirtilmiştir.

Bu doğrultuda; yerel yönetimlerce Yerel İklim Değişikliği eylem planlarının hazırlanmasına dönük mevzuat ve Teknik Kılavuz hazırlama çalışmaları başlatılmıştır. Son yıllarda ülkemizde yaşanan iklim ile ilişkili afetlerin sayı, sıklık ve şiddetindeki artışa koşut olarak bölgesel düzeyde de iklim değişikliğine karşı direncin artırılması amacıyla bölge ve şehir ölçeğinde ele alınması gereken eylem ihtiyaçlarının tespit edilerek çözüm önerilerinin belirlenmesi doğrultusunda Bölgesel İklim Değişikliği Eylem Planlarının hazırlanması çalışmaları da devam etmektedir.

A.7. Ulaşım ve Hareketlilik

İlimizde egzoz emisyon ölçüm yetki belgesi verilmiş 7 adet sabit istasyon, 1 adet mobil araç muayene istasyonu toplam 8 adet firma bulunmakta, egzoz gazı emisyon ölçümü yaptıran araçlar 37.611 tane olup tamamlanan bisiklet yolları henüz bulunmamaktadır.

Çizelge 8- 2023 yılındaki araç sayısı ve egzoz ölçümü yaptıran araç sayısı
(egzoz.csb.gov.tr, TÜİK, 2024)

Egzoz Gazı Emisyon Ölçüm Yetki Belgesi Düzenlenen Firma Sayısı	İldeki Toplam Araç Sayısı	Egzoz Ölçümü Yaptıran Araç Sayısı
8	6601	37.611

Çizelge 9– Tamamlanan Bisiklet Yolları
(ÇŞİDİM, 2024)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Şırnak	-	-

Çizelge 10– Tamamlanan Yeşil Yürüyüş Yolları
(ÇŞİDİM, 2024)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Şırnak	-	-

Çizelge 11– Tamamlanan Çevre Dostu Sokak
(ÇŞİDİM, 2024)

İli	Güzergâhı	Mesafe (km)
Şırnak	-	-

A.8 Sonuç ve Değerlendirme

Şırnak ilinde hava kirliliği kontrolü, kirlilik önleme ve hava kalitesinin iyileştirilmesi çalışmaları yürürlükte bulunan mevzuatlar ve ilimiz Mahalli Çevre Kurulu'nca oluşturulan Temiz Hava Programları doğrultusunda Şırnak Belediyesi ile Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü'nün koordinasyonu ve işbirliğinde yürütülmektedir. Hava kirliliği kontrolü konusunda egzoz emisyon denetimleri düzenli olarak yapılmaktadır. İl Milli Eğitim Müdürlüğü bahçesi içerisinde bulunan hava kalitesi ölçüm istasyonunda düzenli olarak ölçüm yapılmakta ve kontroller sağlanmaktadır.

Kaynaklar

havaizleme.gov.tr

Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
Şırnak Belediye Başkanlığı

B. SU VE SU KAYNAKLARI

B.1. İlin Su Kaynakları ve Potansiyeli

B.1.1. Yüzeysel Sular

B.1.1.1. Akarsular

Çizelge 12 –İlin akarsuları
(DSİ, 2024)

AKARSU İSMİ	Toplam Uzunluğu (km)	İl sınırları içindeki uzunluğu (km)	Debisi (m ³ /s)	Kolu olduğu akarsu
DİCLE NEHRİ	530	77.5	267,9	DİCLE NEHRİ
KIZILSU	51.5	51.5	9,70	DİCLE NEHRİ
NERDÜŞ ÇAYI	61	61	-	DİCLE NEHRİ
HEZİL ÇAYI	67.5+52.5*	48.5	-	DİCLE NEHRİ
HABUR ÇAYI	70	70	-	HEZİL SUYU

Nerdüş, Hezil ve Habur Çaylarının 2020 yılı Debileri henüz onaylanmadığı için verilmemiştir.

B.1.1.2. Doğal Göller, Göletler ve Rezervuarlar

Çizelge 13 - Mevcut göl, gölet ve rezervuarlar
(DSİ, 2024)

Sıra No	Baraj Adı	İşletmeye Alınma Yılı	Nehri	İli	İlçe	Tipi	Temelden Yükseklik (m)	Kret Uzunluğu (m)	Gövde Hacmi (x10 ³ m ³)	Rezervuar Hacmi hm ³	Amacı (**)	Rezervuar Alanı(Km ²)	Dolusavak Kapasitesi (m ³ /s)	Dolusavak Tipi	Kurulu Gücü (MW)	Yıllık Enerji Üretimi(GWh)	Sulama Alanı (ha)
1-	İdil-Dirsekli Göleti	1968	Saklan Deresi	Şırnak	İdil	Homojen Toprak Dolgu	14,6	376	86,6	2,54	S	0,68	80	Sol Sahilde Kontrolsüz	0	0	140
2-	Çetintepe Barajı		Ortasu	Şırnak	Uludere	SSB	38,5	173	60,4	0,002	E+D	0,14	164	Karşıdan Alışlı, Kontrolsüz	1	3	0
3-	Silopi Barajı	2012	Hezil	Şırnak	Silopi	SSB	89,00	356	718	0,013	E+D	0,00	1.212	Karşıdan Alışlı, Kontrolsüz	2	18	0
4-	Şırnak Barajı	2012	Ortasu	Şırnak	Uludere	SSB	66,8	198	157	0,014	E+D	0,85	820	Karşıdan Alışlı, Kontrolsüz	5	18	0

B.1.2. Yeraltı Suları

Orta Dicle alt havzasındaki yeraltı suyu kullanımının en fazla yoğun olduğu bölge Silopi – Cizre alt havzasında bulunan Pliyosen-Kuvaterner birimler verimli akifer özelliği göstermektedir. Onun dışındaki kuyuların genel çoğunluğu sularını Midyat kireçtaşlarından almaktadır.

Silopi ovası akifer birimleri serbest akifer özelliğinde olup Pliyosen - Kuvaterner yaşlı Lahta formasyonunun konglomeralı, çakıllı seviyeleri yeraltısuyu kullanımını ve verimi bakımından büyük önem arz etmektedir. Yeraltısuyu akış yönü, Silopi ovasının kuzeyinden güneye, Hezil suyuna doğrudur.

Silopi Ovası alüvyonları bir diğer akifer birimdir. Dicle nehri ve Hezil suyu yatağında geniş ve yaygındır. Kalınlığı 10 m civarında değişmektedir. Kum, kil, silt ve çakıldan oluşan Silopi alüvyonları özellikle ova güneyinde Hezil suyu yatağında, ana akarsuyun kollara ayrılmasıyla sazlık-bataklıkların oldukça geniş alanlara yayılmasına neden olmuştur.

Şırnak ili Cizre ilçesinde de yaygın bir yeraltısuyu kullanımı söz konusudur. Kuvaterner yaşlı bazaltlar bu kısımda yayılım göstermektedir.

Çizelge 14 – Yeraltı suyu potansiyeli
(DSİ, 2024)

Kullanım Amacı	hm ³ /yıl
İçme-Kullanma	0,03
Sanayi	0,01
Sulama	6,58
Toplam Çekilen Su	6,62

B.1.2.1. Yeraltı Su Seviyeleri

YIL	ORT. STATİK SEVİYE (m)	ORT.DİNAMİK SEVİYE (m)
2015 yılı öncesi	64,22	95,84
2015-2023 yılları arası	75,03	110,07

Sıra No	Proje Adı/Regülatör Adı	Su kaynağı	Kuruluş amacı	Kurulu Güç (MW)	Toplam Enerji (GWh/yıl)	Aşaması
1	ULUDERE HES	ULUDERE	Enerji	3,50	9,17	İşletme
2	CAN BARAJI VE HES	HABUR ÇAYI	Enerji	85	203.593	Planlama
3	MEŞETEPE HES	HABUR ÇAYI	Enerji	78.6	226	Planlama
4	SEKEREK HES	HEZİL ÇAYI	Enerji	26.87	69.72	Planlama
5	SİLOPI ENERJİ GRUBU	HEZİL ÇAYI	Enerji	147.88	447.27	Planlama
6	ÇAĞLAYAN HES(ŞIRNAK)	NERDÜŞ DERE	Enerji	11.078	52.77	Planlama
7	ILICAK REGÜLATÖRÜ VE HES	HAMMAM ÇAYI	Enerji	14.43	35.685	İnşaat
8	OĞLAĞCI I VE II REGÜLATÖRÜ VE HES	KIZILSU ÇAYI	Enerji	8.42	22.32	Planlama
9	KIZILSU BARAJI VE HES	KIZILSU ÇAYI	Enerji	12.4	43	Planlama
10	ŞIRNAK ULUDERE REGÜLATÖRÜ VE HES	ULUDERE	Enerji	20.185	19.972	Planlama
11	TUĞBA REGÜLATÖRÜ VE HES	AVGİNDİK DERESİ	Enerji	40.88	91.254	Planlama
12	YÜKSEKKAYA REGÜLATÖRÜ VE HES	HABUR ÇAYI	Enerji	80.41	204.87	Planlama

13	NİZİR REGÜLATÖRÜ VE HES	HEZİL ÇAYI	Enerji	4.016	15.716	Planlama
14	BALLI BARAJI VE HES	ROBOZİK ÇAYI (HEZİL ÇAYI YAN KOLU)	Enerji	2.37	6.5	işletme
15	ÇETİNTEPE BARAJI VE HES	ROBOZİK ÇAYI (HEZİL ÇAYI YAN KOLU)	Enerji	0.9	2.525	inşaat
16	KAVŞAKTEPE BARAJI VE HES	ROBOZİK ÇAYI (HEZİL ÇAYI YAN KOLU)	Enerji	1.57	6.814	işletme
17	MUSATEPE BARAJI VE HES	ROBOZİK ÇAYI (HEZİL ÇAYI YAN KOLU)	Enerji	2	6.11	işletme
18	SİLOPİ BARAJI VE HES	HEZİL ÇAYI	Enerji	2.376	20.22	İşletme
19	ŞENOBA BARAJI VE HES	HEZİL ÇAYI	Enerji	47	139.23	Planlama
20	ŞIRNAK BARAJI VE HES	ROBOZİK ÇAYI (HEZİL ÇAYI YAN KOLU)	Enerji	4.95	28.42	İşletme
21	ULUDERE BARAJI VE HES	ROBOZİK ÇAYI (HEZİL ÇAYI YAN KOLU)	Enerji	3.43	17.242	İşletme

B.2. Su Kaynaklarının Kalitesi

Yüzey ve yeraltı suları için değerlendirme 7 Nisan 2012 tarih ve 28257 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yeraltı Sularının Kirlenmeye ve Bozulmaya Karşı Korunması Hakkında Yönetmelik” ve 10.08.2016 tarih ve 29797 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Yerüstü Su Kalitesi Yönetmeliğinde Değişiklik Yapılmasına Dair Yönetmelik” e göre yapılacak ve aşağıda yer alan çizelge doldurulacaktır.

Çizelge 15 - 2023 yılı yüzey ve yeraltı sularında tarımsal faaliyetlerden kaynaklanan nitrat kirliliği ile ilgili analiz sonuçları

(Şırnak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü, 2024)

Su Kaynağının Cinsi (Yüzey/ Yeraltı)	Adı	Kullanım amacı ve kullanılan miktar				Analiz Yapılan İstasyonun				
		İçme ve kullanma suyu	Enerji üretimi	Sulama suyu	Endüstriyel su temini	Akım gözlem istasyon kodu	Analiz sonuçları SKKY (Tablo-1)	Yeri (İlçe, Köy, Mevkii)	Koordinatları (YAS için)	Yıllık Ortalama Nitrat Değeri (mg/L)
Yer altı	Öğündük			x		73-002		Öğündük		7,0
Yüzey	İkizce			x		73-013		İkizce		4,41
Yüzey	Kasrik			x		73-012		Kasrik		4,16
Yüzey	Dicle			x		73-001		Cizre		2,77
Yüzey	Idil			x		73-006		Idil		2,29
Yüzey	Nerdüş			x		73-007		Silopi		7,08

B.3. Su Kaynaklarının Kirlilik Durumu

B.3.1. Noktasal kaynaklar

B.3.1.1. Endüstriyel Kaynaklar

İl genelinde endüstrinin yayıldığı alanlardan, endüstride kullanılan su kaynağından ve alıcı ortama deşarj noktası koordinatlarından, atıksu deşarjları, sektörü ve deşarj edilen atıksu miktarı m³/yıl gibi verilere değinilmelidir.

B.3.1.2. Eysel Kaynaklar

Kısaca su kaynakları üzerine evsel kirlilik baskısından söz edilebilir. Alıcı ortama deşarj edilen atıksu miktarı m³/yıl, deşarj noktası koordinatlarına değinilmelidir. Ayrıntılar “B.6” bölümünde verilebilir.

B.3.2. Yayılı Kaynaklar

B.3.2.1. Tarımsal Kaynaklar

Çizelge 17-Şırnak ili,tarım alanları (TÜİK,2024)

Tahıllar ve diğer bitkisel ürünlerin alanı(dekar)			Sebze bahçeleri alanı	Meyveler,içecek ve baharat bitkileri alanı	Süs bitkileri alanı
Toplam alan	Ekilen alan	Nadas			
1068607	880983	113444	21381	52799	-

B.3.2.2. Diğer

İl içerisinde vahşi depolama sahaları varsa bunlar hem yerüstü suları hem de yer altı sularını etkileyecektir. Bu sahaların yerleri ve etkileyebilecekleri su kaynakları belirtilmelidir.

B.4. Denizler

- B.4.1. Deniz Kıyı Sularının Kirlilik Durumu
- B.4.2. Plajların Su Kalitesi ve Mavi Bayrak Durumu
- B.4.3. Acil Müdahale Planları
- B.4.4. Atık Kabul Tesisleri ve Atık Alma Gemileri
- B.4.5. Denizdeki Balık Çiftlikleri
- B.4.6. Deniz Çöpleri

İlimizin denize kıyısı bulunmamaktadır.

B.5. Sektörel Su Kullanımları ve Yapılan Su Tahsisleri

B.5.1. İçme ve Kullanma Suyu

B.5.1.1 Yüzeysel su kaynaklarından kullanılan su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

DSİ 10.Bölge Müdürlüğünün denetiminde yapımı tamamlanan Şırnak İçmesuyu Tesisleri ve İsale Hattı 1. Kademe İnşaatı işi 2009 yılında başlanıp 2010 yılında tamamlanmıştır. Yapılan tesislerle Mijin kaynağından Şırnak merkez, Şenoba, Hilal ve Balveren beldelerine 2020 yılı ihtiyacı olan 8,07 milyon m³/yıl içme kullanma suyu sağlanmıştır. Bu proje kapsamında çalışılmış ve içmesuyu olarak kullanılabilir olan alternatif kaynak ise Anılmış kaynağıdır.

Anılmış kaynağı: Şırnak'ın güney doğusunda ve yaklaşık 25 km uzaklıktadır. Kaynağın 1/25000 lik haritalardaki topoğrafik yüksekliği 1.300 m dir. Bölge araştırma yapmaya elverişsiz olduğu için detaylı bir araştırma yapılamamıştır.

İdil: Bölge Müdürlüğümüz denetiminde yapımı tamamlanan İdil İçme suyu Tesisleri İnşaatı (2009-2011) ile İdil ilçesine Cemzeng kaynağından 2,2 milyon m³/yıl içme kullanma suyu sağlanmıştır. Bermakof kaynağından ise şu an ilçeye 20 lt/s su sağlanmaktadır. İlçedeki su temini için çekilen suyun kaynağı Dere (Cehennem Deresi) ve Sondaj kuyularıdır. Bu suların tamamı içme suyu amaçlı kullanılmaktadır.Sanayi amaçlı kullanılan su kaynağı bulunmamaktadır. İlçede içme suyu ile hizmet verilen sadece İlçe merkez belediyesi, hizmet verilen nüfus sayısı 31.049 dur. İlçeye gelen suyun %67 Kaynak ,%33 Kuyu sondaj suyudur.

Silopi: Şırnak Silopi İçmesuyu Projesi işi kapsamında; İlçenin 2045 yılı ihtiyacı olan 700 l/s (22,1 hm³/ yıl) içme ve kullanma suyu Hezil çayı üzerinde bulunan Silopi barajından temin edilecektir. Aynı zamanda ilçenin 11 km kuzey doğusunda ve 890 kotunda bulunan Çağlayan (Görümlü) kaynağı da kullanılacaktır.

Hezil Çayı: Hezil çayı Şırnak-Uludere karayolunun Şenoba beldesinin hemen doğusunda Kuzeydoğu-Güney batı istikametinde Irak sınırına doğru akmaktadır. 1.127,2 km²'lik yağış alanına

sahiptir. 1971-1984 yıllarını kapsayan akım ölçümleri sonucu max akım 380 m³/s, min akım 1,43 m³/s olarak ölçülmüştür.

Köserli kaynağı: Silopi'nin 15 km kuzey batısında Kale tepenin hemen yanında ve 1.000 m kotunda bulunan kaynağın ölçülen debisi 60 l/sn dir.

Derebaşı kaynağı: Silopi'ye 12 km kuzeyinde Kinisir tepenin eteğinde 1.050 m kotunda bulunmaktadır. Debisi 100 l/s olan Derebaşı kaynağı, çıktığı belde ile Derik Mustafa, Karacaköy, Dedeler, Esenli, Yolağzı ve Yeniköy'ün içmesuyu ihtiyacını temin etmekte, geri kalan su ise Bazari deresini beslemektedir.

Habur Çayı: Hamam Boğazı mevkiinde ve yaklaşık 525 m kotunda Hezil çayına karışmaktadır. Habur çayının debisi yaklaşık olarak 6 m³/s 'dir. Silopi'ye 35 km mesafede bulunan bu çaydan Silopi'ye su alabilmek için üst kotlarda (630 m) su alma yapısı (regülatör, gölet, baraj vb.) inşa etmek gerekir.

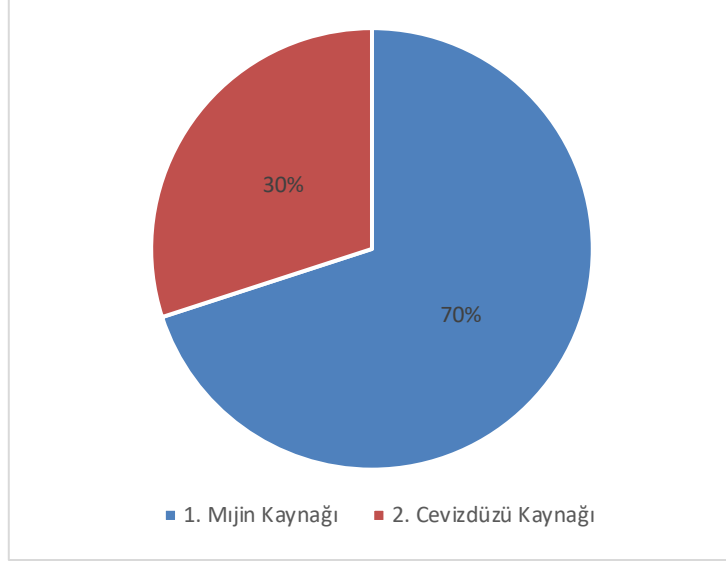
Cizre: Şırnak-Cizre İçmesuyu projesi kapsamında Cizre İlçesinin içmesuyu Cizre Barajından sağlanması planlanmaktadır. Cizre Barajından ilçeye 21,78 hm³/yıl içme ve kullanma suyu sağlanacaktır. Baraj inşaatı tamamlanana kadar ilçenin içmesuyu ihtiyacı Dicle nehrinin kenarına açılacak keson kuyulardan sağlanacaktır.

Cizre Belediyesi bünyesinde içme suyu arıtma tesisi mevcuttur. İçme suyu arıtma tesisi 2018 yılında faaliyete geçmiştir. Günlük 100000 metreküp arıtma (1000m³/gün) kapasitelidir. İlçeye arıtma suları ilçenin bir kısmına cazibeyle verilirken bir kısmına da pompalar aracılığıyla verilmektedir. İçme suyu arıtma tesisinde dezenfeksiyon işlemi klorlama yöntemiyle yapılmaktadır. İçme Suyu Arıtma Tesisine gelen su,Dicle nehrinden karşılanmaktadır.

Tesiste fiziksel ve kimyasal arıtma yöntemleri uygulanmaktadır. Günlük olarak ortalama 34400 m³ arıtılmış içme suyu klorlanarak şehir şebekesine verilmektedir. Çağlayan kaynak suyu günlük 6450 m³ ve sondaj kuyuları ise günlük 2150 m³'tür. İlçe halkının %80'i içme suyu arıtma tesisinden verilen sudan faydalanmaktadır.Belediyenin diğer içme suyu kaynakları Çağlayan kaynak suyu ile Belediye sondaj kuyularıdır.Çağlayan kaynak suyu yaklaşık %15 ile sondaj kuyuları suyu ise yaklaşık %5 oranındadır.İlçede kişi başı günlük olarak düşen su miktarı ortalama 285 litredir.

İnsani Tüketim Amaçlı Sular Hakkında Yönetmelik gereğince içme suyu arıtma suları periyodik aralıklarla laboratuvarda gerekli analizler yapılarak standartlar sağlandıktan sonra halka verilmektedir. Laboratuvarda bulanıklık, ph, sıcaklık, iletkenlik, toplam çözünmüş katı madde, demir, mangan, nitrat, nitrit, amonyum, sertlik, klor, renk, phs, alkalinite, silika analizleri yapılmaktadır. İçme suyu laboratuvarında arıtılan içme suyu gerek Türk Standartları Enstitüsü değerlerini sağladıktan sonra şebekeye verilmektedir.

Şırnak Şehir Merkezine Mijin ve Cevizdüzü ana kaynaklarından su gelmektedir. Suyun az olduğu dönemlerde Cevizdüzü su kaynağında kullanılmaktadır. Mijin ana isale hattı cazibeli,Toptepe ana isale hattı ise terfi sistemi olarak çalışmaktadır.

Grafik 4 - 2023 yılı belediyeler tarafından içme ve kullanma suyu şebekesi ile dağıtılmak üzere temin edilen su miktarının kaynaklara göre dağılımı
(Şırnak Belediyesi, 2024)

Çizelge 18 - İçme Ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Çekilen Toplam Su Miktarı (Bin M3/Yıl)
(TÜİK,2024)

ŞIRNAK	Yıllar	İçme Ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Çekilen Toplam Su Miktarı (Bin M3/Yıl)
	2014	16.718
2016	10.212	
2018	31.892	
2020	33.900	
2022	36.302	

Çizelge -İçme ve kullanma suyu şebekesi ile hizmet verilen nüfus
(TÜİK,2024)

Şırnak İl ve İlçe Nüfusları		2020	2021	2022	2023
	Ölçüm Bazında	537762	546589	557605	570745
	Şehir	343301	354247	362910	383388
	Köy	194461	192342	194695	187377

Çizelge -Şırnak ili 2023 yılı İçme ve Kullanma Suyu Şebekesi için Çekilen Toplam Su Miktarı(Bin M3/Yıl)
(TÜİK,2024)

		Akarsu	Baraj	Göl	Kaynak	Kuyu	Toplam
İçme Ve Kullanma Suyu Şebekesi İçin Çekilen Toplam Su Miktarı (Bin M3/Yıl)	2002			1825	8247	1703	
	2003	730			10051	2209	730
	2004	1155			9793	2254	1155
	2006	329			8593	1852	329
	2008	252			8257	2654	252
	2010	300			6747	6613	300
	2012	189			13026	2398	189
	2014	189			14025	2504	189
	2016	169	866		6660	2517	169
	2018	3545	3121		17264	7963	3545
	2020	7292	3926		14969	7713	7292
2022	12298	6500		13730	3774	12298	

B.5.1.2. Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su miktarı ve içme suyu arıtım tesisi mevcudiyeti

Yeraltı su kaynaklarından temin edilen su Şehir Merkezinin içme suyu ihtiyacını karşılamak için kullanılmaktadır. İçme suyu Arıtma Tesisi bulunmamaktadır.

B.5.1.3. İçme Suyu temin edilen kaynağın adı, mevcut durumu, potansiyeli vb.

2023 yılında şehir merkezine;

-Mijin ana kaynağından 4.054.778,88 m³/yıl

-Cevizdüzü ana kaynağından 777.600,00 m³/yıl su gelmektedir.

Nüfus artışı ve insani tüketimler baz alındığında yeni kaynaklara ihtiyaç olduğu aşikardır.

B.5.2. Sulama

B.5.2.1. Salma sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

B.5.2.2. Damla, yağmurlama veya basınçlı sulama yapılan alan ve kullanılan su miktarı

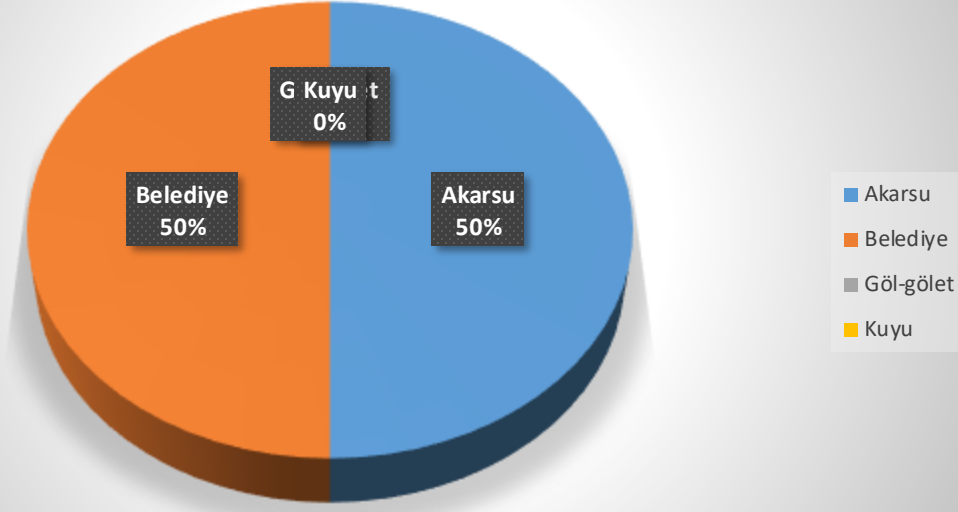
Şehir merkezdeki tarımsal alanlar derelerde gelen temiz sular, sondaj ve kuyulardan yapılmaktadır.

B.5.3. Endüstriyel Su Temini

Şehir Merkezinde organize sanayi bölgesi bulunmamaktadır. Mevcut olan sanayi sitesine Belediye içmesuyu şebeke hattından su verilmektedir.

Şırnak ilinde Silopi Termik Santrali mevcuttur. Santral su kaynağı olarak Hezil Çayını kullanmaktadır. Atık sularını kendi bünyesinde kurduğu paket arıtma ile arıtmaktadır.

Sanayinin Kullandığı Su Kaynakları

Grafik 5 –2023 yılında endüstrinin kullandığı suyun kaynaklara göre dağılımı
(Şırnak Belediyesi, 2024)

B.5.4. Enerji Üretimi Amacıyla Su Kullanımı

Enerji üretmek amacıyla kullanılan su kaynakları:

BARAJ	KAPASİTE (MW)	KAYNAK
Silopi Barajı	2,4	Hezil çayı
Uludere Barajı	3,5	Ortasu çayı
Ballı Barajı	3,5	Ortasu çayı
Musatepe Barajı	2	Ortasu çayı
Çetintepe Barajı	2	Ortasu çayı
Kavşaktepe Barajı	1,57	Ortasu çayı
Şırnak Barajı	5	Ortasu çayı
Cizre Barajı ve HES		Dicle nehri

B.5.5. Rekreatif Su Kullanımı

Şehir Merkezindeki park, bahçe sulaması, havuz suları vb amaçlı kullanılan yapılara su; Taşıma yöntemi (tanker), kuyu ve sondajlarla temin edilmektedir.

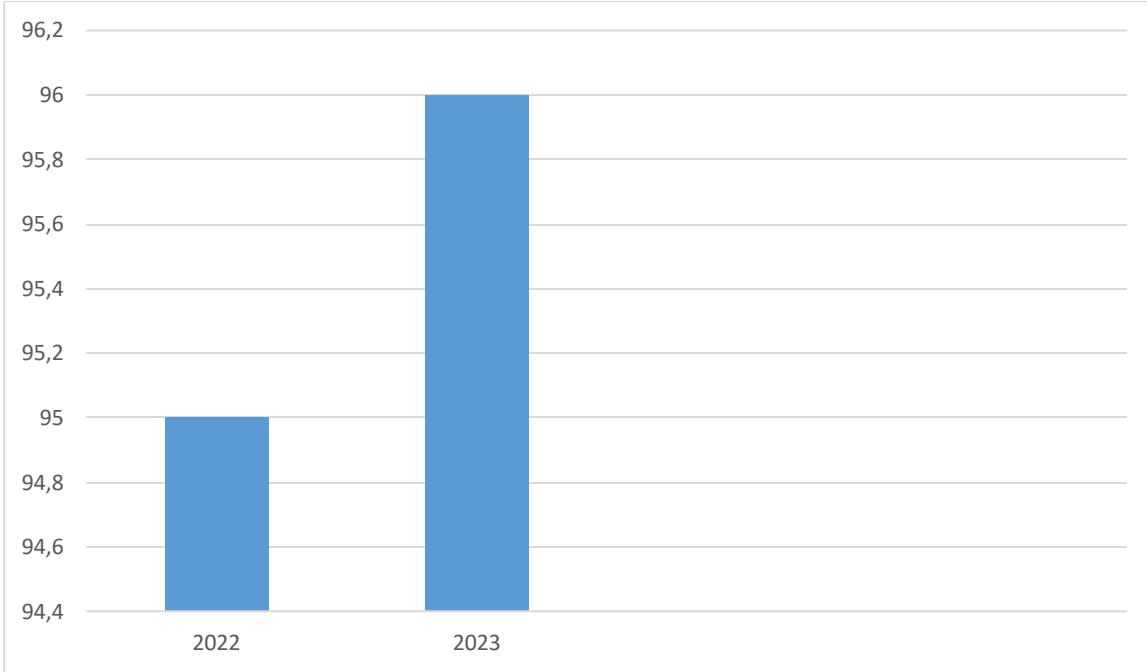
İdil ilçe merkezimizde Rekreatif kullanılan su 15 Temmuz Parkımızda bir adet sondaj kuyumuz mevcut olup park sulamasında kullanılmaktadır. Kuyunun kapasitesi Saniyede 6 litredir.

B.6. Çevresel Altyapı

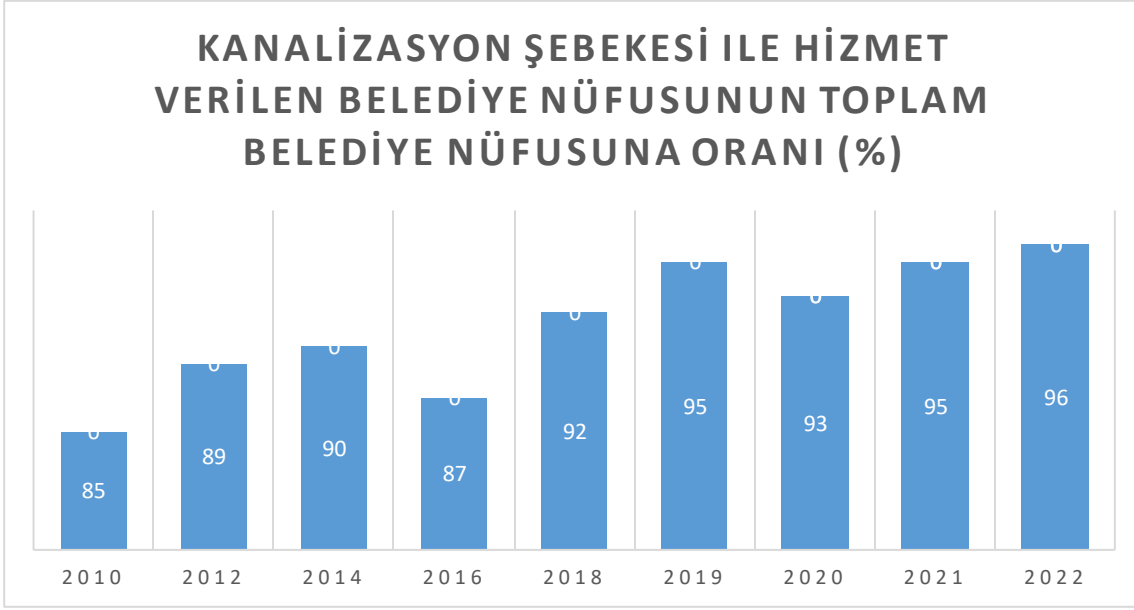
B.6.1. Kentsel Kanalizasyon Sistemi ve Atıksu Arıtma Tesisi Hizmetleri

Cizre ilçesi genelinde halkın %95'i kanalizasyon hatlarından yararlanmaktadır. Geri kalan %5'lik kısım ise fosseptik çukurdan yararlanmaktadır. İlçemizde kullanılan içme suyunun %75'i atık su olarak kanalizasyon sistemine verilmektedir. Günlük oluşan atık su miktarı ortalama 32450 m³'tür. Yıllık oluşan atık su miktarı yaklaşık 11844250 m³'tür. Kanalizasyon şebeke döşemeleri devam etmektedir. Cizre Belediyesi bünyesinde mevcut durumda atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır. Ancak atıksu arıtma tesisi için yer tahsisi fizibilite çalışması yapılmış olup çalışmalar devam etmektedir. Atık su geri kazanımı ile kentsel, endüstriyel, tarımsal ve sanayide kullanılan su miktarını karşılamak mümkündür. Mevcut durumda kanalizasyon şebeke suları şehrin iki yakasında birçok noktadan Dicle nehrine deşarj edilmektedir. Atık su arıtma tesisinin faaliyete geçmesiyle kanalizasyon suları arıtıldıktan sonra deşarj edilerek bu sorun çözülecektir.

İdil ilçe merkezinde kentsel kanalizasyon sistemi kullanılmakta olup, yaklaşık olarak ilçe nüfusunun %98 kullanılmaktadır. Nüfusun kalan %2 si ise fosseptik çukur kullanılmaktadır. İlçe merkezinde atıksu arıtma tesisi mevcut değildir.

Grafik 6 – Yıllar bazında kanalizasyon şebekesi tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam nüfusa oranı (Şırnak Belediyesi, 2024)

Grafik 7 – Yıllar bazında atıksu arıtma tesisi ile hizmet verilen belediye nüfusunun toplam belediye nüfusuna oranı
(Şırnak Belediyesi, 2024)

Çizelge 16 –2023 yılı itibariyle kentsel atıksu arıtma tesislerinin durumu*
(Şırnak Belediyesi, 2024)

Yerleşim Yerinin Adı	Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Olup Olmadığı?			Belediye Atıksu Arıtma Tesisi Türü			Mevcut Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	Artılan /Deşarj Edilen Atıksu Miktarı (m ³ /sn)	Deşarj Noktası	Deniz Deşarjı (var/yok)	Hizmet Verdiği Nüfus	Oluşan AAT Çamur Miktarı (ton/yıl)
	Var	İnşa/plan aşamasında	Yok	Fiziksel	Biyolojik	İleri							
İl Merkezi Şırnak Merkez	var				İleri Biyolojik Arıtma		12089 m ³ /gün	İşlemleri devam ediyor	8000 m ³ /gün	Nerdüş Deresi			
İlçeler													

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözülmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

*İlçe belediyelerinin atıksu arıtma tesisi bulunmadığından tablo doldurulamamıştır.

B.6.2. Organize Sanayi Bölgeleri ve Münferit Sanayiler Atıksu Altyapı Tesisleri

İlimiz sınırları içerisinde Şırnak Merkez ve Cizre İlçesinde olmak üzere iki adet Organize Sanayi Bölgesi yer almaktadır. Şırnak merkezde bulunan Organize Sanayi Bölgesinin altyapı, üstyapı vb. birtakım eksikliklerden dolayı faaliyette olmayıp Cizre İlçesinde bulunan Organize Sanayi Bölgesi yeni faaliyete geçmiştir. Atıksu arıtma tesisi henüz bulunmamaktadır.

Çizelge 17 –2023 yılı OSB, Serbest Bölgeler ve Sanayi Sitelerinde atıksu arıtma tesislerinin (AAT) durumu

(Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2024)

OSB/Serbest Bölge/Sanayi Sitesi Adı	Mevcut Durumu	Kapasitesi (ton/gün)	SAİS Kabini Durumu (var/yok)	AAT Türü	AAT Çamuru Miktarı (ton/gün)	Deşarj Ortamı
-	-	-	-	-	-	-

*22.03.2015 tarih ve 29303 sayılı Resmi Gazetede yayımlanarak yürürlüğe giren “Sürekli Atıksu İzleme Sistemleri (SAİS) Tebliği” kapsamında ülke genelinde kurulu kapasitesi 5.000 m³/gün ve üzerinde olan atıksu arıtma tesisinin çıkış sularında debi, pH, İletkenlik, Çözünmüş Oksijen, Sıcaklık ve KOİ (Kimyasal Oksijen İhtiyacı) ile AKM (Askıda Katı Madde) parametreleri 7/24 online izlenmektedir. Bu sayede tesislerin atıksularını arıtmadan su kaynaklarımıza deşarj etmeleri engellenmektedir.

Çizelge 18 –2023 yılı itibariyle münferit sanayiye ait atıksu arıtma tesisi (AAT) sayısı

(Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2024)

Tesis Statüsü	Toplam Tesis Sayısı	AAT’si Olan Tesis Sayısı
Üretim Sektörü/Sanayi Tesisi	-	-
Turizm Tesisi veya Site Yönetimi	-	-
Diğer	-	-

B.6.3. Düzenli Depolama Tesislerinde Oluşan Sızıntı Sularının Yönetimi

Katı Atıkların Kontrolü Yönetmeliği gereği; Yerleşim yerlerinden kaynaklanan katı atıkların bertaraf edilmesi sırasında çevre ve insan sağlığını korunması, çevre kirliliğini önlenmesi ile ilgili hükümlüklerini düzenler. Katı Atık Kontrol Yönetmeliğinin uygulanması ve denetimi çalışmaları Müdürlüğümüz tarafından yapılmaktadır.

Katı atık düzenli depolama tesisi yapım aşamasındadır.

B.6.4. Arıtılmış Atıksuların Yeniden Kullanılması veya Bertarafı

İlimizde geri dönüşüm suyu kullanılmamakla birlikte sadece taş ocaklarında bulunan kırma eleme yıkama ünitelerinde kullanılan su havuzlarda dinlendirilerek tekrar kullanılmaktadır.

Çizelge 19 –2023 yılı itibariyle yeniden kullanılan veya bertaraf edilen artırılmış atıksu durumu

(Sanayi ve Teknoloji İl Müdürlüğü, 2024)

ARITILMIŞ ATIKSULARIN YENİDEN KULLANILMASI VEYA BERTARAFI								
Alıcı Ortama Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kanalizasyona Deşarj Edilen (m ³ /yıl)	Kentsel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Tarımsal Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Endüstriyel Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Çevresel/Ekolojik Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	Başka Bir Tesise Su Kaynağı (m ³ /yıl)	Diğer Yeniden Kullanım (m ³ /yıl)	TOPLAM (m ³ /yıl)
-	-	-	-	-	-	-	-	-

B.7. Toprak Kirliliği ve Kontrolü

B.7.1. Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalar

“Toprak Kirliliğinin Kontrolü ve Noktasal Kaynaklı Kirlenmiş Sahalara Dair Yönetmelik” kapsamında ;

a) Toprak kirliliğinin kaynağında önlenmesi esastır.

b) Her türlü atık ve artığı, toprağa zarar verecek şekilde, Çevre Kanunu ve ilgili mevzuatta belirlenen standartlara ve yöntemlere aykırı olarak doğrudan ve dolaylı biçimde toprağa vermek, depolamak gibi faaliyetlerde bulunmak yasaktır.

c) Kirlili toprak temiz toprak ile karıştırılmaz.

ç) Tehlikeli maddelerin kullanıldığı, depolandığı, üretildiği faaliyetler ya da tesisler ile atıkların üretildiği, bertaraf veya geri kazanımının yapıldığı tesislerde, kaza ihtimali göz önüne alınarak, toprak kirlenmesine engel olacak tedbirler alınır.

İlkelerine dikkat edilmektedir.

B.7.2. Arıtma Çamurlarının Bertaraf Yöntemi

İlimiz sınırları içerisinde Belediyelere ve OSB ait atıksu arıtma tesisi olmadığından arıtma çamuru bulunmamaktadır.

B.7.3. Madencilik faaliyetleri ile bozulan arazilerin doğaya yeniden kazandırılmasına ilişkin yapılan çalışmalar

İlimizde Madencilik faaliyetlerinden sadece taş ocakları bulunmaktadır. 23.01.2010 tarih ve 27471 sayılı resmi gazetede yayımlanan Madencilik Faaliyetleri İle Bozulan Arazilerin Doğaya Yeniden Kazandırılması Yönetmeliği kapsamında, İl Müdürlüğümüze 9 Doğaya Yeniden Kazandırma Planı sunulmaktadır.

B.7.4. Tarımsal Faaliyetler İle Oluşan Toprak Kirliliği

Çizelge 20 – 2023 yılında kullanılan ticari gübre tüketiminin bitki besin maddesi bazında ve yıllık tüketim miktarları

(Şırnak Tarım Orman İl Müdürlüğü, 2024)

Bitki Besin Maddesi	Bitki Besin Maddesi Bazında Kullanılan Miktar (ton)	İlde Ticari Gübre Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
Azot	15,47	
Fosfor	7,22	
Potas	0,40	
TOPLAM	23,09	

Çizelge 21 - 2023 yılında tarımda kullanılan girdilerden gübreler haricindeki diğer kimyasal maddeleri (tarımsal ilaçlar vb)

(Şırnak Tarım Orman İl Müdürlüğü, 2024)

Kimyasal Maddenin Adı	Kullanım Amacı	Miktarı (ton)	İlde Tarımsal İlaç Kullanılarak Tarım Yapılan Toplam Alan (ha)
İnsektisitler	Zararlılar ile Mücadele	2,2 ton + 14,40 bin litre	
Herbisitler	Yabancı Otlarla Mücadele	0,75 ton + 16,76 bin litre	
Fungisitler		3,4 ton + 5,1 bin litre	
Rodentisitler		1,3 ton + 0,5 bin litre	
Nematositler			
Akarisitler			
Kışlık ve Yazlık Yağlar			
Diğer			
TOPLAM		7,65ton+36 bin litre	

Çizelge 22 - 2023 yılında topraktaki pestisit vb tarım ilacı birikimini tespit etmek amacıyla yapılmış analizin sonuçları

(Kaynak, yıl)

Analizi Yapan Kurum/Kuruluş	Analiz Yapılan Yer (İlçe, Köy, Mvkii, Koordinatları)	Analiz Tarihi	Analiz Edilen Madde	Tespit Edilen Birikim Miktarı (µg/kg- fırın kuru toprak)
-	-	-	-	-

B.8. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde tarımsal faaliyetlerde kullanılan kimyasal gübreleme yapılmaktadır. Bölge itibariyle aşırı kimyasal gübreleme yapılmaması, toprak ve su kirliliği açısından olumsuz bir durumun da ortaya çıkmasına neden olmayacaktır.

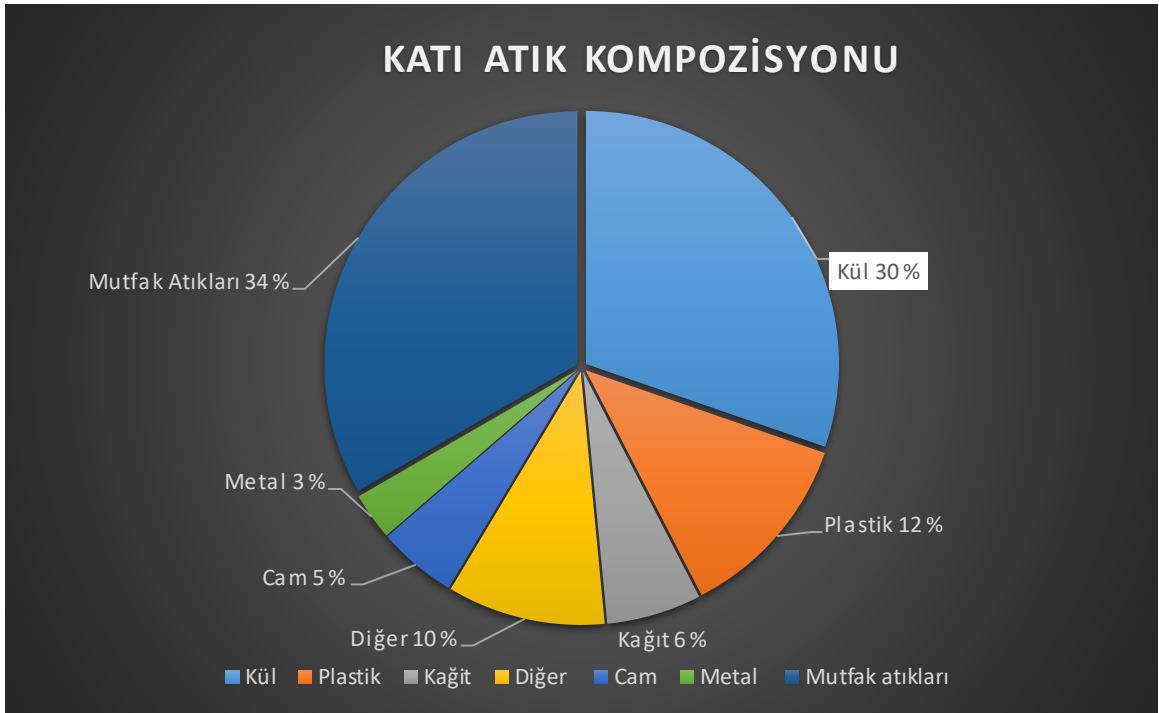
Kaynaklar

- Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
- Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
- DSİ
- Şırnak Büyükşehir/Belediye Başkanlığı
- Şırnak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü
- <https://sim.csb.gov.tr/>

C. ATIK

C.1. Belediye Atıkları

Cizre Belediyesi katı atıklarını Konak Mahallesi Dirsekli Mevkii Kanirürk Mezrasına boşaltmaktadır. İlçede 10 mahalle bulunmaktadır. Günlük olarak yaklaşık 200 ton katı atık oluşmaktadır. Çevrenin korunması, iyileştirilmesi ve temizlenmesi çalışmalarını kapsamında, katı atık bertaraf tesisi, Şırnak Valiliği koordinatörlüğünde Şırnak-Cizre-Silopi-İdil için ortak olan bir alanda kurulması öngörülmektedir. Katı Atık Düzenli Depolama tesisi ile ilgili ihale çalışmaları devam etmektedir. Tesisin kurulacağı yer ise Cizre Belediyesi Dirsekli Mevkiinde bulunan alanda yapılması planlanmaktadır. Tesisin kurulması ile beraber Katı Atıklar Düzenli depolanacak, çöp depolama alanından sızan sızıntı suları yerüstü ve yeraltı sularına karışmayacaktır. Gaz toplama boruları döşenerek, çöplerin sıkışmasından kaynaklanan gaz patlamalarının ve muhtemel yangınların önüne geçilecektir. Vahşi depolamadan kaynaklı koku ve çevre kirliliğinin önüne geçilecektir.

Grafik 8 - 2023 yılı itibariyle İdil Belediyesi atık karakterizasyonu
(İdil Belediyesi, 2024)

Çizelge 23 – 2023 yılı için il/ilçe belediyelerince toplanan ve yerel yönetimlerce (büyükşehir belediyesi/ belediye/ birliklerce) yönetilen belediye atığı miktarı ve toplanma, taşınma ve bertaraf yöntemleri
(Şırnak Belediyesi, Cizre Belediyesi, İdil Belediyesi 2024)

Büyükşehir/İl/İlçe Belediye veya Birliğin Adı	Büyükşehir Belediyesi/ İlçe Belediyeleri/ Birlik ise birliğe üye olan belediyeler	Birlik Üyesi Olmayan İlçe Belediyeleri	Nüfus	Toplanan Atık Miktarı (ton/gün)		Sıfır atık yönetim sistemi çerçevesinde kaynağında ayrı toplanan Atık Miktarı (ton/gün)	Tesis İşletmecisi (*) (Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ))*	Mevcut Belediye Atığı Yönetim Tesisi Türü					
				Yaz	Kış			Düzenli Depolama	Düzenli Depolama Öncesi Yapılan Ön İşlem (Mekanik Ayırma/ Biyolarutma/ Kompost/ Biyometanizasyon, ATY vb.)	Atık Yakma	Depo Gazından Enerji Üretimi	Diğer	
Cizre Belediyesi						3,540	(B)						Vahşi Depolama
İdil Belediyesi				65	135		(B)						
Şırnak Belediyesi	yok	yok	72.000		15,68		(B)						Vahşi Depolama
İl Geneli													

*Belediye (B), Özel Sektör (OS), Belediye Şirketi (BŞ) seçeneklerinden uygun olanın sembolünü yazınız.

C.2. Hafriyat Toprağı, İnşaat Ve Yıkıntı Atıkları

Mevcut döküm sahasının yeri vahşi depolama alanının aynı adasında bulunmaktadır.

Çizelge 24–2023 yılı itibariyle hafriyat toprağı, inşaat ve yıkıntı atıkları yönetimi

(Şırnak Belediyesi, 2024)

Belediye Adı	Üretilen İnşaat /Yıkıntı Atığı Miktarı (m ³ /yıl)	Ortaya Çıkan Hafriyat Toprağı Miktarı (m ³ /yıl)	İnşaat ve Yıkıntı Atıklarının Yönetimi				Hafriyat Toprağı Yönetimi	
			Geri Kazanım Tesisi Adı	Geri Kazanım Tesisi Adresi	Düzenli Depolama Tesisi Adı	Düzenli Depolama Tesisi Adresi	Döküm Sahası Adı	Döküm Sahası Adresi
Şırnak Belediyesi	12.000	69.000						
İl Geneli (Toplam)								

C.3. Sıfır Atık Yönetimi

C.3.1. Eğitimler

İlde Sıfır Atık Yönetimi kapsamında verilen eğitimler ve farkındalık çalışmalar ile atık önleme ve azaltım kapsamındaki çalışmalar belirtilmeli ve düzenlenen eğitimlere ilişkin bilgiler verilmelidir. Yıl bazlı karşılaştırma için aşağıda yer alan grafik oluşturulmalıdır.

2023 yılında Sıfır Atık kapsamında il genelinde 39.240 kişiye eğitim verilmiştir.

Grafik 9 – Yıllar bazında sıfır atık yönetimi kapsamında verilen eğitimlere katılan kişi sayısı
(ÇŞİDİM, 2024)

C.3.2. Atık Getirme Merkezleri

Çizelge 25–2023 yılı itibariyle Atık Getirme Merkezleri/ Mobil Atık Getirme Merkezleri
(ÇŞİDİM, 2024)

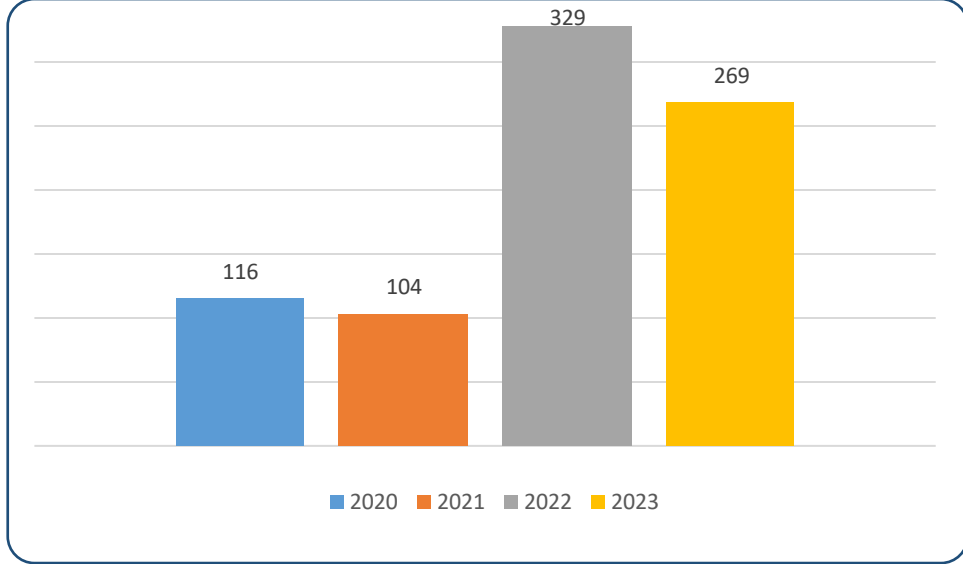
Atık Getirme Merkezi (AGM) /Mobil AGM	Belediye/AVM	Atık Getirme Merkezi Sayısı	AGM Alan Bilgisi(m ²)	Toplanan Atık Grupları
Atık Getirme Merkezi Belediyesi	-	-	-
Mobil Atık Getirme MerkeziBelediyesi	-	-	-
Mobil Atık Getirme Merkezi AVM	-	-	-

Şırnak İlinde atık getirme merkezi bulunmamaktadır.

C.3.3. Temel seviye Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı

Çizelge 26 –2023 yılı itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan il genelindeki bina/yerleşkelerin sayısı
(ÇŞİDİM, 2024)

Kurum Türü	Sıfır Atık Belgesi Alan Bina/Yerleşke Sayısı
300 Ve Üzeri Konuta Sahip Siteler	-
Akaryakıt istasyonları ve Dinlenme Tesisi	2
Alışveriş Merkezi	-
Belediye	-
ÇED Yönetmeliği Ek-1 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi	-
ÇED Yönetmeliği Ek-2 Listesinde Yer Alan Sanayi Tesisi	3
Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü	-
Diğer	2
Eğitim Kurumu ve Yurtlar	224
Havalimanı	-
İl Özel İdaresi	-
İş merkezi ve Ticari Plaza	-
Kafeterya ve Restoranlar	-
Kamu Kurum ve Kuruluşu	24
Kargo şirketleri	-
Konaklama İşletmeleri	2
Laboratuvarlar, hukuk büroları, dernek, kooperatif, çevre danışmanlık firmaları ve meslek kuruluşları, tüzel kişiliğe sahip kuruluşlar	-
Liman	-
Mesafeli Sözleşmeler Yönetmeliği kapsamında ambalajlı ürün satışı yapan yerler	-
Organize Sanayi Bölgesi	-
Sağlık Kuruluşu	-
Serbest Bölge, Sanayi Siteleri	-
Tren ve Otobüs Terminali	-
Zincir Marketler	12
Toplam Sayı	269

Grafik 4 – Yıllar itibariyle temel seviye sıfır atık belgesini alan bina/yerleşke sayısı (ÇŞİDİM, 2024)

C.4. Ambalaj Atıkları

Cizre Belediyesi mücavir alanında bulunan mahallelerde kağıt,karton,naylon,plastik ve metal geri dönüşüm ambalaj atıkları düzenli olarak kaynağında ayrıştırılmaktadır.Belediyemizce sözleşme yapılan çevre lisanslı firma tarafından yıllık 1100 ton atık kağıt ile 200 ton atık plastik toplanıp geri dönüşüme gönderilmektedir. Toplanan ambalaj atıklarının %15'i plastik ve %85'i kağıt ambalaj atıklarından oluşmaktadır.İlçede ambalaj atıklarının çıktığı okul bahçeleri,caddeler ve alışveriş merkezlerine geri dönüşüm ambalaj atıkları için konteynerler konulmuştur.Periyodik aralıklarla atık konteynerleri boşaltılarak ambalaj atıkları toplama-ayıklama merkezinde preslenip, balyalama işlemi yapılarak geri dönüşüm tesislerine gönderilmektedir. Atık pil ve atık yağların çevre lisanslı firmalar tarafından toplanması için çalışmalar devam etmektedir.

Çizelge 27 – 2023 yılı ambalaj ve ambalaj atıkları istatistik sonuçları (Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

Ambalaj Cinsi	Beyan Edilen Ambalaj Atığı Miktarı
Plastik	59.000
Metal	-
Kompozit	-
Kağıt Karton	122.000
Cam	54.000
Ahşap	-
Karışık	25.190.000
Toplam	25.425.000

Çizelge 28 - Kayıtlı ekonomik işletme sayısı
(ÇŞİDİM,2024)

Piyasaya Süren İşletme Sayısı	-
Ambalaj Üreticisi Sayısı	-
Tedarikçi Sayısı	-

Çizelge 29 – 2023 yılında kayıtlı ambalaj atığı toplama ayırma tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2024)

Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisleri (TAT) Sayısı Toplam	1. Tip TAT Sayısı	2. Tip TAT Sayısı	3. Tip TAT Sayısı
2	-	-	2

Çizelge 30 - 2023 yılında ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2024)

Ambalaj Atığı Geri Kazanım Tesisleri (GKT) Sayısı Toplam*	Plastik Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kağıt- Karton Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Cam Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Metal Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Ahşap Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Kompozit Ambalaj Atığı GKT Sayısı	Tekstil Ambalaj Atığı GKT Sayısı
7	2	5	-	-	-	-	-

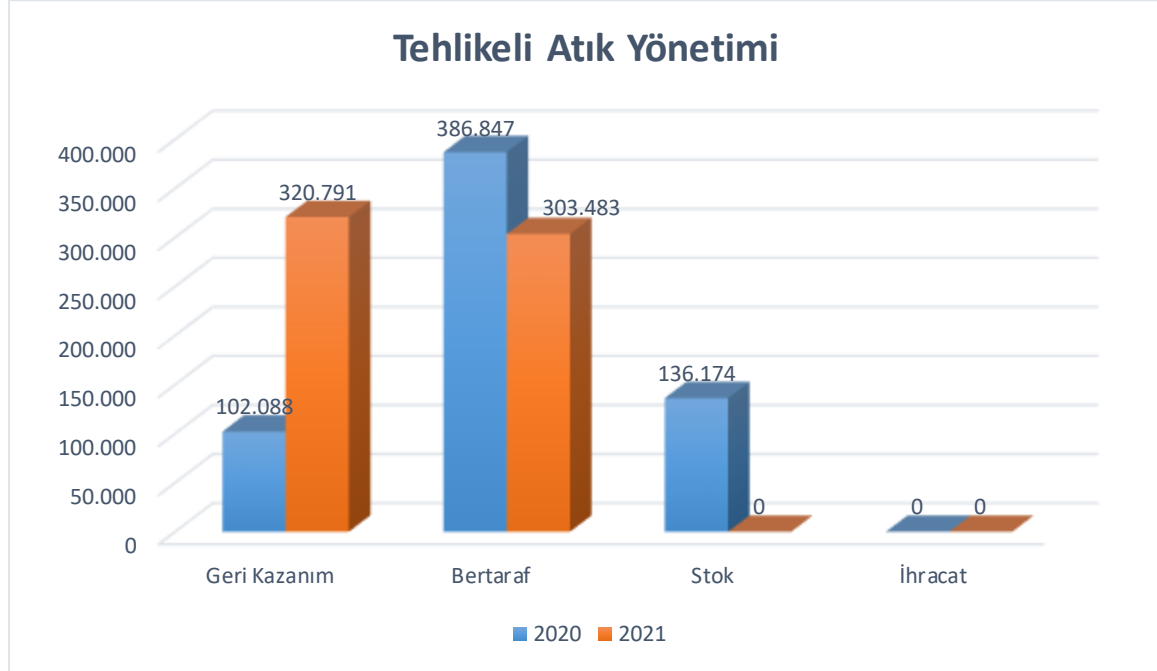
*Bir geri kazanım tesisi birden fazla ambalaj atığı işleyebileceğinden toplam Geri Kazanım Tesis Sayısı farklı olabilir.

Grafik 5 – Yıl bazında bulunan ambalaj atığı geri kazanım tesisi sayısı
(e-İzin Uygulaması, 2024)

C.5. Tehlikeli Atıklar

Şırnak'ta lisans almış tesis bulunmamaktadır. Açığa çıkan tehlikeli atıklar İl dışındaki lisanslı yakma ve sterilizasyon tesislerinde yapılmaktadır.

Grafik 6 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikeli atık yönetimi*
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

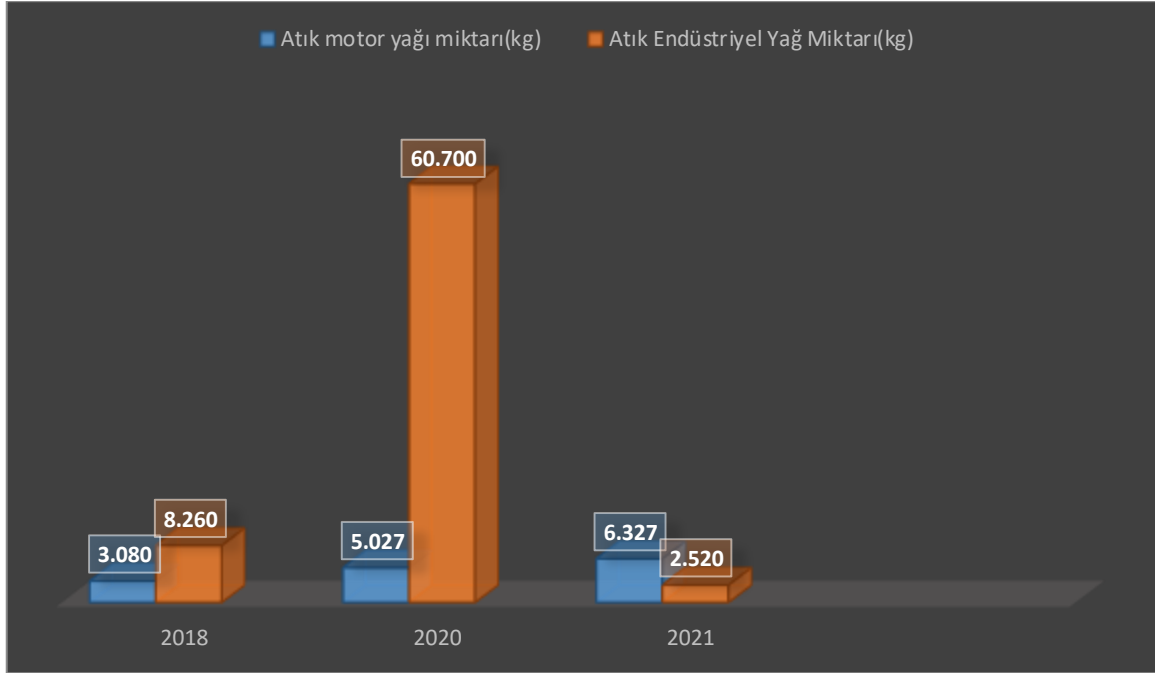
* Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

Çizelge 31 – 2021 yılında atık işleme yöntemine göre atık miktarları*
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

ATIK İŞLEME YÖNTEMİ KODU (R/D)	MİKTAR (kg)
D10	0,96
D9	302,523
R1	58,895
R12	233,369
R13	19,68
R9	8,847

C.6. Atık Yağlar

Tehlikeli atık sınıfına giren, atık yağlar, piller, akümülatörler, tıbbi atıklar vb. sanayi ve sanayi dışı atıkların üretiminden nihai bertarafına kadar insan ve çevre sağlığına zarar vermeyecek şekilde bertarafının sağlanması ve ilgili usul ve esasları Tehlikeli Atıkların kontrolü Yönetmeliği kapsamında yürütülmektedir. Yönetmelik kapsamında ilimizde tehlikeli atık üreten şirketlerin ve kamu kurum kuruluşlarının kayıt altına alınması için tehlikeli atık beyan sistemi oluşturularak tehlikeli atıkların kayıt altına alınması, takip edilmesi ve insan ve çevre sağlığına zarar vermeden nihai bertarafının sağlanması amaçlanmaktadır.

Grafik 7 – Yıllar itibariyle ilinde atık madeni yağ miktarları &

(Atık Yönetim Uygulaması, 2024)

(* Atık Yağların Yönetimi Yönetmeliği'nde yer alan B grubu yağlar; atık motor yağlarını, A grubu yağlar; endüstriyel yağları tanımlamaktadır.)

* Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

Çizelge 32 –2021 yılı için atık madeni yağ geri kazanım ve bertaraf miktarları

(Atık yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

Geri kazanım* (kg)	Nihai bertaraf (kg)	İhracat (kg)	Stok (kg)
8.847	-	-	-

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

C.7. Atık Pil ve Akümülatörler

İlimizde bulunan kurum ve kuruluşlara pil ve akümülatörler hakkında broşürler dağıtılıp bilgi verilip pil ve akümülatörlerin toplatılıp bertaraf edilmesinin öneminden bahsedilmiştir. İlimizde lisanslı Atık Akü Toplama ve Geri Kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 33 – Yıllar itibariyle atık akü ve pil miktarı (kg)*

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

2018	2019	2020	2021
4.120	3.153	17.524	17.921

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

*Atık kodları:

160601 Kurşunlu piller ve akümülatörler

160602 Nikel kadmiyum piller

160603 Cıva içeren piller

160604 Alkali piller (16 06 03 hariç)

160605 Diğer piller ve akümülatörler

160606 Piller ve akümülatörlerden ayrı toplanmış elektrolitler

200133 16 06 01, 16 06 02 veya 16 06 03'un altında geçen pil ve akümülatörler ve bu pilleri içeren sınıflandırılmamış karışık pil ve akümülatörler

200134 20 01 33 dışındaki pil ve akümülatörler

C.8. Bitkisel Atık Yağlar

İl genelinde bitkisel atık yağlarla ilgili lisanslı atık yağ geri kazanım tesisi bulunmamaktadır.

Çizelge 34 –2021 yılı için atık bitkisel yağlarla ilgili veriler

(E-İzin, Yıl, Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

Bitkisel Atık Yağ Ara Depolama Lisansı Verilen Tesisi Sayısı ¹	Bitkisel Atık Yağ Miktarı (kg)		Lisans Alan Geri Kazanım Tesisi Sayısı
	Kullanılmış Kızartmalık Yağ (20 01 26*)	Kullanım Ömrü Dolmuş Yağlar (20 01 25)	
-	26	-	-

Bitkisel atık yağlar için 6.6.2015 tarihinden önce verilen Bitkisel Atık Yağ Geçici Depolama İzinleri Dahil

* Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

C.9. Ömrünü Tamamlamış Lastikler

Çizelge 35 –2021 yılında oluşan ömrünü tamamlamış lastikler ile ilgili veriler

(Kaynak, 2024)

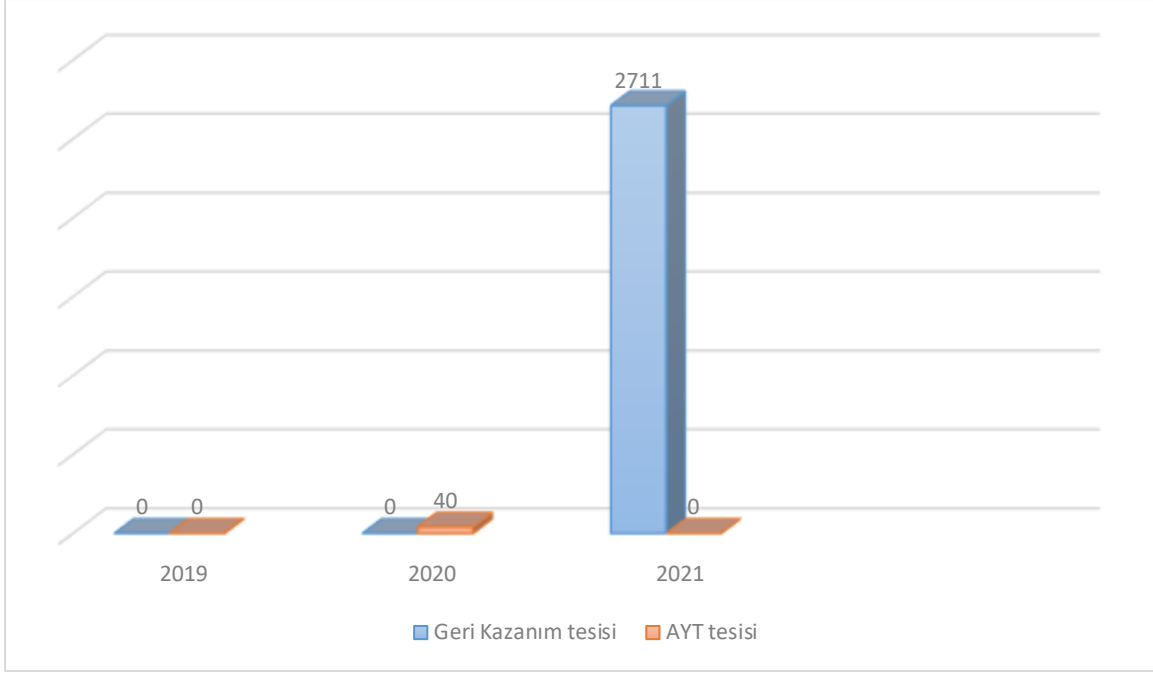
ÖMRÜNÜ TAMAMLAMIŞ LASTİKLER (ÖTL)					
ÖTL Geçici Depolama Alanı Sayısı	Geçici Depolama Alanlarındaki ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Geri Kazanım Tesisi Sayısı	Geri Kazanılan ÖTL Miktarı (ton)	ÖTL Bertaraf Tesisi Sayısı	Bertaraf Edilen ÖTL Miktarı (ton)
-	-	-	-	-	-

Çizelge 36 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

	2019	2020	2021
Geri Kazanım Miktarı	-	-	2.711
AYT Miktarı	-	-	-

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

Grafik 8 – Yıllar itibariyle beyan edilen ÖTL miktarları (ton/yıl)

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayınlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

C.10. Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyalar

Ulusal strateji ve politikalarımızda göz önünde bulundurularak ülkemiz mevzuatının Avrupa Birliği mevzuatları olan 2012/19/EU, WEEE Direktifine uyumu çerçevesinde “Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelik”, 2011/65/EU, RoHS II Direktifine uyumu çerçevesinde “Elektrikli ve Elektronik Eşyalarda Bazı Zararlı Maddelerin Kullanımının Kısıtlanmasına İlişkin Yönetmelik” olmak üzere iki ayrı yönetmelik düzenlenmiştir. Bahse konu yönetmelikler 26/12/2022 tarihli ve 32055 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanmış olup 1/2/2023 tarihinden itibaren yürürlüğe girmiştir.

Atık Elektrikli ve Elektronik Eşyaların Yönetimi Hakkında Yönetmelikte yapılan düzenleme ile;

- 1/1/2024 tarihine kadar bu yönetmeliğin Ek-1/A’sında yer alan kategorilere dahil olan (büyük ev eşyaları, küçük ev aletleri, bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları, tüketici ekipmanları, aydınlatma ekipmanları, elektrikli ve elektronik aletler (büyük ve sabit sanayi aletleri hariç olmak üzere), oyuncaklar, eğlence ve spor ekipmanları, tıbbi cihazlar, izleme ve kontrol aletleri ve otomatlar) elektrikli ve elektronik eşyaları

- 1/1/2024 tarihinden sonra Ek-2/A’sında yer alan kategorilerde sınıflandırılan (sıcaklık değişim ekipmanları, ekranlar, monitörler ve 100 cm²’den büyük yüzeyi olan ekrana sahip ekipmanlar, lambalar, büyük ekipmanlar (en az bir dış boyutu 50 cm’den büyük ekipmanlar), küçük ekipmanlar (50 cm’den büyük dış boyutu olmayan ekipmanlar), bilişim ve telekomünikasyon ekipmanları (50 cm’den küçük dış boyutu olan ekipmanlar)) tüm elektrikli ve elektronik eşyaları, kapsar.

Grafik 9 - Yıllar itibariyle beyan edilen atık elektrikli ve elektronik eşya miktarları (ton)
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

Çizelge 37– 2021 yılı AEEE toplanan ve işlenen miktarlar
(ÇŞİDİM, 2024)

AEEE'nin Biriktirildiği Atık Getirme Merkezleri ve Mobil Atık Getirme Merkezleri Sayısı	AEEE'lerin Biriktirildiği Transfer Noktası Sayısı	AEEE İşleme Tesisi Sayısı	Atık Getirme Merkezlerinde, Mobil Atık Getirme Merkezlerinde ve Transfer Noktalarında Biriktirilen AEEE Miktarı (ton)	İşlenen AEEE Miktarı (ton)
-	-	-	-	-

C.11. Ömrünü Tamamlamış Araçlar

“Ömrünü Tamamlamış Araçların Kontrolü Hakkında Yönetmelik” kapsamında İlde çalışmalar yapılmaktadır. İl genelinde herhangi bir başvuru bulunmamaktadır.

Çizelge 38 –Şırnak İlinde yer alan ÖTA Tesis sayısı (Adet)
(ÇŞİDİM, 2024)

ÖTA Teslim Yerleri Sayısı	ÖTA Geçici Depolama Alanı Sayısı	ÖTA İşleme Tesisi Sayısı
-	-	-

Çizelge 39– Yıllar itibariyle teslim alınan ÖTA miktarı (adet)
(Ömrünü Tamamlamış Araçlar Bertaraf Takip Sistemi, 2024)

20...	20...	20...	20...	20...	2020	2021
					-	-

C.12. Tehlikesiz Atıklar

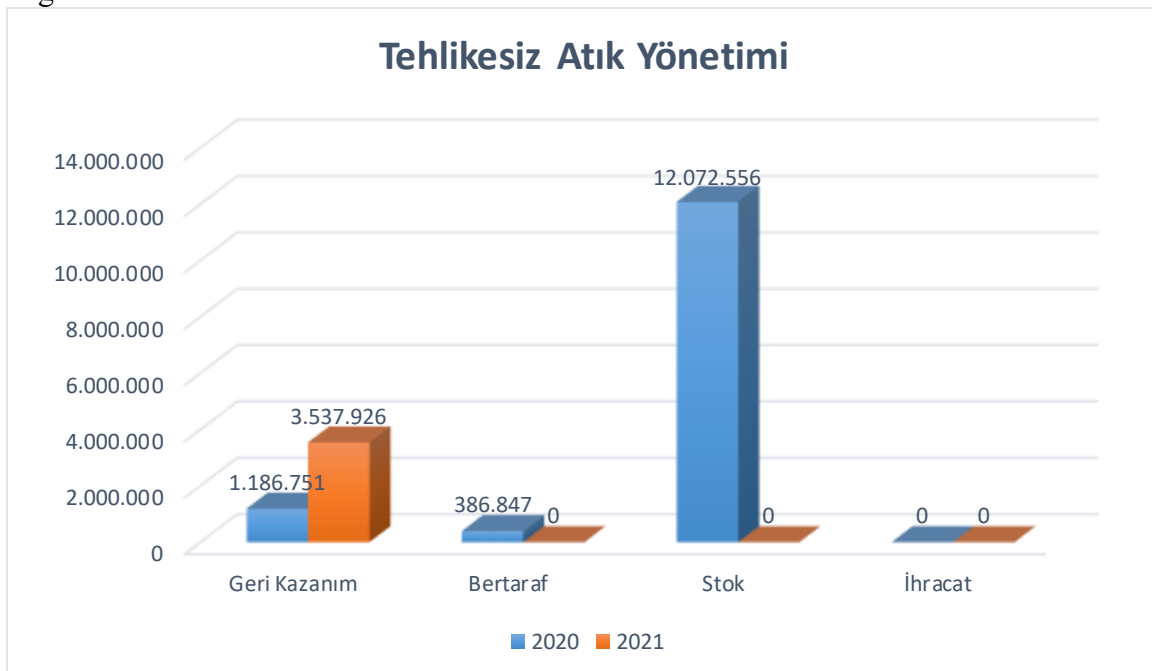
“Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik” 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Söz konusu Yönetmelik ile atıkların oluşumlarından bertarafına kadar çevre ve insan sağlığına zarar vermeden yönetimlerinin sağlanmasına yönelik genel esaslar belirlenmiştir. Aynı zamanda Yönetmeliğin yürürlüğe girmesi ile Avrupa Birliği mevzuatının ulusal mevzuatımıza uyumlaştırılması sağlanmıştır.

Yönetmelikte “atık”, “üretici”, “sahip”, “yönetim”, “toplama”, “bertaraf” ve “geri kazanım” tanımları yapılmakta, atık yönetimi ilkeleri sıralanmakta, geri kazanım ve bertaraf faaliyetlerini yapan işletmeler için lisans ve kayıt tutma zorunluluğu getirilmekte, atık yönetim maliyetinin finansmanı ile ilgili hükümlere yer verilmektedir. Ayrıca atık kategorileri, atık bertaraf ve geri kazanım faaliyetleri ile 839 atık türü liste olarak verilmiştir.

Söz konusu 839 atık türünden 434 tanesi tehlikesiz atık özelliğindedir. Bu atıklardan tehlikeli atıklar, ambalaj ve evsel atıklar gibi atık türlerinin yönetimine ilişkin usul ve esaslar ilgili Yönetmeliklerle belirlenmiştir. Ancak, üretimden kaynaklanan bazı tehlikesiz atıkların yönetimi boşlukta kalmıştır. Bu aşamada bazı tehlikesiz atıkların çevre ve insan sağlığına zarar vermeden geri kazanım faaliyetlerinin yönetilebilmesi amacıyla Bakanlığımızca “Bazı Tehlikesiz Atıkların Geri Kazanımı Tebliği” hazırlanmış ve 17 Haziran 2011 tarih ve 27967 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Tehlikesiz atıkların düzenli depolama faaliyetleri, 26 Mart 2010 tarih ve 27533 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atıkların Düzenli Depolanmasına Dair Yönetmelik” kapsamında yürütülmektedir. Yönetmeliğin Ek-2 kapsamında yapılan analiz sonuçlarına göre atıklar, I. Sınıf, II. Sınıf ya da III. Sınıfı Düzenli Depolama Sahalarında bertarafı sağlanmaktadır.

Türkiye’de tehlikesiz atık statüsünde olan ve miktar olarak oldukça fazla olan demir çelik sektöründen kaynaklanan, cüruf atıkları; Termik santrallerden kaynaklanan, kül atıkları ve daha çok biyolojik arıtma tesislerinden kaynaklanan arıtma çamurları bu atık grubunda değerlendirilmektedir.

Grafik 16 – Atık yönetim uygulaması verilerine göre ilimizdeki tehlikesiz atık yönetimi
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, Yıl)

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

Çizelge 40 –2021 yılı tehlikesiz atıkların miktarı ve bertaraf edilmesi ile ilgili verileri
(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, 2024)

ATIK İŞLEME YÖNTEMİ KODU (R/D)	MİKTAR (kg)
R12	3537,278
R13	0,641
R4	0,007

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayımlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

C.12.1 Demir ve Çelik Sektörü ve Cüruf Atıkları

Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar, 05 Temmuz 2008 tarih ve 26927 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren “Atık Yönetimi Genel Esaslarına İlişkin Yönetmelik’in Atık Listesinde; 10 02 koduyla, “Demir ve Çelik Endüstrisinden Kaynaklanan Atıklar” olarak belirtilen başlık altında yer almaktadır. İlimizde demir çelik sektörü mevcut değildir.

Çizelge 41 –2023 yılı için ildeki demir ve çelik üreticileri, cüruf ve bertaraf yöntemi
(ŞÇŞİDİM, 2024)

Toplam Tesis sayısı	Kullanılan Hammadde Miktarı (ton/yıl)	Cüruf Miktarı (ton/yıl)	Bertaraf Yöntemi
-	-	-	-

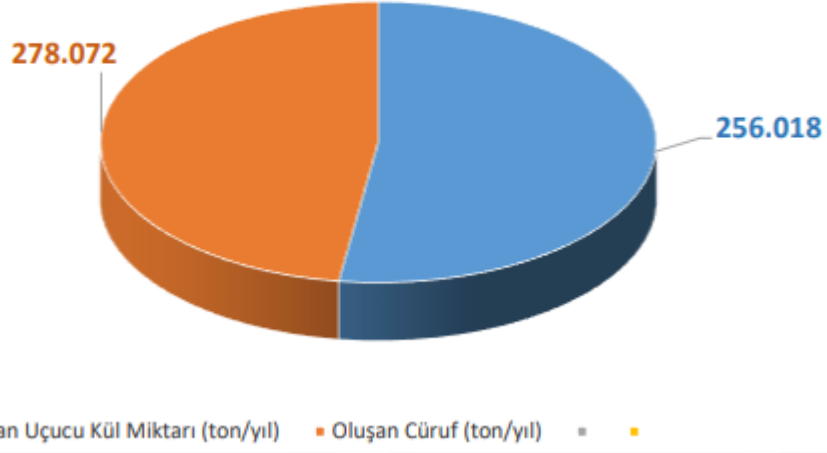
C.12.2 Kömürle Çalışan Termik Santraller ve Kül

Silopi Termik Santrali'nde prosesten kaynaklanan katı atıklar; enerji üretimi için kömürün yakılması, kükürt giderme işlemiyle kazan kireçtaşının beslenmesi sonucunda 10 01 01 atık kodlu uçucu kül ve 10 01 02 atık kodlu yatak külü (cüruf) oluşmaktadır. Oluşan atıklar kamyonlar vasıtasıyla taşıyıp 2. Sınıf Atık Düzenli Depolama Alanı'nda depolanmaktadır.

Çizelge 42- 2023 Yılı Silopi Termik Santrali'nde Kullanılan Kömür, Oluşan Cüruf ve Uçucu Kül Miktarı (Silopi Termik Santrali, 2024)

Kullanılan Kömür Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Uçucu Kül Miktarı (ton/yıl)	Oluşan Cüruf (ton/yıl)
958.871	278.072	256.018

2.Sınıf Atık Düzenli Depolama Alanı

Grafik 17 –2023 yılı kül atıklarının yönetimi
(Silopi Termik Santrali, 2024)

Harita 3- Şırnak İli Silopi Termik Santrali

Resim 2-Silopi Termik Santrali

C.12.3 Atıksu Arıtma Çamurları

İlimizde sanayi kuruluşları ve belediyenin sanayi/evsel/ kentsel atıksu arıtma tesisi bulunmamaktadır.

C.13. Tıbbi Atıklar

Şırnak İlinde tıbbi atıkların toplanması, taşınması ve bertaraf edilmesinde;

a) Tıbbi atıkların çevre ve insan sağlığına zarar verecek şekilde doğrudan veya dolaylı olarak alıcı ortama verilmesi yasaktır.

b) Tıbbi atıkların kaynağında diğer atıklardan ayrı olarak toplanması, biriktirilmesi, taşınması ve bertarafı esastır.

Belediyelerin yükümlülükleri;

Madde 9-Belediyeler;

a) Tıbbi atıkların geçici atık depolarından veya konterneylerinden alınarak toplanması, taşınması, sterilizasyon işlemine tabi tutulması ve bertarafı ile ilgili detayları içeren Tıbbi Atık Yönetim Planı'nı hazırlamak uygulamak ve halkın bilgilendirilmesini sağlamakla,

b) Tıbbi atıkları geçici atık depolarından alarak bertaraf sahasına taşımak/taşıttırmakla,

c) Tıbbi atık/bertaraf sterilizasyon tesislerini kurmak/kurdurmak, işletmek/işlettirmekle,

d) Kuracakları tıbbi atık bertaraf tesisleri ile sterilizasyon tesisleri için önlisans/lisans almakla,

e) Tıbbi atık taşıma araçları için taşıma lisansı almakla,

f) Geçici atık depolarına yapı ruhsatı vermekle,

g) Tıbbi atıkların yönetimiyle görevli personelini periyodik olarak eğitmekle/eğitimi sağlamakla,

h) Tıbbi atıkların yönetimiyle görevli personelin özel giysilerini sağlamakla,

i) Sağlık kuruluşlarından toplanan, taşınan ve bertaraf edilen tıbbi atık miktarlarını kayıt altına almak, bu bilgileri yıl sonu itibari ile talep edilmesi halinde Bakanlığın incelemesine açık tutmakla, yükümlüdürler.

Tıbbi Atıkların Bertaraf Alanına Taşınması

Ünitelerin sorumluluğu

Madde 24-Geçici atık deposu veya konteynerler içinde,başta görevli personel olmak üzere çevre ve insan sağlığı ile taşımayı olumsuz etkileyecek şekilde ağzı bağlanmamış,yırtılmış ,patlamış dökülmüş tıbbi atık torbaları ve kapları ile tıbbi atık torbası haricinde başka bir torba ile tıbbi atık atıldığıının veya tıbbi atıkların konteynerlere doğrudan boşaltıldığıının tespit edilmesi halinde , tespit edilen olumsuzluk giderilene kadar hiçbir suretle tıbbi atıklar toplanmaz ve taşınmazlar.

Tıbbi Atıkların Taşınmasına İlişkin Kurallar

Madde 27-Tıbbi atıkların,

- Emniyetli bir şekilde, etrafa yayılmadan ve sızıntı suları akıtılmadan nihai bertaraf sahasına getirilmesi,
- Taşıma araçlarının günde en az bir kere temizlenmesi ve dezenfekte edilmesi,

Tıbbi atık yönetim planı

Madde 32-Belediyeler, her bir sağlık kuruluşundan toplanan ve bertaraf edilen tıbbi atık miktarını kayıt altına alırlar ve yıl sonu itibari ile talep edilmesi halinde Bakanlığın incelemesine açık tutulmalıdır.

Tıbbi atıkların yakılması

Madde 33- Tıbbi atıklar yakılarak bertaraf edilebilir.Yakma sistemleri büyükşehirlerde büyükşehir belediyeleri, büyükşehir belediyesi olmayan yerlerde ise belediyeler veya yetkilerini devrettiği kişi ve kuruluşlar tarafından kurulur ve işletilir.Evsel nitelikli atıkların yakılması için kullanılan yakma tesisleri tıbbi atıkların yakılması için kullanılmaz.Üniteler tarafından münferit yakma tesisleri kurulamaz ve işletilemez.Tıbbi atıkların sağlık kuruluşlarından toplanması, taşınması ve bertarafı işi Şırnak il sınırları içerisinde Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından lisans verilen yüklenici firma tarafından yapılmaktadır.Yakma tesisi bulunmadığından patolojik atıklar Ankara iline bertaraf edilmek üzere gönderilmektedir.

Çizelge 43 –2023 yılında il sınırları içinde oluşan yıllık tıbbi atık miktarı

(Şırnak Belediyesi, 2024)

İl/ilçe Belediyesinin Adı	Tıbbi Atık Yönetim Planı		Tıbbi Atık Taşıma araç sayısı		Toplanan tıbbi atık miktarı ton/yıl	Bertaraf Yöntemi		Bertaraf Tesisi Sterilizasyon/ Yakma		
	Var	Yok	Özel	Kamu		Yakma	Sterilizasyon	Belediyenin	Yetkili Firmanın	Tesisin Bulunduğu İl
Şırnak Belediyesi	✓		✓		96.427				Yeşilyaşam	Şırnak/Cizre

Çizelge 44 - Yıllara göre tıbbi atık miktarı

(Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi*, Yıl)

	20...	20...	20...	20...	20...	2022	2023
Tıbbi Atık Miktarı (ton)							96.427

2023 Şırnak İli Sağlık Tesisleri Tıbbi Atık Miktarları	İdil devlet	Şırnak devlet	Cizre devlet	Silopi devlet	Şehit Aydoğan Aydın	Güçlükonak Devlet	Uludere Devlet	Beytüşşebap Devlet	Cizre ADSM	Şırnak ADSM
Tıbbi Atık Miktarı (kg)	24.947,6 kg	96427 kg	78805 kg	60090 kg	3693 kg	897 kg	8044 kg	8237 kg	5155 kg	2123 kg

(Şırnak İl Sağlık Müdürlüğü,2024)

*Atık Beyan Sisteminden alınan verilerin, yayınlanan en son Atık İstatistik Bülteni'nin ait olduğu yıl seçilerek raporlanması gerekmektedir.

C.14. Maden Atıkları

İl Müdürlüğümüzde maden atıklarıyla ilgili veri bulunmamaktadır. İlimizde maden faaliyetleri çerçevesinde sadece taş ve kum-çakıl ocakları bulunmaktadır. Bu ocaklardan çıkan pasa atıkları faaliyet sonrası rehabilitasyon çalışmaları için depolanmaktadır.

Çizelge 45 –2023 yılında maden zenginleştirme tesislerinden kaynaklanan atık miktarı

(ŞÇŞİDİM, 2024)

İşlenen Cevherin Adı	Toplam Tesis Sayısı	Zenginleştirme Atığı Miktarı (ton/yıl)	Kategori A Tesis Sayısı	Kategori B Tesis Sayısı
-	-	-	-	-

	Maden Atık Depolama Tesisleri (Atık Barajı, Yığın Liçi, Asit Üreten Pasa Depolama Alanı) Sayısı	İnert Maden Atık Depolama Tesisleri Sayısı	Kapatılmış ve Rehabilitasyon Edilmiş Maden Atık Depolama Tesisleri Sayısı (Atık Barajı, Yığın Liçi (Özütlemesi), Pasa Depolama Alanı)	Terkedilmiş Maden Atık Depolama Sahaları Sayısı (Atık Barajı, Pasa Depolama Alanı)
2023	-	-	-	-

C.15. Sonuç ve Değerlendirme

İlde mevcut biriktirme ve toplama işlemlerinin yürütülmesi işlemi belediye tarafından yapılmaktadır. Katı atıklar, toplama saatlerinde ev ve iş yerlerinden kapalı kap veya poşetlerle elden ya da İlin değişik yerlerine kurulu sabit konteynırlardan, sıkıştırılmalı çöp toplama araçları ile toplanmaktadır. Çöp toplama araçlarında çalışan görevli personel, eldiven kullanmaktadır.

Çizelge 46 –2023 yılı itibariyle bulunan atık işleme tesisi sayısı*
(ŞÇŞİDİM, 2024)

Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (1. Sınıf)	-
Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (2. Sınıf)	-
Düzenli Depolama Tesisi Sayısı (3. Sınıf)	-
Atık Yakma ve Beraber Yakma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Mekanik Ayırma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Biyokurutma	-
Biyobozunur Atık İşleme-Biyometanizasyon	-
Biyobozunur Atık İşleme-Kompost	-
Lisanslı Ambalaj Atığı Toplama Ayırma Tesisi ve Geri Kazanım Tesisi Sayısı	7
Tehlikeli Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Bitkisel Atık Yağ Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Atık Pil ve Akümülatör Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Lastik Geri Kazanım Tesisi Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Araç Geçici Depolama Alanı Sayısı	-
Ömrünü Tamamlamış Araç İşleme Tesisi Sayısı	-
Tıbbi Atık Sterilizasyon Tesisi Sayısı	1
Tehlikesiz Atık Geri Kazanım Tesisi Sayısı	5
Atık Elektrikli ve Elektronik Eşya İşleme Tesisi Sayısı	-
Maden Atığı Bertaraf Tesisi Sayısı	-
Atık Yağ Rafinasyon Tesisi Sayısı	-

*Tabloda yer almayan ancak ilde bulunan atık işleme tesisleri tabloya eklenebilir.

Kaynaklar

Atık Yönetim Uygulaması/Atık Beyan Sistemi

Ç. BÜYÜK ENDÜSTRİYEL KAZALARIN ÖNLENMESİ ÇALIŞMALARI

Ç.1. Büyük Endüstriyel Kazalar

Meydana gelen felaketler ve ülkemizde de yaşanan benzer kazalar sonucunda, ülkemizde de "Tehlikeli Maddeleri İçeren Büyük Kaza Risklerinin Kontrolüne İlişkin AB Konsey Direktifi/Seveso II Direktifi"ni Türkiye mevzuatına uyumlaştıran "Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik" 30 Aralık 2013 tarihli ve 28867 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmelik, tehlikeli maddeler bulunduran kuruluşlarda büyük endüstriyel kazaların önlenmesi ve muhtemel kazaların insanlara ve çevreye olan zararlarının en aza indirilmesi amacıyla, yüksek seviyede, etkili ve sürekli korumayı sağlamak için alınması gereken önlemler ile ilgili usul ve esasları belirlemeyi amaçlamaktadır. "Büyük Endüstriyel Kazaların Önlenmesi ve Etkilerinin Azaltılması Hakkında Yönetmelik" hükümleri, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı ile müştereken yürütülmektedir. Bildirim maddesi, Yönetmeliğin yayımı tarihinde yürürlüğe girmiş olup, diğer hükümleri 1/1/2016 tarihinde yürürlüğe girecektir. Tehlikeli madde içeren kuruluşlar, öncelikle Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı Çevre Bilgi Sistemi altında kurulmuş olan Seveso (BEKRA) Bildirim Sistemi'ne bildirim yapmakla yükümlüdür. Bu bildirimler neticesinde kapsamdaki kuruluşlar ve bunların, alt seviyeli ve üst seviyeli olmak üzere kategorileri belirlenmektedir.

Çizelge 47 –2023 yılında BEKRA kuruluşlarının sayısı
(ÇŞİDİM, 2024)

KURULUŞ	SAYISI
Alt Seviye	-
Üst Seviye	-
TOPLAM	-

Çizelge 48 –2023 yılında BEKRA denetimi yapılan kuruluş sayısı

KURULUŞ	DENETİM SAYISI
Alt Seviye	-
Üst Seviye	-
Kapsam Dışı	-
TOPLAM	-

Ç.2. Sonuç ve Değerlendirme

İlimizde "Büyük Endüstriyel Kazaların Kontrolü Hakkında Yönetmelik" kapsamında çalışmalar devam etmektedir. Bu kapsamda değerlendirilebilecek bir tesis bulunmamaktadır.

Kaynaklar

BEKRA Bildirim Sistemi ve E-Denetim Uygulaması

D. PİYASA GÖZETİMİ VE DENETİMİ ÇALIŞMALARI

D.1. Piyasa Gözetimi Ve Denetimi (PGD)

97/9196 Sayılı Türk Ürünlerinin İhracatının Artırılmasına Yönelik Teknik Mevzuatı Hazırlayacak Kurumların Belirlenmesine İlişkin Karar ile Ticaret Bakanlığı koordinatörlüğünde yayınlanan Ulusal PGD Strateji Belgesi uyarınca, Bakanlığımızın sorumlu olduğu ürün grupları hazır beton, yapı malzemeleri ve katı yakıtlardır. Bu ürün gruplarından katı yakıtlara ait piyasa gözetimi ve denetimleri 2872 sayılı Çevre Kanunu ve bu Kanuna dayanılarak yayımlanan ikincil mevzuat kapsamında gerçekleştirilmektedir. Yürütülen piyasa gözetimi ve denetimi çalışmalarına dair tüm veriler üçer aylık dönemlerle değerlendirilmekte ve Ticaret Bakanlığı koordinasyonunda yıllık olarak yayınlanan Ulusal PGD Raporuna kaynak teşkil etmektedir.

İl Müdürlüğümüz ve yetki devri yapılan kurum/kuruluşlar tarafından gerçekleştirilen katı yakıtlara ait piyasa gözetimi ve denetimi faaliyetlerine ilişkin veriler aşağıdaki çizelgede verilmektedir.

Çizelge 49–2023 yılında Katı Yakıtlara Ait Piyasa Gözetimi ve Denetimi

	PGD Sayısı (Adet)	PGD Miktarı (Ton)	İdari Yaptırım Miktarı (TL)
İl Müdürlüğü	-	-	-
Yetki Devri Yapılan Kurum	-	-	-

(ŞÇŞİDİM, 2024)

D.2. Sonuç Ve Değerlendirme

Kaynaklar

Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

E. DOĞA KORUMA VE BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİK

E.1. Flora

Şırnak ilinde 1377 damarlı bitki taksonu izlenmesi için önerilmiş olup, bunlardan 2 tür izleme ye alınmıştır. 2022 yılı sonu itibariyle izlenen damarlı bitkiler aşağıda verilmiştir;

Şırnak- Flora (2 tür)	
Latince Adı	Türkçe Adı
Şırnak Taşnanesi	<i>Clinopodium serpyllifolium</i> subsp sharnakense
Şırnak Yavşanı	<i>Teucrium sirnakense</i>

***Clinopodium serpyllifolium* subsp sharnakense** türü için yapılan 2022 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Bu bitki Kasrik Boğazı'nda bulunmaktadır. İnsan faaliyetleri ve yol genişletme çalışması yüzünden tehlikede olan bir türdür. Türün bulunduğu alan Şırnak-Cizre yolu Kasrik mevkiinde yol kenarı sarp kayalık bir alandır. Alandaki insan faaliyetleri ya da muhtemel yol yapım çalışmaları türün popülasyonunu olumsuz yönde etkilemektedir. İzleme çalışmalarında birey sayısının 52 olarak sayılmıştır.

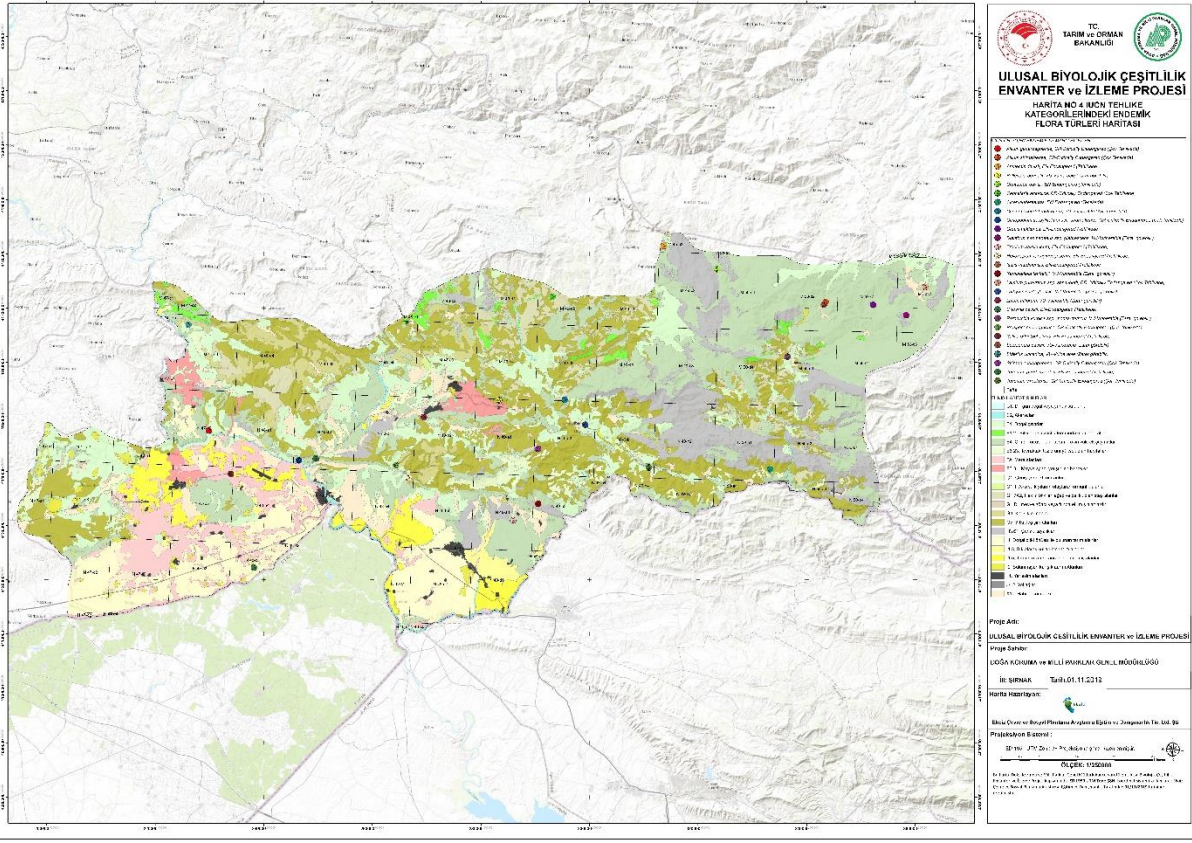

Resim 3-Şırnak Taşnanesi-*Clinopodium serpyllifolium* subsp sharnakense

Teucrium sirnakense türü için yapılan 2022 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Bu bitki Taşdelen mevkiinde bulunmaktadır. Baraj yapımı yüzünden bitki doğada tükenme riski ile karşı karşıyadır. Türün doğal yayılış alanının Taşdelen Barajı'nın bulunduğu alanda olmasından dolayı bu türün yakın zamanda tür eylem planının yapılarak gerekli koruma önlemlerinin alınması gerekmektedir. İzleme çalışmalarında birey sayısının 5 olarak sayılmıştır.

Resim 4--Şırnak Yavşanı- *Teucrium sirnakense*

Harita 4 - Şırnak İli Endemik Flora Türlerini Gösterir Harita.

D.2.Fauna

Şırnak ilinde 71 omurgalı hayvan izlenmesi için önerilmiş olup, bunlardan 4 tür izlemeye alınmıştır. 2022 yılı sonu itibariyle izlenen omurgalı hayvanlar aşağıda verilmiştir;

Şırnak - Fauna (4 tür)	
Latince Adı	Türkçe Adı
Capra aegagrus	Yaban Keçisi
Gazella subgutturosa	Ceylan
Neophron percnopterus	Mısır Akbabası
Luciobarbus esocinus	Fırat Turnası

Capra aegagrus türü için yapılan 2022 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Türün özellikle Gabar ve Cudi Dağları kayalık yamaçlarında yoğunlaştığı düşünülmektedir. Bu alanlarda tüm mevsimleri gözlemlemek için en az bir yıl boyunca Mart-Kasım ayları arasında izleme çalışması yapılmıştır. Türün doğası gereği görme ve işitme duyularının oldukça gelişmiş olduğundan nokta sayımı sırasında bireylerin ürkütülmemesine dikkat edilmiştir. İzleme çalışmalarının yanı sıra tür ile ilgili alandaki en büyük tehdit kaçak avcılıktır. Bölgede kaçak avcılığın engellenmesi için yoğun çaba sarf edilmektedir.

Resim 5-Yaban Keçisi- *Capra aegagrus*

Gazella subgutturosa türü için yapılan 2022 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Tür 2020-2021 yılları içinde Genel Müdürlüğümüzce 90 adet Ceylan salımı yapılmıştır. 2022 yılı aralık ayı sayımlarında Ceylanların yavru verdikleri ve sağlıklarının iyi olduğu tespit edilerek 122 adet Ceylan sayılmıştır.

Resim 6-Ceylan- *Gazella subgutturosa*

Neophron percnopterus türü için yapılan 2022 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; insan faaliyetleri, kirlilik, yasadışı avcılık, zehirlenme ve yuvalama alanlarının yok edilmesi, taş ocakları, açık madenler, malzeme alımı ve toz-gürültü yönetiminin kurallara uygunsuz bir şekilde gerçekleşmesi başlıca tehditlerdir. Bu türler özelinde diğer yırtıcı kuş türleri de dahil olmak üzere izinsiz malzeme alımı ve önlemsiz yapılan açık ocak faaliyetleri durdurulmalıdır.

Resim 7-Mısır Akbabası- Neophron percnopterus

Luciobarbus esocinus türü için yapılan 2022 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Gerçekleştirilen çalışma kapsamında Şırnak ili iç sularında saptanmış olan *Luciobarbus esocinus* hem IUCN Kırmızı Liste (2019)'de "Hassas-VU ve Kritik-CR" kategorisinde yer alması, hem de ekonomik öneme sahip olduğu için aşırı avlanması nedeniyle "Gösterge Türler" olarak belirlenmiştir.

ÖZELLİKLİ ALAN

Şırnak ilinde 2 özellikli alan izlemeye alınmıştır 2020 yılında izleme çalışmaları başlamış olup, 2022 yılı sonu itibarıyla izlenen özellikli alanlar aşağıda verilmiştir;

Şırnak - Özellikli alan (2)	
Alan Adı	Alanın Özelliği
<i>Kasrik Boğazı</i>	Özellikli Yaban Hayvanı Alanı
<i>Cizre, Girikova</i>	Özellikli Yaban Hayvanı Alanı

Kasrik Boğazi alanı için yapılan 2020 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Özellikle yaban hayvanı alanı olarak il genelinde türün önemli üreme ve beslenme alanlarından biridir. Aynı zamanda ekosistem dinamiğini gözlemede de yararlı bir bölgedir. Dinlenme tesisleri nedeniyle antropojenik baskı çok yüksektir. Bu alan ilin önemli sulak alanlarından biri olarak değerlendirilmiştir. Hedef tür olan ova kurbağasının popülasyonu bulunmaktadır. Bir habitata insan baskısının en riskli olduğu bölgelerin başında geldiği için burası ilin genel amfibi habitat sağlığını izlemede ideal gözlem ve değerlendirme alanı olarak değerlendirilmiştir.

Resim 8-Kasrik Boğazi

Cizre, Girikova alanı için yapılan 2020 yılı izleme-gözlem çalışmalarında; Özellikle yaban hayvanı alanı olarak başta hedef tür olmak üzere farklı çok sayıda sürüngen türünün üreme ve beslenme alanıdır.

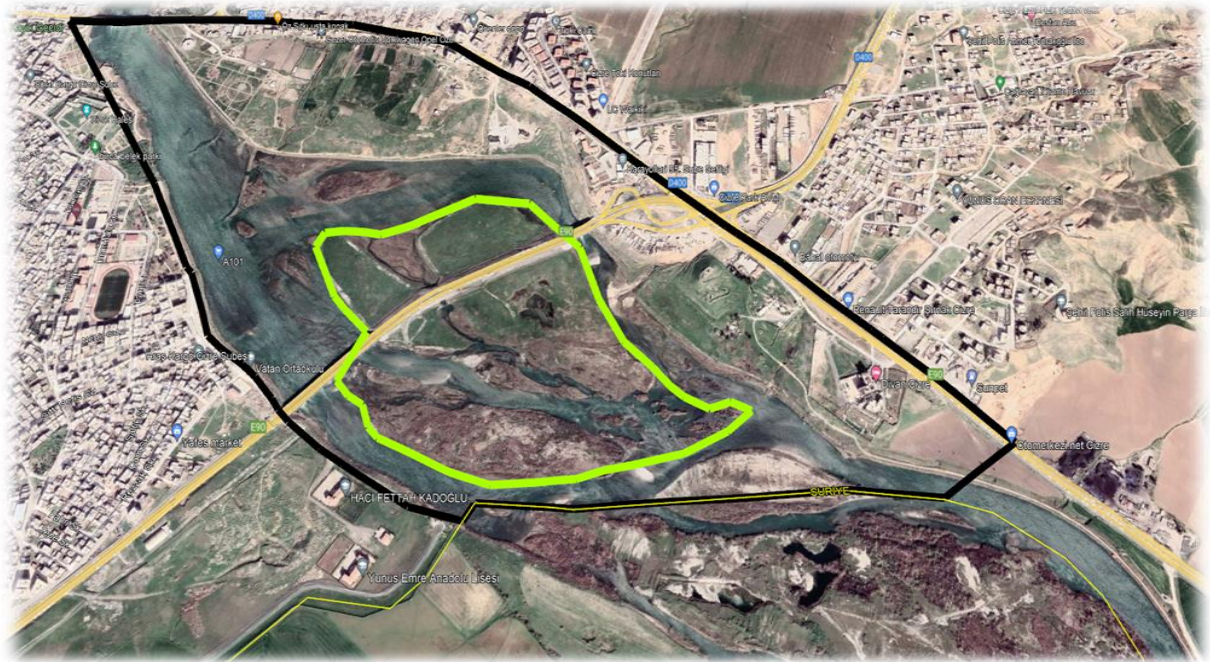
Cizre-Silopi-İdil hattı boyunca yayılan ve herhangi bir antropojenik faaliyetin yürütülmediği Eremial vejetasyon, başta Çöl varanı olmak üzere birçok sürüngen türünün il içerisindeki önemli üreme ve beslenme alanı konumundadır.

Resim 9-Cizre-Girikova

SULAK ALAN

CİZRE DİCLE NEHRİ MAHALLİ ÖNEME HAİZ SULAK ALAN

Harita 5- Cizre Dicle Nehri Mahalli Öneme haiz sulak alan.

Şırnak ili, Cizre ilçesi sınırlarında yer almakta olup, 232 ha. tescil büyüklüğüne haizdir. Cizre ilçe merkezinde bulunan sulak alan, Şırnak ili'ne ise yaklaşık 35 km mesafede yer almaktadır. Cizre Dicle Nehri Sulak Alanı Cizre İlçesi sınırlarında Dicle nehri üzerinde bulunmaktadır.

Alan sazlıklarla kaplı oluğu kuş türleri için üreme ve barınma yeri oluşturmaktadır. Su bitki örtüsü, çok sayıda türü destekleyen sazlık, saz bitkileri ve papirüs içerir. Bataklık topraklar su kuşlarına ev sahipliği yapar, bazıları göç ederken burada durur, bazıları kışını burada geçirirler.

Resim 10- Cizre Dicle Nehri Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı-1

Resim 11- Cizre Dicle Nehri Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanı-2

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Günümüzde doğanın insanlar tarafından kendi amaçları doğrultusunda bilinçsizce kullanılması sonucunda, canlılar ve bu canlıların yaşam alanları olan habitatlar üzerinde yoğun bir baskı meydana gelmektedir. Bu kapsamda ülkemizde yaşayan canlı türlerinin tespit edilmesi, yaşam alanlarının belirlenmesi, bu alanlar üzerindeki antropojenik baskıların en aza indirilerek bu türlerin ve habitatların koruma altına alınması büyük önem arz etmektedir.

Şırnak İli'nde, Literatür ve arazi çalışmaları sonucunda toplamda 119'u endemik olmak üzere 1447 damarlı bitki türü, 29 memeli, 187 kuş, 12'si endemik, 34 iç su balığı, 29 sürüngen, 4 çift yaşar türü, 73 tohumuz taksonu ve 4'ü endemik olmak üzere 833 omurgasız türü tespit edilmiştir. (Şırnak Tarım ve Orman İl Müdürlüğü)

E.3. Ormanlar, Milli Parklar ve Tabiat Parkları

D.4.Çayır ve Mera

İlde toplam arazinin %30'u olan 207.120 hektarlık alan çayır ve meradır. Çayır ve meralar hayvancılıkta kullanılmaktadır.

D.5.Sulak Alanlar

İlde tescilli sulak alan bulunmamaktadır.

D.6.Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

(Van Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu, 2023)

Bölgemiz genelindeki doğal alanlar, sulak alanlar, ormanlar ve türler, Kurum olarak ilgili mevzuat (Milli Parklar Kanunu, Orman Kanunu, Kara Avcılığı Kanunu ve diğer ilgili mevzuat) çerçevesinde korunmaktadır.

Van Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Komisyonu'nun görev alanına giren illerdeki (Van, Çevre ve Şehircilik İl Müdürlükleri arasında Muş, Bitlis, Şırnak, Hakkari, Siirt) koordinasyonun sağlanması, iş ve işlemlerin yürütülmesi konusunda Müdürlüğümüz görevlendirilmiş olup, bu çerçevede Bakanlık Makamı'nın 09.09.2011 tarih ve 2432 sayılı oluru ile Müdürlüğümüz teşkilatına, Tabiat Varlıklarını Koruma İşlerinden Sorumlu Şube Müdürlüğü tahsis yapılmıştır. Sorumlu olduğumuz illerden birisi de Şırnak ilidir.

Van Tabiat Varlıklarını Koruma Şube Müdürlüğümüzün Görev ve Yetkiler başlığı altında yer alan 18.maddede "*Tabiat varlıkları ve doğal sit alanları içerisinde gerekli değerlendirmeleri ve gerekirse arazi incelemelerini yapmak ve inceleme raporu hazırlamak, hazırlanan inceleme raporunu TVK Bölge Komisyonuna intikalini sağlamak, bulunmaması halinde Bakanlığa göndermek*" ifadesi yer almaktadır.

D.6.1. Tabiat Anıtları

Şırnak il sınırları içerisinde Tabiat Anıtı bulunmamaktadır.

D.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

Şırnak il sınırları içerisinde Tabiat Koruma Alanı bulunmamaktadır.

D.6.3. Anıt Ağaçlar

Şırnak ili, İdil İlçesi, Meryem Ana Kilisesi Bahçesinde bulunan Dut Ağacı 401 yıl yaşına sahiptir. Gövde çapı 100 cm boyu 8 metredir. Diyarbakır Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu tarafından 17.02.2005 ve 177 sayılı karar ile tescillenmiştir.

Resim 12-Şırnak, İdil Dut Anıt Ağacı

D.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

Şırnak il sınırları içerisinde özel çevre koruma bölgesi bulunmamaktadır.

D.6.5. Doğal Sit Alanları

Kasrik Boğazı (Şırnak, Merkez)

Kasrik Boğazı Potansiyel Doğal Sit Alanı Tescil dosyası, **28.05.2019** da, **Van TvK Bölge Komisyonu** uygunluk kararı ile **TVK Şube Müdürlüğü** tarafından onaylanmak üzere Bakanlığımıza (Tabiat Varlıklarını Koruma Genel Müdürlüğü) gönderilmiştir.

Doğal Sit Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım alanı” koruma alanı Bakanlık Makamının 06.01.2020 tarihli ve 3108 sayılı Olur’u ile 84408,15 metrekarelik alan tescillenmiştir.

Doğal Sit - Kesin Korunacak Hassas Alan" ise 03.03.2020 tarih ve 2191 sayılı Cumhurbaşkanını Kararı ile 524803,56 m2 lik alan tescillenmiştir. **Ekolojik Temelli Bilimsel Araştırma Raporunda:**

-Kasrik Boğazının zengin bir **floristik(Bitkisel)** kompozisyona sahip olduğu, **tarihsel yapısından** dolayı yoğun ziyaretçi akınına uğradığı belirtilmektedir.

-**18 bitki türü** bunlardan **2 tanesi Kritik tür.**

-**14 Balık,3 amfibi,23 sürüngen,46 kuş,9 memeli ve 60 karasal omurgasız,** toplam **141 hayvan türü** var. **6 tanesi kritik tür, 1 tanesi endemik tür.**

-Kasrik Boğazında **ilginç jeolojik kaya oluşumlarının** olduğu, bu kayaların içine kurulmuş **tarihi kalıntılar,** kayalar üstüne yapılmış **kabartmalar** ve doğası ile alanın **harika bir vadi olduğu,** alanın bölgede **çok iyi bilinen ve ziyaret edilen bir mesire** alanı olduğu, bu açıdan ziyaretçi akınına uğradığı ve mutlaka korunması gerektiği vurgulanmaktadır.

Resim 13- Şırnak, Kasrik Boğazı-1

D.7. Sonuç ve Değerlendirme

Şırnak ilinde 1 adet Anıt Ağaç ve 1 adet Doğal Sit Alanı bulunmaktadır.

E.3.1. Ormanlar

Şırnak orman varlığı bakımından, alan olarak zengin, nitelik olarak ise fakir bir ilimizdir. Şırnak İlindeki toplam orman alanı 297.105.00 hektar olup bu alan Şırnak yüz ölçümünün %43'üne tekabül etmektedir. Şırnak'ta doğal tür olarak Meşe Ağacı bulunmakta olup münferit olarak alıç, badem, yaban armudu vb. türler bulunmaktadır. Uludere, Güçlükönak ve Merkez ilçemiz civarında yer yer menengiç ağaçları meşe ağaçları ile birlikte oluşturmaktadır. Güçlükönak İlçesi Fındık Beldesi sınırları içerisinde 55,6 hektar Kızılcım ormanı bulunmaktadır. Son yıllara baktığımızda ormanlarımızda nitelik ve nicelik bakımından bir değişim meydana gelmemiştir.

E.3.2. Milli Parklar

İl genelinde 2873 sayılı Milli Parklar Kanunu kapsamında henüz koruma statüsünde alan Milli Park bulunmamaktadır.

E.3.3. Tabiat Parkları

İl genelinde Tabiat Parkı bulunmamaktadır.

E.4. Çayır ve Mera

İlde toplam arazinin %30'u olan 207.120 hektarlık alan çayır ve meradır. Çayır ve meralar hayvancılıkta kullanılmaktadır.

E.5. Sulak Alanlar

İlde tescilli sulak alan bulunmamaktadır..

E.6. Tabiat Varlıklarını Koruma Çalışmaları

E.6.1. Tabiat Anıtları

İl sınırları içerisinde tescillenmiş tabiat anıtı bulunmamaktadır.

E.6.2. Tabiatı Koruma Alanları

İl sınırları içerisinde tescillenmiş tabiat anıtı bulunmamaktadır.

E.6.3. Anıt Ağaçlar

Şırnak İli, İdil İlçesi, Aşağı Mahalle, 106 ada, 1 nolu parselde Meryem Ana Kilisesi'nde tescilli dut ağacı bulunmaktadır.

E.6.4. Özel Çevre Koruma Bilgileri

İl sınırları içerisinde özel çevre koruma bölgesi ilan edilen alan bulunmamaktadır.

E.6.5. Doğal Sit Alanları

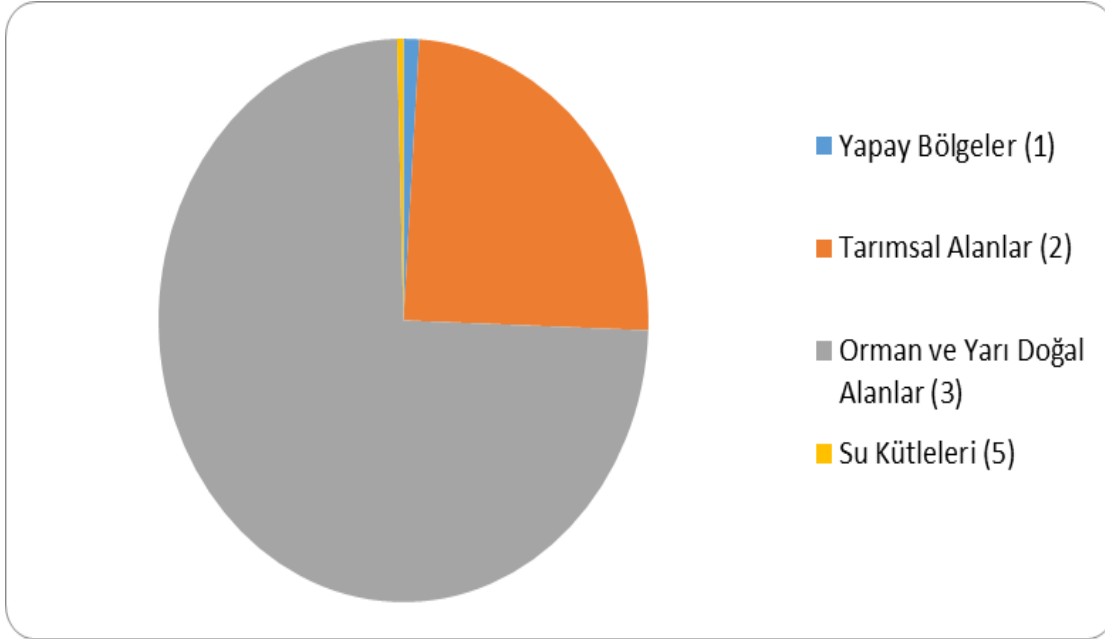
Şırnak İli, Merkez İlçesi sınırları içerisinde yer alan Kasrik Boğazı 977 ha alan 03.03.2020 tarih ve 2191 sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararı ile Kesin Korunacak Hassas Alan, 356 ha büyüklüğünde alan ise 06.01.2020 tarihli ve 3108 sayılı Bakanlık Makamı Olur'u ile Sürdürülebilir Koruma ve Kontrollü Kullanım Alanı olarak tescillenmiştir.

Kaynaklar

<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/27/Milli-Parklar>
<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/31/Sulak-Alanlar>
<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/28/Tabiat-Parklari>
<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/29/Tabiat-Anitlari>
<https://www.tarimorman.gov.tr/DKMP/Menu/30/Tabiat-Koruma-Alanlari>
<https://ockb.csb.gov.tr/>

F. ARAZİ KULLANIMI

F.1. Arazi Kullanım Verileri

Grafik 18 – Arazi kullanım durumuna göre arazi sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2024)

Çizelge 50 – Arazi kullanım sınıflandırması
(<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr>, 2024)

	ALAN BÜYÜKLÜĞÜ									
	1990		2000		2006		2012		2018	
Arazi Sınıfı	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%	ha	%
1) Yapay Alanlar	4679,41	0,66	4615,64	0,65	4282,54	0,61	6913,46	0,98	7266,27	1,03
2) Tarımsal Alanlar	161358,69	22,82	152282,98	21,54	171736,04	24,29	173784,03	24,58	173462,69	24,53
3) Orman ve Yarı Doğal Alanlar	538148,46	76,11	547372,44	77,42	528102,35	74,69	523387,29	74,02	523355,83	74,02
4) Sulak Yolları	2789,02	0,39	2704,53	0,38	2863,34	0,40	2748,63	0,39	2748,63	0,39
5) Su Kütleleri	80,2	0,01	80,2	0,01	71,68	0,01	225,73	0,03	225,73	0,03
TOPLAM	707.055,79	100	707.055,79	99,98	707.055,94	100	707.059,15	100	707.059,15	100

E.2. Mekânsal Planlama

E.2.1. Çevre Düzeni Planı

Bakanlık Makamının 02/04/2012 tarih ve 4896 sayılı Olur' u ile onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" 07/09/2012 tarihinde 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

07/09/2012 tarihinde onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı"na askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında; "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı" (L47, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N45, N46, N47 ve N48 Paftaları), Plan Açıklama Raporu ve Plan Hükümleri, Bakanlık Makamı'nın 21/02/2013 tarihli ve 2737 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

21.02.2013 tarihinde onaylanan Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği'ne askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (L46, M45, M46, M47, M48, M51, M52, N44, N45, N46, N47, N48, N50, N51, N52, N53 Paftaları ve Lejant Paftası), Plan Hükümleri Değişikliği ve Plan Açıklama Raporu Değişikliği Bakanlık Makamı'nın 02/08/2013 tarihli ve 12130 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

02/08/2013 tarihinde onaylanan Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği'ne askı sürecinde gelen itirazlar sonrasında Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği (M52, N44, N45, N46, N47, N48), Plan Hükümleri Değişikliği ve Plan Açıklama Raporu Değişikliği Bakanlık Makamı'nın 24.04.2014 tarihli ve 6376 sayılı Olur'u ile 644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" (N46 Plan Paftası, [Plan Değişikliği Raporu](#), Plan Hükümleri) 08.10.2015 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 26.02.2016 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği" ([Plan Hükümleri](#), [Plan Hükümleri Değişikliği](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 10.10.2016 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca "Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi

1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M51 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 09.01.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M46 Plan Paftası](#), [Lejant](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 21.04.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M47 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 26.07.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 22.08.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 23.10.2017 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 25.01.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N44 Plan Paftası](#), [M44 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 28.02.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

644 sayılı Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 7.maddesi uyarınca “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümü Değişikliği](#), [Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 16.03.2018 tarihinde Bakanlığımızca onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Raporu](#)) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 13.08.2018 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N44](#) ve [N45 Plan Paftaları](#), [Plan Hükümleri](#), [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 28.02.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 19.03.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No'lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi'nin 102. maddesi uyarınca 22.05.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N44](#) ve [M44](#) Plan Paftaları, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 15.11.2019 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 07.02.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N49](#) Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 12.05.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M48](#), [N48](#) Plan Paftaları, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 22.07.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M48](#) Plan Paftası, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 04.09.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M47](#) Plan Paftası, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 09.09.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M52](#) Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 15.09.2020 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N46](#) Plan Paftası, [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 13.01.2021 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 07.05.2021 tarihinde onaylanmıştır.

"Kentsel Gelişme Alanı" amaçlı “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M48](#), [N48](#) Plan Paftaları, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 16.08.2021 tarihinde onaylanmıştır.

Batman İli, Merkez İlçesine ilişkin düzenlemeleri içeren “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M46](#) Plan Paftası, [Plan Hükümleri](#), [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 14.12.2021 tarihinde onaylanmıştır.

“Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M45](#), [N44](#), [N45](#) Plan Paftaları, [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 05.03.2022 tarihinde onaylanmıştır.

“Eko-turizm Alanları” plan hükmüne yönelik düzenlemeleri içeren “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 06.05.2022 tarihinde onaylanmıştır.

"Kentsel Servis Alanı" amaçlı “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N45 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 06.09.2022 tarihinde onaylanmıştır.

"Kentsel Servis Alanı" amaçlı “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 08.09.2022 tarihinde onaylanmıştır.

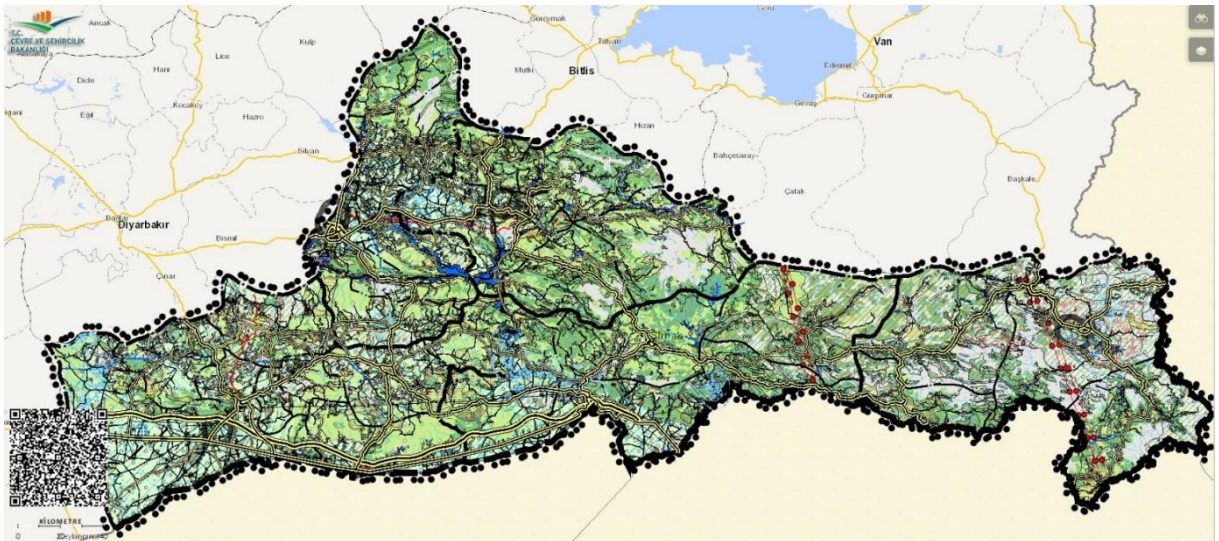
"Kentsel Gelişme Alanı" amaçlı “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([M47 Plan Paftası](#), [Plan Açıklama Raporu](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 18.11.2022 tarihinde onaylanmıştır.

“Eko-turizm Alanları” plan hükmüne yönelik düzenlemeleri içeren “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 19.12.2022 tarihinde onaylanmıştır.

"Kentsel Gelişme Alanı" ile "Kentsel Servis Alanı" amaçlı “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([N46 Plan Paftası](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102.

maddesi uyarınca 07.04.2023 tarihinde onaylanmıştır.

Plan hükümlerine yönelik düzenlemeleri içeren “Mardin-Batman-Siirt-Şırnak-Hakkari Planlama Bölgesi 1/100.000 Ölçekli Çevre Düzeni Planı Değişikliği” ([Plan Hükümleri](#), [Plan Değişikliği Gerekçe Raporu](#)) 1. No’lu Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi’nin 102. maddesi uyarınca 18.04.2023 tarihinde onaylanmıştır.

Harita 6- Şırnak ilinin Çevre Düzeni Planı
(ÇŞİDİM, 2024)

E.3. Sonuç ve Değerlendirme

Bakanlığımız kontrol ve onayı ile İl M¼d¼rl¼đ¼m¼zde bulunan b¼t¼n Şube M¼d¼rl¼kleri ve ilimizde faaliyet g¼steren b¼t¼n firmalarca yapılan her t¼rl¼ plan, inşaat ve evre d¼zenleme faaliyetleri; 3194 sayılı İmar kanunu, Planlı Alanlar Tip İmar Y¼netmelięi ve Mekansal Planlar Yapım Y¼netmelięi gereği Mekansal Planlama Kademeleri ve İliŐkileri stratejisi erevesi içinde 07/09/2012 tarihinde onaylanan ancak askı s¼relerinde gelen itirazlar sonrasında son olarak 24.04.2014 tarihli ve 6376 sayılı Olur'u ile 644 sayılı evre ve Şehircilik Bakanlığı'nın Teşkilat ve G¼revleri Hakkında Kanun H¼km¼nde Kararname'nin 7. maddesi uyarınca onaylanan "Mardin-Siirt-Batman-Şırnak-Hakkari Planlama B¼lgesi 1/100.000 ¼lekli evre D¼zeni Planı"na g¼re uygulanmaktadır.

Kaynaklar

Tarım ve Orman Bakanlığı (<https://corinecbs.tarimorman.gov.tr/>)
Şırnak evre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl M¼d¼rl¼ę¼

G. ÇED, ÇEVRE İZİN VE LİSANS İŞLEMLERİ

G.1. Çevresel Etki Değerlendirmesi İşlemleri

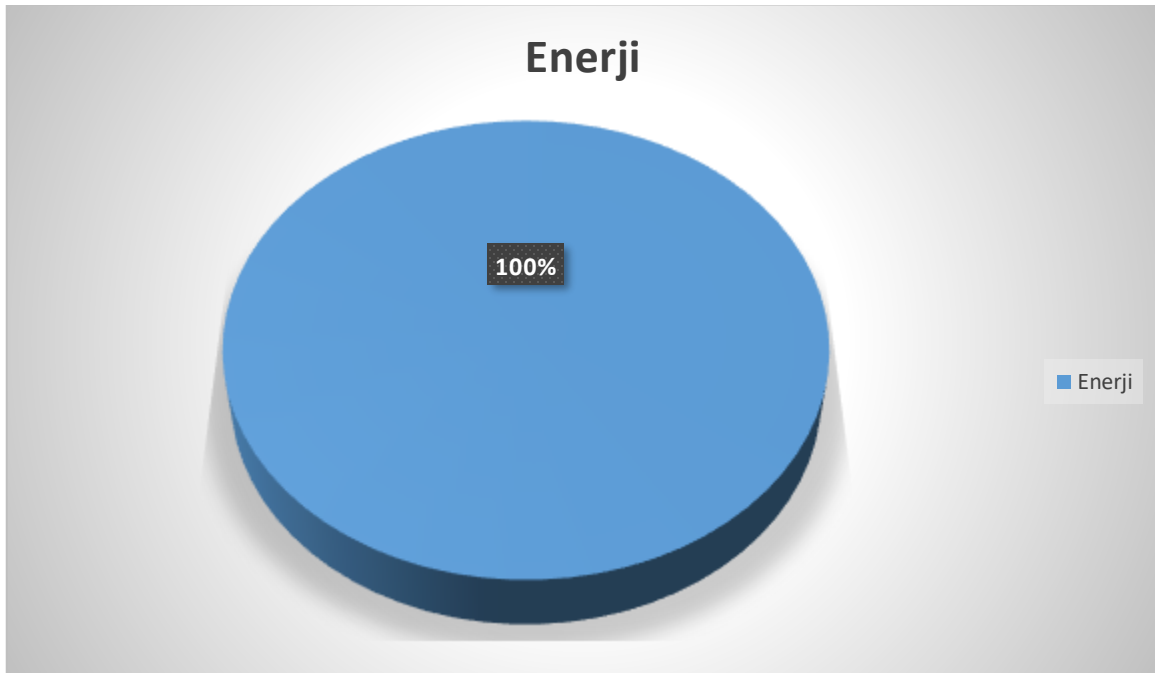
Yıl içerisinde “Çevresel Etki Değerlendirmesi Yönetmeliği” kapsamında Müdürlüğümüz tarafından verilen Ek-2 Listesi ÇED Gereklidir ya da Gerekli Değildir Kararları, sayıları ve bunların sektörel dağılımları aşağıda verilmiştir.

Çizelge 51 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2023 yılı içerisinde alınan ÇED Olumlu ve ÇED Gerekli Değildir Kararlarının sektörel dağılımı*

(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

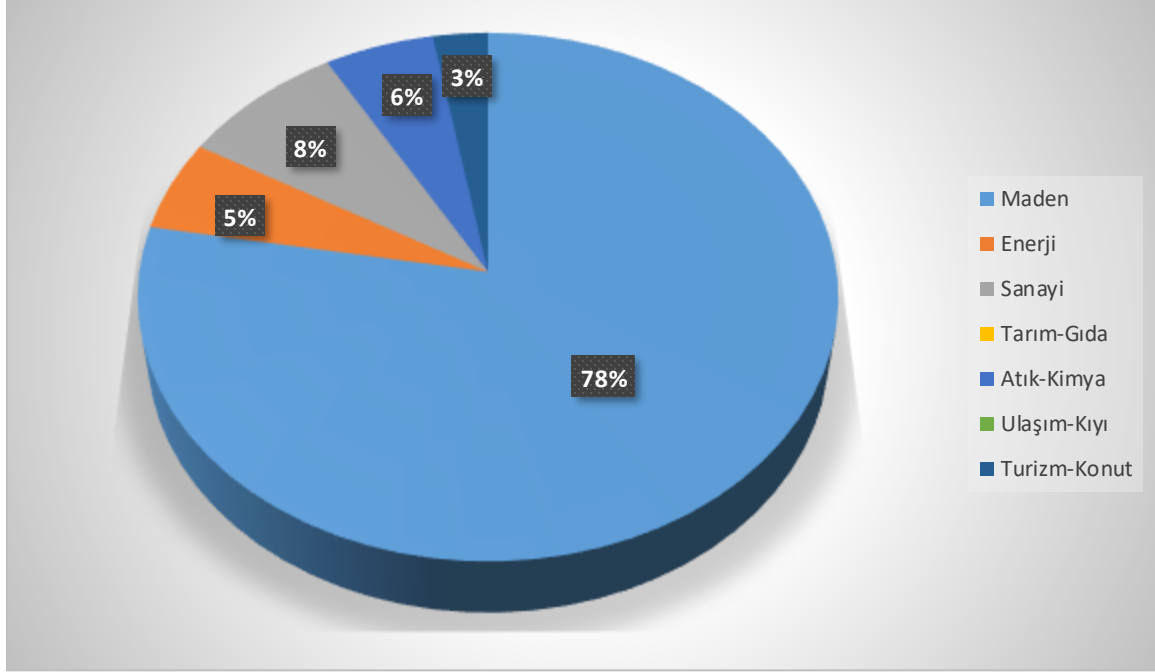
Karar	Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
ÇED Gerekli Değildir	27	2	3	2	2	-	1	37
ÇED Gereklidir	-	-	-	-	-	-	-	-
ÇED Olumlu Kararı	-	2	-	-	-	-	-	2
ÇED Olumsuz Kararı	-	-	-	-	-	-	-	-
İade/İptal	-	-	-	-	-	-	-	-

* ÇED Yönetmeliğine tabi faaliyetlerin bir kısmı birden fazla ili kapsadığı durumlarda her il ayrı ayrı bildirimde bulunduğu ÇED karar sayılarında mükerrerlikler oluşmaktadır. Bilindiği üzere ÇED Yönetmeliğine tabi faaliyetlerin ÇED sürecinin yürütülmesinde Bakanlığımızca ÇED sürecini yürütecek koordinatör il e-ÇED sisteminden ilgili Daire Başkanlığınca belirlendiğinden koordinatör il olarak belirlenen ilin ÇED kararını tabloya işlemesi gerekmektedir.

Grafik 19 – 2023 yılında ÇED Olumlu Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı (e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

Grafik 20–2023 yılında ÇED Gerekli Değildir Kararı alınan projelerin sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı, <https://ced.csb.gov.tr/>, 2024)

Çizelge 52 – Bakanlık merkez ve ÇŞİDİM tarafından 2014-2023 yılları arasında verilen muafiyet kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, Şubat/2024)

Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
40	36	103	75	45	6	32	337

Çizelge 53 – 2014-2023 yılları arasında verilen iade/iptal kararlarının sektörel dağılımı

(e-ÇED Yazılımı; <https://ced.csb.gov.tr/>, verinin alındığı Şubat/2024)

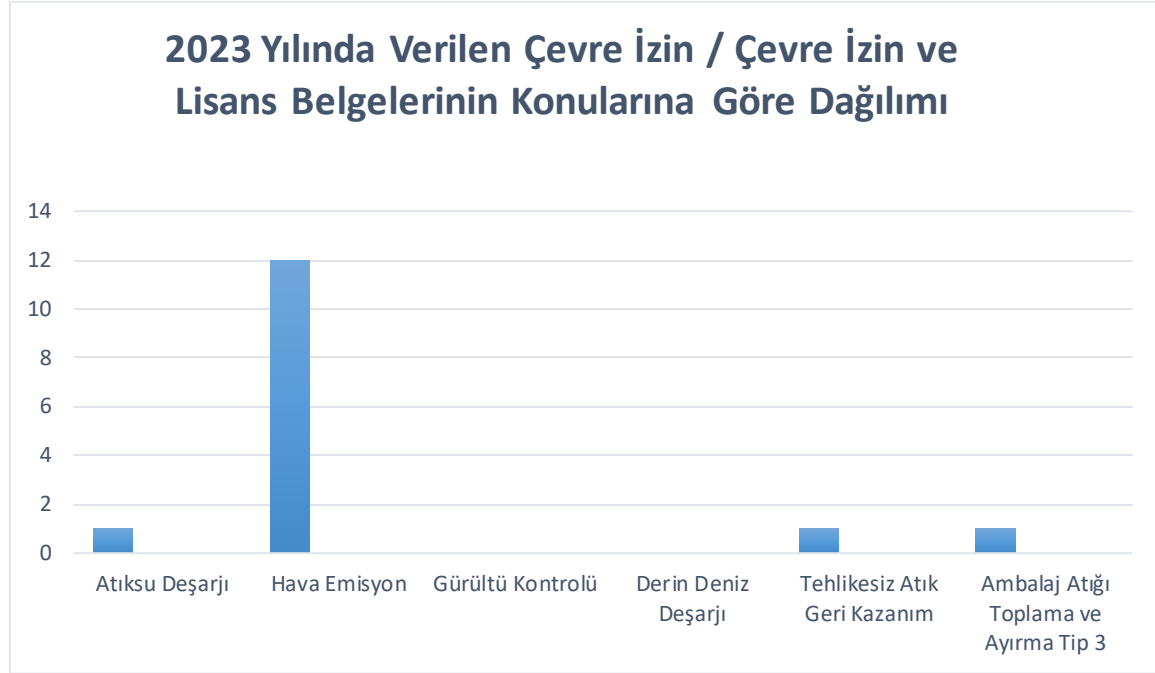
Maden	Enerji	Sanayi	Tarım-Gıda	Atık-Kimya	Ulaşım-Kıyı	Turizm-Konut	TOPLAM
-	2	-	-	-	-	-	2

G.2. Çevre İzin ve Lisans İşlemleri

Yönetmelik kapsamında verilen geçici faaliyet belgeleri, ret edilen geçici faaliyet başvuruları, çevre izni ve çevre izni ve lisanslı belgeleri, reddedilen çevre izni/lisanslı başvuru sayıları verilmiştir.

Çizelge 54–2023 yılında Bakanlık Merkez teşkilatı ve ÇŞİDİM tarafından verilen Geçici Faaliyet Belgesi ve Çevre İzni/Çevre İzni ve Lisansı Belgesi sayıları
(e-İzin Yazılımı, 2024)

	EK-1	EK-2	TOPLAM
Geçici Faaliyet Belgesi	1	18	19
Çevre İzin/Çevre İzin ve Lisans Belgesi	-	15	15
TOPLAM			34

Grafik 10 –2023 yılında verilen Çevre İzin/ Çevre İzin ve Lisans Belgelerinin konularına göre dağılımı
(e-izin yazılımı, 2024)

G.3. Sonuç ve Değerlendirme

Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliği (ÇİLY) kapsamında çevreye herhangi bir emisyonu bulunan (hava, atıksu, gürültü) işletmeler ile atık geri kazanım/bertaraf firmaları çevre izni, çevre lisansı veya çevre izni muafiyet yazısı almak zorundadırlar. Bu kapsamda İlimizde ÇİLY Ek-1 ve Ek2 listelerinde yer almayan işletmeler, Ek-1 ve Ek-2 listelerinde yer almasına rağmen bulunduğu yerde bir yıldan az faaliyet göstermesi planlanan işletmeler ile alıcı ortama herhangi bir hava emisyonu ve atıksu deşarjı olmayan işletmelere gerekli belgelerle başvuru yapılması ve uygun bulunması halinde ÇİLY Çevre İznine Tabi Olmayan İşletmeler Başlıklı 17. Maddesi gereğince “Çevre İzni Muafiyet Yazısı”, Çevre İznine veya Çevre İzin ve Lisansına tabi işletmeler, çevresel etkilerine göre yönetmeliğin Ek-1 ve Ek-2 listelerinde sınıflandırılmış olup, Ek-1 ve Ek-2 listelerinde yer alan işletmeler, faaliyette bulunabilmeleri için, Müdürlüğümüzce İl Müdürlüğü Uygunluk Yazısı, Geçici Faaliyet Belgesi, belge tarihinden itibaren 1 yıl içerisinde de Çevre İzni veya Çevre İzin ve Lisans Belgesi düzenlenmektedir.

Organize Sanayi Bölgeleri, İşyeri Açma ve Çalışma Ruhsatı düzenleyen Kurumlar ile yapılan işbirliği, ÇED Şube Müdürlüğü ve Çevre Yönetimi ve Denetimi Şube Müdürlüğü ile yapılan

ortak çalışmalar ve Müdürlüğümüzce yapılan denetimler neticesinde her yıl çevre izni/lisansı bulan firma sayısı artmakta ilimizdeki firmalar kayıt altına alınmaktadır.

Çevre Kanununca Alınması Gereken İzin ve Lisanslar Hakkında Yönetmelik kapsamında 2023 yılında Bakanlık merkez ve İl Müdürlüğümüze yapılan başvurulardan 19 tanesine Geçici Faaliyet Belgesi, 15 tanesine Çevre İzni ve Lisansı Belgesi verilmiştir.

Çevre İzin ve Lisans Yönetmeliğince gerekli çalışmalar devam etmektedir.

Kaynaklar

Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü

e-ÇED Yazılımı

e-İzin Yazılımı

H. ÇEVRE DENETİMLERİ VE İDARİ YAPTIRIM UYGULAMALARI

H.1. Çevre Denetimleri

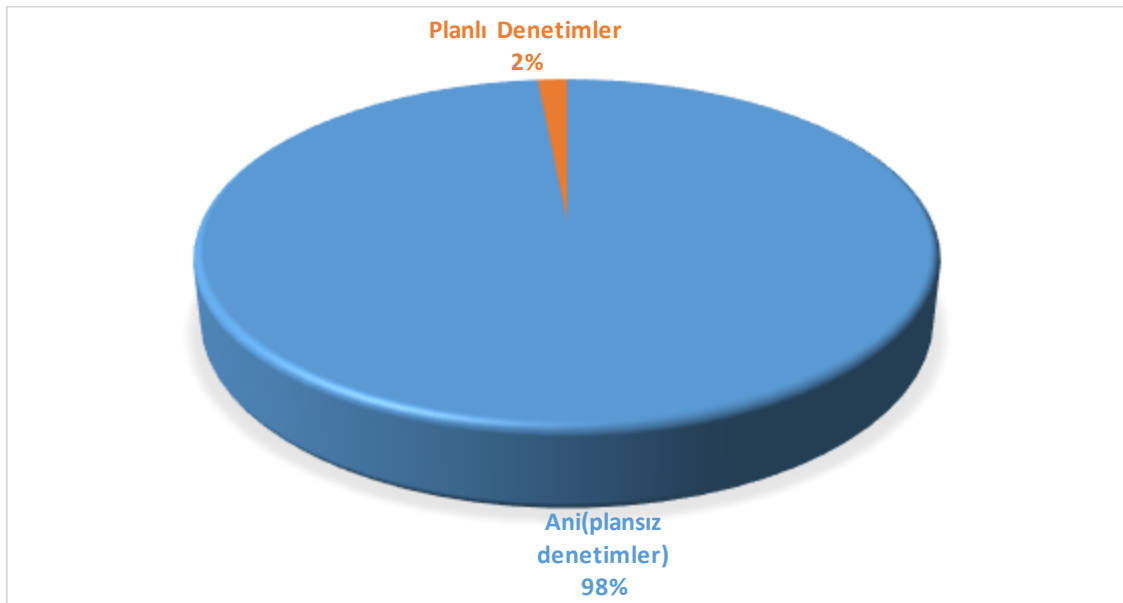
Bu rapor kapsamında denetim faaliyetleri değerlendirilirken, gerçekleştirilen denetimler planlı (rutin) ve ani (plansız-rutin olmayan) denetimler olarak ikiye ayrılmıştır. Planlı denetimler, bir ya da çok yıllık bir program çerçevesinde İl Müdürlüğü tarafından haberli veya habersiz olarak gerçekleştirilen denetimlerdir. Plansız denetimler ise;

- izin yenileme prosedürünün bir parçası olarak,
- yeni izin alma prosedürünün bir parçası olarak,
- kaza ve olaylar sonrasında (yangın ve aniden ortaya çıkan kirlilikler gibi),
- mevzuata uygunsuzluğun fark edildiği durumlarda,
- Bakanlık ya da ÇŞİDİM tarafından gerek görülen durumlarda,
- ihbar veya şikâyet sonrasında

ani olarak gerçekleşen ve herhangi bir programa bağlı kalımsızın ÇŞİDİM tarafından yapılan denetimlerdir.

Çizelge 55 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından gerçekleştirilen denetimlerin sayısı
(e-denetim yazılımı, 2024)

Denetimler	Toplam
Planlı denetimler	3
Plansız (ani+şikâyet) denetimler	192
Genel toplam	195

Grafik 11 – ÇŞİDİM tarafından 2023 yılında gerçekleştirilen planlı ve ani çevre denetimlerinin dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2024)

H.2. Şikâyetlerin Değerlendirilmesi

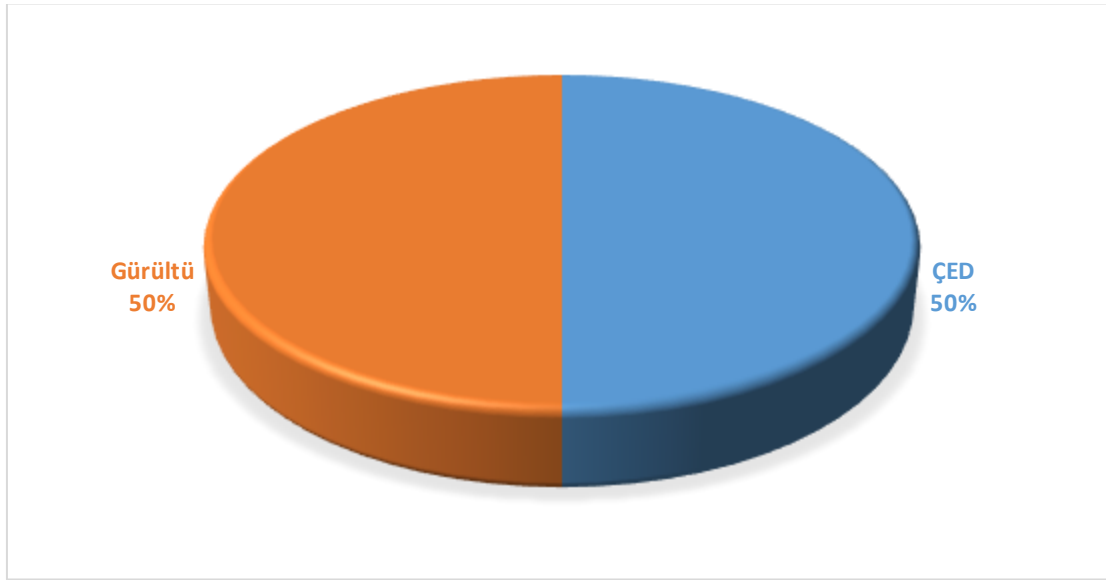
Çizelge 56 –2023 yılında ÇŞİDİM’e gelen tüm şikâyetler ve bunların değerlendirilme durumları

(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2024)

Şikâyetler	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	TOPLAM
Şikâyet sayısı	-	-	-	-	-	1	1	2
Denetimle sonuçlanan şikâyet sayısı						1	1	2
Şikâyetleri denetimle sonuçlanma (%)						100	100	100

Grafik 12 –2023 yılında ÇŞİDİM gelen şikâyetlerin konulara göre dağılımı

(Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü, 2024)

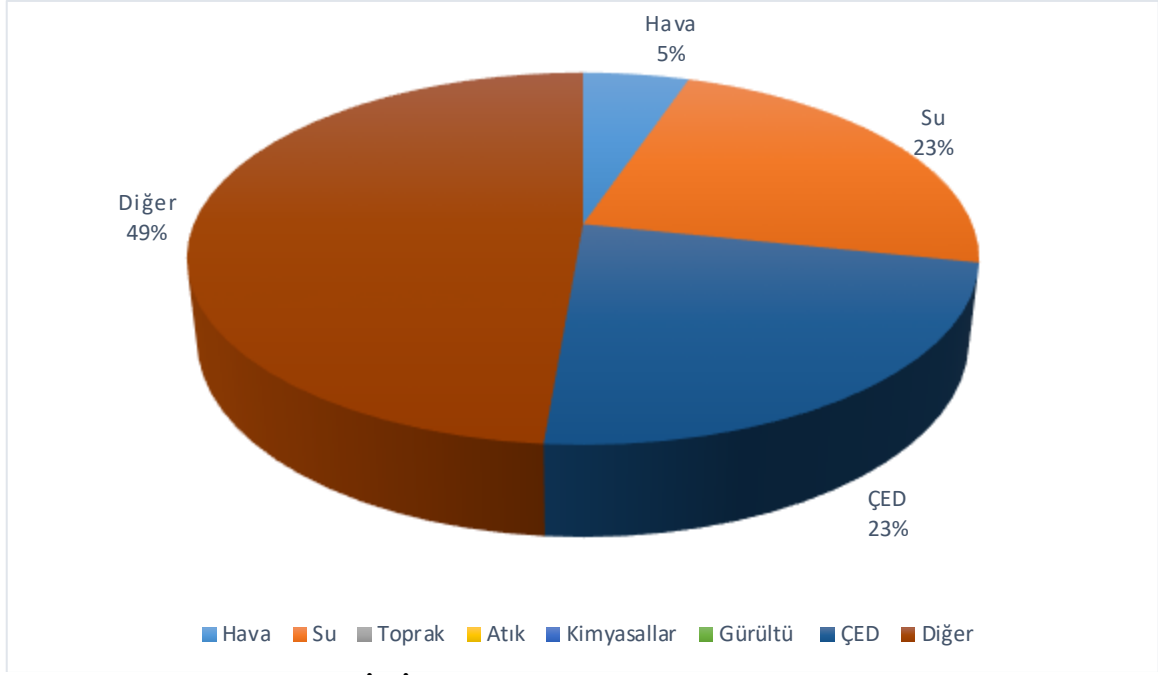

H.3. İdari Yaptırımlar

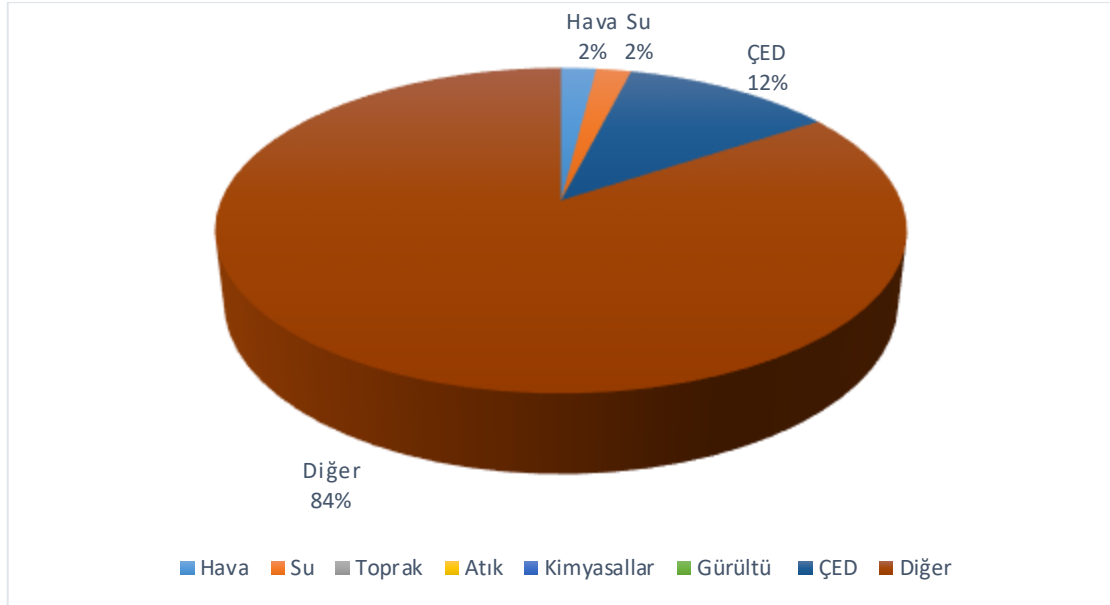
Çizelge 57 –2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan ceza miktarları ve sayısı

(e-denetim yazılımı, 2024)

	Hava	Su	Toprak	Atık	Kimyasallar	Gürültü	ÇED	Diğer	TOPLAM
Ceza Miktarı (TL)	131.516,00 TL	586.376,00 TL	-	-	-	-	583.821,00	1.235.045,00	2.536.758,00
Uygulanan Ceza Sayısı	1	1					6	43	51

Grafik 24 –2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları miktarının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2024)

Grafik 25 – 2023 yılında ÇŞİDİM tarafından uygulanan idari para cezaları sayısının konulara göre dağılımı
(e-denetim yazılımı, 2024)

H.4. Çevre Kanunu Uyarınca Durdurma Cezası Uygulamaları

İlimizde ‘‘Kömür Kırma-Eleme Tesisi ‘‘ olarak faaliyette bulunan 3 işletme ile ‘‘Yeraltı Suyu Çıkarma ve Paketleme Tesisi ‘‘olarak faaliyette bulunan 1 işletmenin ‘‘ÇED Gerekli Değildir Kararı’’ almadan çalışmalar yaptıkları tespit edildiğinden Faaliyet durdurma kararı verilmiştir.

H.5. Sonuç ve Değerlendirme

İl Müdürlüğümüze Cimer, Alo181 ve dilekçe vb. yollarla yapılan şikayetler ve planlı denetimler kapsamında denetimler Müdürlüğümüz ilgili Şube Müdürlüğünce yapılmakta olup, mevcut personel ile en etkin bir şekilde yapılmaya devam etmektedir.

Kaynaklar

Şırnak Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü
e-Denetim Yazılımı

I. ÇEVRE EĞİTİMLERİ

5 Haziran 1972'de İsveç'in Stockholm şehrinde düzenlenen Birleşmiş Milletler İnsan Çevresi Konferansı sonrasında her yıl 5 Haziran günü tüm dünyada Dünya Çevre Günü olarak kutlanmaktadır. Dünya Çevre Günü, tüm dünyada çevre konusunda bilinçlenmenin artırılması, karar vericilerin dikkatini çekmek ve çevre koruma faaliyetlerinin geliştirilmesi amacı ile kutlanmaktadır. Bu kapsamda etkinlikler ile insanlara çevre problemleri konusunda bilgiler verilmekte, sürdürülebilirlik ve sürdürülebilir kalkınma konusunda dikkat çekilmekte, insanların bilinçlendirilmesine yönelik çalışmalara 5 Haziran Dünya Çevre Günü ve Haftasında yer verilmektedir.

Bu kapsamda 5 Haziran Dünya Çevre Günü ve Haftasında ilimiz ilkokullarında Çevre Bilinci ile ilgili eğitimler verilmiştir. Öğrencilerle birlikte temizlik aktivitesi gerçekleştirilmiştir. Şırnak ili Merkez ilçesi Sanat Sokağı'nda 'Temiz Deniz Temiz Dünya' temalı resim sergisi düzenlenmiştir. Teknik Meslek Okulundan öğrencilerle Atık su Arıtma Tesisi ziyareti yapılmıştır.

Kaynaklar

Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği İl Müdürlüğü,2024